Scanned with CamScanner

Care-i faza cu cititul?

cărțile mele

Scanned with CamScanner

82-09/2

Care-i faza cu cititul?

volum coordonat
de *Liviu Papadima*

Ilustrații
de *Irina Dobrescu*

8678

ARTHUR

Scanned with CamScanner

Cuvânt-înainte

Colecția „Cărțile mele", destinată cititorilor cu vârste între 10 și 14 ani, a venit pe lume din mai multe motive.

Primul ține, fără doar și poate, de bucuria de a fi răsfoit/citit poate cea mai frumoasă carte de literatură pentru copii apărută la noi, *Cele douăsprezece luni ale visului. Antologia inocenței* de Iordan Chimet. Cum antologia lui Chimet este astăzi o raritate, am visat, încă de când am văzut-o prima dată, la un volum asemănător, la fel de frumos, cu texte alese pe sprânceană, care să le deschidă copiilor-adolescenți gustul pentru lectură. Numai că a face o antologie cu texte de referință din literatura română și universală este o utopie azi, în condițiile unei drastice legi a copyrightului și a unor vremuri de criză.

Al doilea motiv se datorează experienței mele de autor de manuale de limba și literatura română. Am avut întotdeauna dificultăți, mai ales când am lucrat la manuale sau auxiliare pentru gimnaziu, în a găsi texte valoroase în literatura noastră, care să le spună copiilor de azi ceva și care să poată deveni în același timp suport pentru niște teme sau concepte/noțiuni prevăzute în programele școlare. Am stabilit, astfel, și grupul de vârstă care ar avea cea mai mare nevoie de o altfel de literatură. Deși această plajă de vârstă este neomogenă, căci distanța dintre interesele pentru lectură ale copiilor de 10-11 ani și ale celor de 12-14 ani, abia intrați în adolescență, este foarte mare, cred că poate fi acoperită prin texte care abordează aceeași temă din perspective cu totul diferite.

Al treilea motiv vine din experiența participării la câteva proiecte europene care au avut ca temă de cercetare lectura. Am descoperit, astfel, că literatura pentru copii este, în mai toate țările europene, un domeniu efervescent (există autori specializați în literatura pentru copii, editurile scot zeci de titluri, își promovează cărțile, unele fiind imediat ecranizate). Ideea mea legată de un volum pentru copii primea, iată, un nou impuls și începea să prindă

Scanned with CamScanner

contur, dar găseam și argumente pentru o altfel de „antologie", alcătuită din texte inedite, scrise de autori contemporani, pentru copiii noștri, la fel de inteligenți (nu?) ca și ai lor. Și, de ce nu?, mă gândeam, să avem de fapt o colecție de literatură pentru copii, cu mai multe volume tematice, care de care mai incitante. Asta ar putea duce, în timp, la creșterea interesului pentru acest tip de literatură din partea autorilor importanți și la formarea unor scriitori pentru copii.

Am putea construi chiar un proiect coerent (invitarea unor scriitori și ilustratori de cărți pentru copii din alte țări, sesiuni de formare pentru profesionalizarea celor care vor să scrie sau să deseneze pentru copii, întâlniri ale autorilor cu tinerii cititori cărora li se adresează colecția noastră), pentru că această zonă aridă din literatura noastră de azi merită „fertilizată". Gustul pentru lectură se formează cel mai adesea între 10 și 14 ani, este perioada în care cititorii încep să găsească cu adevărat bucuria lecturii sau, dimpotrivă, să se îndepărteze de ea, considerând-o pierdere de vreme. Și asta depinde nu doar de dispozițiile latente ale tinerilor cititori, ci, în mare măsură, și de textele pe care le oferim noi, adulții, unor copii asaltați de tot felul de tentații pentru a „se distra" sau copleșiți de tot felul de responsabilități pentru a deveni „competitivi".

Am avut norocul să găsesc în Editura ART un partener de nădejde și să conving un bun prieten, pe Liviu Papadima (care mi-a împrumutat pentru o vreme *Antologia inocenței*), să preia coordonarea acestei colecții. Dar, mai ales, am avut bucuria că autorii care au răspuns invitației noastre au înțeles că merită să scrie pentru copii. De aceea, le mulțumesc tuturor celor care au contribuit la apariția acestei cărți pentru sprijinul acordat și pentru că au înțeles miza proiectului.

Am convingerea că acest prim volum va stârni interesul tinerilor cititori pentru lectură și că vom putea continua colecția cu alte teme, la fel de tentante, deopotrivă pentru autori și pentru cititori.

Îmi doresc, la fel ca mulți părinți care au copii de 10-14 ani, ca fiecare cititor să (re)găsească, în acest volum, printre evocările primelor cărți citite și printre diversele moduri de a citi, propria cale de a se apropia de texte și de a ajunge la cărțile care să-l ajute să se descopere și să trăiască bucuria lecturii.

FLORENTINA SÂMIHĂIAN

Scanned with CamScanner

Drumurile cărții și ale cititului

Pe vremea când mi se punea și mie, ca mai tuturor copiilor, întrebarea sâcâitoare „Tu ce vrei să te faci când vei fi mare?", m-am hotărât că alegerea cea mai bună ar fi să devin personaj. Asta probabil pentru că, odată cu primele lecturi, am avut sentimentul că personajele sunt cele mai vii și mai interesante făpturi din viața mea. Le admiram, le invidiam și simțeam și un fel de vină față de ele. Fiindcă ele făceau enorm de multe lucruri pentru mine, mă încântau, mă vrăjeau, mă puneau pe gânduri și multe altele, în vreme ce eu nu le dăruiam mai nimica. Doar că îmi plimbam ochii, de dragul lor, ore și ore, de-a lungul unor șiruri de litere.

Curând mi-am dat seama însă că dorința mea se lovea de o serioasă dificultate: ca să mă fac personaj, aveam nevoie de o carte în care să exist. Iar cartea asta trebuia să fie scrisă de cineva. Bun, mi-am zis, le luăm atunci pe rând. Mă fac întâi scriitor, dup-aia scriu o carte și până la urmă ies eu cumva la liman.

N-a fost să fie. După o serie de încercări, repetate, hăt, până în anii studenției, am încetat să mai vreau să devin scriitor – deși gândul ăsta mă mai bântuie încă, din când în când. Dar n-am putut să mă despart nici de personaje, nici de cărțile care le dau formă și viață. Mi-am stins vina vorbind și scriind despre ele. M-am făcut profesor de literatură și critic literar.

Cartea pe care ți-o punem acum dinainte s-a născut din bucuria de a dărui. Nu exagerez câtuși de puțin. Atunci când buna mea prietenă, Florentina Sâmihăian, m-a îmbiat să mă alătur proiectului de a edita o serie de antologii pentru adolescenții de 10-14 ani, cu texte care să le placă și să le deschidă pofta de citit, asta m-a făcut să spun „da" fără să șovăi măcar o clipă. Și sunt convins că asta au simțit și scriitorii care au scris pentru tine amintiri sau povești – sau amintiri-povești, sau povești-amintiri – despre primele întâlniri cu cartea, despre aventurile cititului. Primește-le darul și te vei convinge și tu că ce spun nu sunt vorbe goale. Vei întâlni istorisiri

Scanned with CamScanner

de tot felul, scrise de oameni la rândul lor foarte diferiți: unii mai tineri, alții mai vârstnici, unii mai visători, alții mai cu picioarele pe pământ, unii mai serioși, alții mai poznași, unii mai veseli, alții mai melancolici, unii mai sfătoși, alții mai scumpi la vorbă, unii mai blânzi, alții mai aspri și câte și mai câte. Dar, oricât de diferiți, toți par să împărtășească și să mărturisească încrederea în puterea cărților, a cititului, de a deschide nemaipomenite căi către omenescul din noi înșine.

Și cum se mai întretes aceste drumuri! Unele urcă spre tărâmurile nebănuite ale imaginației. Altele coboară în paginile cărții ca-ntr-o lume pe de-a-ntregul adevărată. Alteori poveștile se așază la răscruci, îndrumându-i pe exploratori pe calea descoperirii lumii și a sinelui. Sau cărțile devin ele însele personaje, pornite pe potecile întortocheate ale aventurii.

Către oricare dintre punctele cardinale ale cititului te vei îndrepta, cartea de față îți va sluji drept călăuză spre a-ți găsi propriul tău drum.

LIVIU PAPADIMA

Scanned with CamScanner

Jocurile imaginației

florin bican
paul cernat
ioan groșan
dan lungu
robert șerban
rodica zane

Scanned with CamScanner

Florin Bican

Învățând să meargă pe bicicletă de la o vârstă fragedă, Florin a considerat că e inutil să mai încerce să dobândească și alte deprinderi, cum ar fi cititul, fiind el pe deplin satisfăcut cu mersul pe bicicletă. Când i-a rămas mică prima bicicletă, în așteptarea următoarei, s-a apucat vrând-nevrând să citească (amăgit probabil de formula „și-am încălecat pe-o șa și v-am spus poveste-așa"), lectura fiind singura lui posibilitate de a se deplasa independent pe distanțe lungi. După ce a pedalat prin Frații Grimm, Ispirescu, Legendele și miturile Greciei antice, Mark Twain și Rabelais (al cărui nume îl citea *exact* cum se scrie), Florin a fost furat de peisaj și nu a mai revenit la bicicletă, visând până la sfârșitul liceului să fie scutit de sport pentru a câștiga câteva ore de lectură în plus. Așa de prins era cu cititul, că n-a mai apucat nici măcar să-nvețe să fumeze. Își aprindea în schimb carte de la carte și-așa a ținut-o până în ziua de azi. Pentru că nu-i ajunge doar să citească, Florin mai și traduce unele cărți – cum ar veni, le inhalează fumul în plămâni – ba chiar le și scrie... În 2007 a publicat volumul de poezie politic-incorectă pentru copii *Cântice mărlănești*, un al doilea volum în același spirit fiind deja gata. Florin locuiește alternativ în România și Bavaria, încercând să descopere o metodă de a locui acolo simultan. Când va fi mare, vrea să se facă copil...

Scanned with CamScanner

Abecedarul meu nescris

Cărțile sunt ca dragostea. Când privești înapoi, identificarea primei lecturi este la fel de dificilă ca identificarea primei iubiri. Ordinea cronologică nu stabilește neapărat întâietatea, nici când e vorba despre cărți, nici când e vorba despre stările cunoscute sub numele de *prima dragoste*. De fiecare dată când mă îndrăgosteam (și asta a durat până târziu) eram convins că sunt (în sfârșit!) la prima dragoste, că de data asta e chiar pe bune. Mi se părea că pentru prima oară trăiesc cu adevărat. Toate experiențele anterioare păleau în lumina pasiunii prezente, sortită și ea uitării în clipa unor noi scăpărări amoroase. La fel, fiecare nouă carte citită umbrea toate cărțile pe care le citisem până atunci, ba chiar și iubirile care o precedaseră, doar pentru a fi la rândul ei retrogradată în banal de o nouă lectură... Ajunsesem să simt că îmi trădez iubitele cu cărți și cărțile cu iubite. Căutam pe atunci cartea la care să mă pot opri definitiv, citind-o iarăși și iarăși de la capăt, fără să mă plictisesc, fără să mai simt vreodată nevoia altei cărți. Biblioteca mea împrăștiată prin trei țări stă mărturie că n-am reușit...

Am încercat mai târziu să aflu care a fost de fapt *prima mea carte* în funcție de alte criterii – cum ar fi de pildă impactul lecturii mele asupra mediului înconjurător – dar nici așa lucrurile nu au devenit mai clare. Mă văd de aceea silit să revin școlărește la criteriul cronologic și constat că prima mea carte datează din perioada preșcolară și că nu a existat niciodată sub formă de carte palpabilă, deși când mă gândesc la ea îi văd coperțile, îi simt mirosul în nări, îi aud foșnetul plin al paginilor, îi deslușesc forma și greutatea în palme. Este o antologie cristalizată spontan din poveștile și poeziile pe care mi le spunea *mamaia*, bunica mea de la țară.

Scanned with CamScanner

„Textele" din această antologie volatilă sunt cu mine şi astăzi. Îmi amintesc o poezie cu un ţigan muşcat de o albină într-o vară, în timp ce consuma o pară zemoasă. Ţiganul păgubos reapărea şi într-o bucată în proză, unde se odihnea sub un stejar, meditând asemenea lui Miciurin la posibilitatea de a modifica producătorul de minuscule ghinde, pentru a-l convinge să se reprofileze pe producţia de dovleci. Şi când medita ţiganul mai cu foc – bang! – i-a căzut o ghindă în cap, readucându-l la sentimente mai bune faţă de ordinea naturală existentă, care-l scutise astfel de coliziunea cu un dovleac în cădere liberă. Da, erau în antologie şi texte fabulos-informative despre marele bioinginer sovietic Miciurin (*Miciurín* îi zicea mamaia), precum şi reportaje fascinante despre Petrache Lupu şi minunile de la Maglavit.

Dar poveştile care mă captivau cu totul, poveşti care sunt cu mine şi astăzi, erau cele trăite în mod nemijlocit de mamaia, în ciuda faptului că păreau a se fi petrecut într-o lume care contrazicea promiţător ordinea naturală. Ca, de pildă, povestea cu stafia pe care mamaia o întâlnise într-o noapte în curtea orfelinatului. Era o apariţie albă, cu păr lung, ondulat, mai înaltă decât clădirea dormitorului. Mi-ar fi plăcut să fie înger, dar, pentru că nu avea aripi, am căzut amândoi de acord că trebuie să fi fost stafie. Dar bună, pentru că după întâlnirea cu ea, mamaia a scăpat de febra care o chinuia de câteva zile.

Mai erau în antologie şi o mulţime de legende – rurale, că urbane nu le pot zice... Şi nici legende, dacă stau să mă gândesc, pentru că mamaia fusese protagonistă sau cel puţin martor ocular în fiecare dintre ele. Ca aceea cu cosaşul care într-o pauză de cosit s-a întins în iarbă să se odihnească şi când oamenii au dat să-l scoale, au constatat că e mort. L-au luat atunci pe braţe să-l ducă acasă şi la intrarea în sat s-au întâlnit cu un moş care i-a întrebat ce păţise mortul. Când a auzit povestea, le-a spus: „Nu-i mort! Mai ştiţi locul unde s-a culcat?" Când oamenii s-au întors la locul respectiv, moşul le-a arătat o gaură în pământ: „Vedeţi gaura asta? Îi fugi

Scanned with CamScanner

sufletu' p-aci şi se rătăci. Puneţi-l la loc cum l-aţi găsit şi lăsaţi-l în pace să se scoale singur." Şi nu după multă vreme, omul s-a sculat şi şi-a văzut mai departe de cosit ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. I-ar când l-au căutat pe moş, dispăruse şi nu-şi amintea nimeni să-l mai fi văzut vreodată prin sat...

În altă poveste, mamaia s-a sculat de dimineaţă, adică pe la două noaptea, şi a pornit pe jos spre Târgu-Jiu, să facă niscai târguieli înainte să se apuce de treburile din gospodărie. Până la oraş avea de mers vreo zece kilometri. Pe drum l-a ajuns din urmă pe un bătrân din sat, unu' nea Staicu, şi au mers mai departe împreună, vorbind despre una-alta, până când au ajuns la un pod. Nea Staicu a rugat-o pe mamaia să-l aştepte puţin şi a intrat sub pod. În timp ce-l aştepta, au trecut pe-acolo, tot în drum spre Târg, nişte muieri din sat – Dorina lu' Bobocel, Leana lu' Pantilocu, Vasâlica, mai multe... „Hai la Târg, Ioană", au invitat-o ele pe mamaia să li se alăture. Atunci ea le-a spus că-l aşteaptă pe nea Staicu să iasă de sub pod. „Ce ţi-i, fată?", s-au mirat

8678

Scanned with CamScanner

ele. „Păi nu știi că nea Staicu-i mort?" Și în clipa aia mamaia și-a amintit că nea Staicu murise cu ceva vreme în urmă – fusese și la pomana lui –, dar în timpul discuției cu el uitase complet acest amănunt. Și nici el nu părea să-și amintească. Iar sub pod, nici urmă de nea Staicu...

Altă dată, mamaia pierduse o basma la care ținea foarte mult. A căutat-o în zadar prin toată casa, ba chiar și prin curte, vreme de mai multe zile. În cele din urmă a renunțat. Peste câteva luni, s-a trezit într-o dimineață cu basmaua pierdută pe cap.

Antologia lu' mamaia a fost abecedarul meu nescris, căruia i-a urmat fără menajamente abecedarul oficial din clasa întâi. În mod reflex, am perceput textele rahitice de acolo ca povești, altoind pe ele misterul din istoriile bunicii mele. Pentru că în textele din abecedar nu se întâmpla mare lucru, imaginația mea le folosea ca puncte de pornire pentru extraordinare aventuri. Oul din lecția „O, un ou!", pe care Oana (sau Olga) îl ținea cu pioasă delicatețe în palmă, devenea în mintea mea ou fermecat și mă delectam cu povestea lui plină de peripeții, pe care mi-o spuneam singur. La fel, merele Anei din „Ana are mere" aveau efecte aiuritoare asupra celor care mușcau din ele și, vai, ce mă mai distram... Învățasem deja că e suficient să răzuiești crusta cotidianului pentru a descoperi o lume care-i contrazice jucăuș și spectaculos regulile. Mai apărea în abecedar și Voicu, care venea cu vaca: „Voicu vine cu vaca" mă informa aliterativ, dar rezervat abecedarul, fără să-mi spună de unde vine Voicu cu vaca. Eu însă știam – venea din luncă, de la noi de la țară, unde, printr-o gaură, fugise sufletul cosașului adormit. Și Voicu se minuna încă de ciudata întâmplare mânându-și vaca spre casă, în timp ce la poartă îl aștepta indiferentă Voica. Ah, ce idilă înfiripam între cei doi, cu complicitatea vacii lui Voicu, pe care o înzestram în acest scop cu sapiență. Într-o altă lecție îl eliberam pe Lică, tractoristul, care ara sisific un ogor încremenit într-un anotimp fără roade. Îi dădeam drumul să umble slobod prin

Scanned with CamScanner

lume cu tractorul lui, care la nevoie putea zbura ca maşina lui' Fantomas, triumfând sistematic împotriva răilor pe care îi puneam generos la dispoziţie. Mai apăreau în abecedar Rica şi Pârvu, care nu mai ţin minte ce făceau, dar detectam la ei o enervantă lipsă de potenţial magic, drept pentru care îi lăsam pe Lică şi pe Voicu să le tragă şuturi. De Xenia, în schimb, mă îndrăgostisem. *Iesenia* îi spuneau colegii mai puţin alfabetizaţi. Xenia era taxatoare. Iar eu eram singurul călător din tramvaiul ei, care circula fără manipulant, ba uneori chiar zbura ca tractorul lui Lică, printr-o lume de vis, o lume care se făcea şi se desfăcea între staţii cu nume fabuloase, evocând aventurile care m-ar fi aşteptat dacă m-aş fi decis să abandonez tramvaiul şi să cobor acolo. Dar eu preferam să rămân cu Xenia... Când călătoream în realitate cu tramvaiul, o căutam pe Xenia sub trăsăturile şi uniformele boţite ale angajatelor ITB care distribuiau acre biletele. Dacă un sărut putea transforma un broscoi într-un prinţ, de ce n-ar fi putut transforma şi o taxatoare într-o super-eroină? Sau un abecedar banal în *prima mea CARTE*?

Scanned with CamScanner

Paul Cernat

Critic literar, eseist. Vede lumina zilei pe 5 august 1972, la București. Învață să citească la patru ani și jumătate, formându-se ca autodidact. După absolvirea școlii generale nr. 155 din cartierul bucureștean Drumul Taberei, devine elev la secția de electrotehnică a liceului de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu", fost și actual „Sfântul Sava", pe care-l absolvă în 1990. Devine student al Facultății de Știința și Ingineria Materialelor din cadrul Institutului Politehnic București, pe care o absolvă în 1995 (master în 1996), iar din 1993 urmează, în paralel, Facultatea de Litere a Universității din București, secția română-franceză (licențiat în 1997, master în 1998). Abandonează definitiv Politehnica spre a-și urma pasiunea pentru literatură, iar în prezent este lector universitar doctor la Catedra de Literatură Română a Filologiei bucureștene. Se îndeletnicește de peste un deceniu cu critica literară, colaborând la numeroase reviste de profil (a fost redactor la *Observator cultural* și, vreme de un an, redactor-șef la *Cuvântul*). Cu începere din 2001, a publicat – singur sau în colaborare – mai multe volume despre propaganda comunistă sau despre forme și curente literare românești. A cochetat, de asemenea, cu memorialistica și chiar cu romanul *fantasy* (*Războiul fluturilor*, scris în colaborare cu Andrei Ungureanu).

Scanned with CamScanner

Cărți de bucate, enciclopedii, mâzgăleli

Prima carte pe care am pus mâna în viața mea a fost, din câte mi s-a povestit mult mai târziu, cea de la tăierea moțului, când, după obiceiul strămoșesc, am fost pus să aleg în necunoștință de cauză câteva obiecte care mi-ar fi putut hotărî viitorul. Nimeni dintre cei prezenți la mărețul eveniment nu a reușit să își amintească despre ce carte a fost vorba. Întrucât aveam numai câteva luni, mă aflam într-o ceață deplină pe vremea aia, așa că nu-mi amintesc nimic. Mult mai clar au stat lucrurile cu prima carte pe care, hm, să zicem că am încercat să o citesc... Cartea cu pricina nu era nici pe departe una de beletristică, nu era nici măcar una de colorat, cum stătea bine unui copil încă nealfabetizat ca mine, ci o... carte de bucate a Sandei Marin, descoperită în bucătăria mamei. Pe paginile ei am început – ajutat de părinți – să învăț a citi, „fotografiind" mai întâi cu privirea cuvintele, după învățarea prealabilă a literelor. Aveam, pe atunci, vârsta de patru ani și jumătate, o vârstă considerată precoce azi în materie de citit. Atât de mult mi-a plăcut hârțogul Sandei Marin, încât am simțit nevoia să mâzgălesc pe deasupra rețetelor ce înțelegeam din ele. Cum însă, pe lângă rețete, cartea avea și ilustrații cu feluri de mâncare foarte apetisante, mmm! efectul asupra mea a fost unul teribil. Îmi amintesc și azi cu câtă fascinație priveam un desen al conopidei (care mi s-a părut că semăna cu muma pădurii), ca și spaima pe care mi-a insuflat-o în suflet cuvântul „sufleu"... Cred că am avut și coșmaruri după asta! Dacă aș ține cu orice chip să mă dau mare, aș spune că întâlnirea cu cartea Sandei Marin n-a făcut din mine nici un bucătar, nici un mâncău, ci un „om de gust". Dar să nu exagerez...

Scanned with CamScanner

Exemplarul din cartea Sandei Marin se păstrează şi azi (îmi pare rău că nu pot oferi aici coperta scanată…), iar starea lui jalnică arată truda mea în a învăţa să scriu cu caractere mici de tipar. Paginile îngălbenite de vreme sunt rupte şi mâzgălite cu tot felul de figuri geometrice şi peşti. De unde îmi veneau imaginile astea pe care am simţit atunci nevoia să le aştern pe hârtie, n-aş şti să spun... Mi-aduc aminte numai de explicaţiile tatălui meu despre cum „Peştele cel mare îl înghite pe cel mic", un aforism plin de învăţăminte, asupra căruia am reflectat îndelung şi pe care am simţit nevoia să-l notez peste tot, ca să-l reţin mai bine…

Un important pas înainte pe lungul şi spinosul drum al cititului l-a constituit, nu mult după aceea, întâlnirea mea cu atlasele geografice, zoologice, anatomice şi botanice. Peste toate aceste cărţi cu poze strălucitoare se ridică însă cele patru volume îmbrăcate în piele negru-oliv ale *Dicţionarului enciclopedic român*, apărute la mijlocul anilor '60 sub coordonarea unui colectiv de specialişti ai Academiei Republicii Socialiste România. Şi aceste exemplare de epocă se păstrează undeva în biblioteca mea personală, cu tot cu mâzgălelile între care, alături de peşti, s-au adăugat ciorchinii de struguri… Şi ei au fost, bineînţeles, copiaţi, vorba vine!, după ilustraţiile din cuprins. Pentru că – am uitat să vă spun! – în acelaşi timp cu pasiunea pentru lectură mi s-a dezvoltat pasiunea pentru desen. O comparaţie între „scrisul" meu de pe *Cartea de bucate* şi cel de pe *Dicţionarul enciclopedic* arată că mâna copilului care ţinea cu străşnicie creionul chimic a devenit, între timp, mai exersată. Cât despre struguri… soiul care m-a impresionat cel mai tare între toate ilustraţiile din dicţionarul ăla a fost, de departe, „Băbeasca", urmat de „Galbena de Odobeşti". Ambele au fost „copiate" în marginile paginilor cu o furie ce trădează emoţia resimţită de mine în faţa boabelor mari, ovale, ai căror ciorchini închipuiau în mintea copilului care eram figurile hâde ale unor babe vrăjitoare cu feţe pline de negi. Printre mâzgăluri reapar, cum spuneam, şi peştii, iar însemnările mele alăturate – toate,

Scanned with CamScanner

cu litere de tipar – indică speciile de care aflasem între timp: „lin", „somn", „biban". Nu lipsește formula „Peștele cel mare înghite pe cel mic", alături de un pește mare și de unul mai mic, desenați dintr-o singură trăsătură de creion chimic, iar atenția suspectă acordată solzilor, aripilor și branhiilor trădează interesul meu, proaspăt dobândit, pentru anatomia ființelor cu solzi...

Scanned with CamScanner

Multe am avut de învățat, atunci și în anii imediat următori, din paginile acelui dicționar plin de șabloane comuniste, dar și de informație științifică. Învățam singur pe dinafară, într-un elan de neoprit, denumirile tuturor statelor lumii, apoi capitalele lor și steagurile. Câțiva ani mai târziu, am reușit chiar să învăț, în ordine cronologică, numele tuturor domnitorilor din Muntenia și Moldova, până la Cuza Vodă. Deveneam, încet-încet, un „enciclopedist" pasionat de istorie, geografie și, mai ales, de științele naturii. Curând, am ajuns să alerg ca un nebun după fluturi, să umplu zeci de insectare și, în consecință, una dintre cărțile cu poze pe care am ajuns s-o învăț aproape din scoarță în scoarță a fost un volum destul de gros despre fluturii din România.

Bun, dar poate o să mă întrebați acuma care a fost, totuși, prima carte citită cap-coadă, în adevăratul înțeles al cuvântului. Răspunsul corect e „nu știu". Sunt prea multe titluri care se amestecă în mintea mea, iar printre ele se numără *Buratino, Isprăvile doctorului Aumădoare, Cartea cu Apolodor* sau *Tartarin din Tarascon*, alături de poeziile lui Eminescu pe care ai mei mi le citeau, când aveam vreo doi ani, pe post de cântec de leagăn. Îmi amintesc cu precizie că, la cinci ani și jumătate, internat la Spitalul de copii „Grigore Alexandrescu" pe motiv de scarlatină, citeam – printre chinuitoare injecții cu moldamin și penicilină – *Prințul fericit* al lui Oscar Wilde. Și asta în vreme ce, într-un pătuț alăturat, câteva fetițe mă enervau la culme cântând, fără să se mai oprească, „Un elefant / Se legăna / Pe o pânză de păianjen...". Îmi aduc aminte la fel de bine că după terminarea grădiniței am devorat, pur și simplu, traducerea romanului medieval despre vulpoiul Renart, într-o savuroasă traducere în versuri de Theodosia Ioachimescu. Pe acesta nu numai că l-am citit, dar l-am și recitit de câteva ori. Cum citeam? Ei... cum citeam eu atunci n-am mai citit niciodată mai târziu, astăzi cu atât mai puțin! Memoria mea de copil era fabuloasă: fotografiam mintal frazele, ba chiar paginile cu totul, fără să înțeleg mare lucru în afara „acțiunii". Citind, eram acolo, trăiam odată cu eroii, în lumea lor...

Scanned with CamScanner

Un lucru e cert: cu cititul a mers mai uşor decât cu scrisul. Am învăţat să scriu după toate canoanele cu puţin înainte de a merge la şcoală, din orgoliu: cum să trec în clasa întâi ştiind atât de multe lucruri, dar fără să ştiu a scrie cu litere de mână? Tocmai cumpărasem dintr-o librărie de cartier (cartierul bucureştean Drumul Taberei, unde locuiam pe vremea aceea), un volum gros de poezii, cu copertă bleu-deschis: *Orion* de Geo Bogza, pe care-l descoperisem întâmplător răsfoind de zor la raftul cu cărţi la preţ redus. Mă lăsaseră paf nişte versuri dintr-un poem de bătrâneţe din care nu ştiu ce înţelesesem. Bănuiesc că mai nimic. Emoţionat până la lacrimi, am făcut ce-am făcut, m-am smiorcăit şi i-am făcut pe ai mei să-mi cumpere cartea. Scrisul de mână, „caligrafic", l-am învăţat copiind de zor poemul-titlu al volumului, scris la rândul lui de mână, fotocopiat şi aşezat în deschiderea cărţii... Asta era chiar culmea: mă străduiam să scriu „frumos", copiind poemul unuia care scria de mână îngrozitor de urât.

Dar ce conta? Important e că scrisul meu a prins atunci din urmă cititul şi că nu s-au mai despărţit niciodată.

Scanned with CamScanner

Ioan Groşan

Aşa mă imaginam eu în rolul căpitanului corabiei „Speranţa" din romanul *Toate pânzele sus!*

Scanned with CamScanner

Cartea copilăriei mele

M-am născut în nordul țării, în Maramureș, în comuna Satulung, așezată în lunca râului Someș, la poalele Munților Gutâi. Locuiam împreună cu tata și mama în două camere din Primăria comunei. Tata era funcționar acolo, iar mama, bibliotecară. Biblioteca satului era într-o cameră lipită de sufrageria noastră, de care o despărțea o ușă niciodată încuiată. Așa că mare parte din copilărie mi-am petrecut-o printre cărți. Biblioteca, parcul mare cu copaci imenși, cu trunchiuri albe, despre care mai târziu am învățat că se numesc platani, și castelul aflat vizavi de Primărie, castel care aparținuse unui nobil maghiar, au fost spațiile mele preferate de joacă.

Învățasem să citesc înainte de merge la școală. Intram în camera înțesată cu cărți până-n tavan și citeam la întâmplare tot ce-mi cădea în mână. După un timp, am observat că volumele care-mi plac cel mai mult fac parte dintr-o colecție numită „Cutezătorii". Erau cărți de aventuri și, citindu-le, visam ore întregi la nemaipomenite întâmplări, urmăriri, lupte, răzbunări pe care le trăiau eroii din acele pagini. Noi, copiii, n-aveam parte de multe aventuri în sat. Ne aventuram în camerele acum pustii ale castelului, ne jucam „de-a hoții și banditii" și ne imaginam ce frumoase domnișoare trăiseră cândva acolo, închise și abia așteptând să fie salvate de neînfricați cavaleri din ghearele nobilului ungur. Sau primăvara, înarmați cu bâte și pietre, mergeam la un mic afluent al Someșului, Bârsăul, pe care urcau în număr mare, să-și depună icrele, niște pești numiți scobari sau „poduți", cum le spuneam noi, copiii. Și la fel cum am văzut mai târziu pe „Discovery" sau pe „Animal Planet" că așteaptă urșii pe

Scanned with CamScanner

râurile din Alaska să urce din Pacific somonii, așa așteptam și noi pe malurile răuleţului migrația scobarilor. Când apăreau înnegrind apa limpede, îi loveam cu bolovani și bâte, îi culegeam pe cei răniți și alergam acasă, să-i frigem.

Nu văzusem niciodată marea decât în poze. Și într-o iarnă, în biblioteca friguroasă din Primărie, am dat peste o carte intitulată *Toate pânzele sus!*, de Radu Tudoran. Am deschis-o și n-am mai lăsat-o din mână. Ce aventuri! Ce locuri minunate! Ce eroi adevărați! Neobositul aventurier Anton Lupan,

Scanned with CamScanner

misteriosul Pierre Vaillant, simpaticul bucătar Ismail, Ieremia, omul care nimerea cu puşca orice, cârmaciul Gherasim, piraţi, corabia „Speranţa", îndepărtata Ţară de Foc etc. – toţi şi toate intrau în forţă în mintea şi-n inima mea. Simţeai în aceste pagini cum foşneşte şi miroase marea, trăiai furtuni, explorai locuri periculoase, luptai, salvai prieteni şi aşa mai departe. Brusc, toate „aventurile" noastre de la castel sau de pe valea Bârsăului mi s-au părut mici, neinteresante. Le povesteam amicilor mei scene din această poveste marinărească (pentru că biblioteca avea un singur exemplar şi nu voiam să se piardă), mai şi exageram ca să-i ţin curioşi, făceam, altfel spus, „filmul" cărţii, cu mult înainte să apară, în 1976, un serial produs de televiziunea română după roman, care serial, să fiu sincer, m-a dezamăgit. Era mult mai sărac decât versiunea mea „cinematografică".

Mai mult: m-am apucat eu însumi, prin clasa a doua, să scriu un roman după modelul *Toate pânzele sus!*, tot un roman de aventuri pe mările şi oceanele lumii. Mi-am dat însă seama foarte curând că nu pot egala originalul, că personajele mele n-aveau viaţă, că marea mea era ca o baltă. Dar a fost prima mea încercare de „scriitor" şi asta o datorez lui Radu Tudoran.

Dacă un copil sau un proaspăt adolescent vrea să pătrundă în lumea fascinantă a cărţilor, atunci eu recomand ca poartă de intrare romanul *Toate pânzele sus!*

Scanned with CamScanner

Dan Lungu

M-am născut, am jucat ascunsa, am învățat să citesc și să visez pe o stradă periferică din Botoșani, plină cu personaje interesante. Pe unele le puteți întâlni în primul meu roman, *Raiul găinilor* și, eventual, reîntâlni în *Sînt o babă comunistă!*. Desigur, am și un avatar pixelat. El poate fi accesat la www.danlungu.eu.

Scanned with CamScanner

Întâmplările manualului

Știu că e greu de crezut – dacă nu mi s-ar fi întâmplat chiar mie, probabil că aș fi avut la rândul meu destule îndoieli – însă chiar așa stau lucrurile: prima carte care m-a fascinat a fost un manual de citire. Eu trebuie să fi avut vreo cinci sau șase ani, iar sora mea era deja la școală. Manualul era, evident, al ei. La fel de evident, eu nu aveam voie să mă ating de nimic din recuzita școlară a surorii mele, știut fiind faptul că cei mici au o înclinație naturală pentru a sparge, rupe, descoase, mototoli, mâzgăli, linge și chiar ascunde, de preferință în locuri greu accesibile. Așadar, tentația era uriașă, iar suferința pe măsură; jinduiam zilnic la încuietorile nichelate al ghiozdanului, la foi frumos liniate, în pătrățele sau veline, la sugative scămoase, pe care dacă puneai limba ți se usca instantaneu și destul de amuzant, la lipiciul dulceag, la creioanele colorate, la călimara de cerneală, din sticlă groasă, pe pereții căreia, când o agitai, lichidul vâscos se prelingea în vălurele, la rigla lăcuită și mai ales la o carte cu coperte cartonate, cu chipul colorat al unei fetițe pe ea. Aș fi dat orice să pun lăbuța pe acea carte ce-mi era interzisă și pe care nu apucasem să o răsfoiesc decât pe furiș. Înăuntru era destul de săracă în ilustrații și majoritatea erau alb-negru, însă, probabil, dorința de a da pagină cu pagină o carte de școală, adică pentru copii mari, eventual însoțind gesturile cu o figură serioasă și o cută mică între sprâncene, ei bine, o astfel de dorință era de neînfrânt. Cine își amintește vremea copilăriei știe cât de greu este să-i convingi pe adulți să-ți dea pe mână lucruri fragile, din cele foarte costisitoare sau pe care ei le consideră ca nefiind pentru vârsta ta. Multă șiretenie și dibăcie trebuie să pună la bătaie cei mici pentru a

Scanned with CamScanner

obține cele interzise, însă, nu de puține ori, reușesc. Bănuiesc că există un soi de spiriduș al obrăzniciilor și minciunelelor care îi ajută din plin, vreun pui supradotat de extraterestru sau o ființă cu puteri magice dintr-o lume paralelă căreia i se face milă de mucoșii de pe pământ, habar n-am, dar cert este că mi-a venit în minte cea mai incredibilă și mai gogonată minciună spusă vreodată de mine: m-am înfățișat în fața părinților și i-am anunțat că vreau să învăț să scriu. Îmi

Scanned with CamScanner

imaginez că s-au privit uluiți unul pe celălalt și au fost inundați de o bucurie fără margini.

Mie de fapt mi-era o frică paralizantă de școală. În pofida atracției irezistibile pe care o exercitau asupra mea radierele (ce-mi mai plăcea să le muşc!), stilourile chinezești cu capac auriu, penarele cu capacul buretat și clăpiță magnetică sau ascuțitorile cu dinți de fier, mie mi-era teamă de locul unde oamenii mari spuneau că *se învață tot felul de lucruri frumoase*. Nu cred că această rezervă venea din faptul că, odată începută școala, timpul de joacă se reducea mai degrabă la vacanțe, întotdeauna prea scurte, ci, aș spune, eram convins că niciodată mintea mea de copil, mititică cum mi-o imaginam, nu va putea cuprinde și ține în ea tot ceea ce era în cărți, adică mii și mii de rânduri, unele sub altele – noroc de câte o fotografie pe ici colo, că îți mai dădea răgazul să respiri. Presimțeam cumva că, așa cum eram obligat să mănânc, îndopat, așa voi fi obligat și să învăț, până creierul se va umfla gata să plesnească. Brrr! Aș spune că dacă n-ar fi fost rechizitele școlare și toate flecuștețele de papetărie, n-aș fi mers în veci la școală! Oricum, acestea mi-au îndulcit suferința. Când învățătoarea vorbea prea mult ca să o mai pot urmări, Doamne, ce dulce era guma din capătul creionului, pe care o făceam firimituri. Când plictiseala în oră era cât China, ascuțitorile cu pix la capăt se transformau în tancuri supersofisticate aflate în misiune secretă, radierele în cazemate camuflate, iar penarele în fortărețe inexpugnabile. Dar am ajuns cam departe, să ne întoarcem la momentul gogonatei minciuni.

Îmi imaginez cum părinții meu au făcut ochii cât cepele și reacția lor a fost incredibilă: mi s-a deschis brusc accesul către o întreagă lume de obiecte îndelung râvnite. Nu chiar la toate, în fine, însă la destule. Printre care și fascinantul manual de citire cu fetiță pe copertă. Una dintre consecințele neprevăzute ale acestei libertăți este că am scris prima poezie din viața mea, și, închipuiți-vă, asta se întâmpla înainte de a ști să scriu propriu-zis. Ea se numește *Iarna pe uliță*. Desigur,

Scanned with CamScanner

e un titlu cunoscut. Chiar și poezia e hipercunoscută, fiindcă adevăratul ei autor este George Coșbuc. Eu nu am făcut decât să copiez literă cu literă, din manualul cu fetiță pe copertă, unul dintre textele cele mai scurte. De fapt, am desenat prima poezie din viața mea. N-a fost ușor, dar accesul la toate acele instrumente școlare trebuia plătit cumva. Desigur, n-a durat mult și a trebuit să învăț să citesc și să scriu de-adevăratelea, iar peste câțiva ani am fost nevoit să învăț pe de rost poezia pictată cândva...

O altă carte de care îmi amintesc foarte bine este una de povești, cred că se numea *Zânele din Valea Cerbului*. Era format mare, cu litere groase și ilustrații color. Dar nu de asta mi-a rămas în memorie, ci din pricina unei particularități: exemplarul meu avea rupte mai multe foi de la sfârșit, n-aș putea spune câte. Să fii copil, să urmărești cu sufletul în gât aventurile protagoniștilor, sa fii la un pas de a afla misterul și, vai!, soarta să îți joace o asemenea festă, să-ți ascundă tocmai paginile clarificatoare, nu-i tocmai ușor de suportat. Cred că ani buni după aceea, înainte de a mă apuca de citit un volum, îi verificam integritatea fizică. Bineînțeles, în adolescență, când tensiunea incertitudinii era prea mare, săream cu voioșie descrierile și, dacă tot nu ajungeam să-mi domolesc curiozitatea ori compasiunea, mă năpusteam înainte de vreme asupra paginilor din urmă. Presupun că „Zânele din Valea Cerbului" au ajuns la mine de la nenea Costică, vecinul nostru. În casa părintească, biblioteca era foarte modestă, așa că am citit mult de pe la alții. Deseori, în glumă, am spus că părinții mei aveau doar două cărți, una de dragoste și alta polițistă. Ar mai trebui adăugate o carte de bucate și alta pentru dulcețuri și murături. Desigur, mai erau și cele pe care le cumpăra sora mea mai mare pentru bibliografia școlară sau pentru propria plăcere, în special aventuri istorice, între care Dumas și Paul Féval erau printre răsfățați. Nenea Costică nu avea o bibliotecă, ci câteva cărți pe un dulap. Era manipulant la gară și scotocea în vagoanele cu maculatură după cărți și reviste. Lua ce i se părea lui mai

Scanned with CamScanner

interesant, le citea și apoi aprindea focul cu ele. Rar, foarte rar, se hotăra să păstreze câte ceva, asta fiindcă era de principiul că o carte citită nu-ți mai trebuie niciodată. E adevărat, avea o memorie fabuloasă. Printre cele pe care le-a considerat demne de a rămâne pe dulap se numărau câteva numere din *Magazin istoric* și un manual de zoologie, pe care l-am răsfoit și eu adesea. Restul își găseau sfârșitul în focul din sobă sau, spre surpriza mea, într-un loc mai puțin nobil, la veceul de scândură din grădină, pe post de hârtie igienică. Ținând cont de penuria de bunuri de larg consum din vremea lui Ceaușescu, acum nu mă mai miră, însă atunci, copil fiind, am fost șocat. Așadar, îmi închipui că frumoasele mele zâne din Valea Cerbului au scăpat ca prin urechile acului de funcțiile utilitare ale lui nenea Costică și au poposit la mine, însă, din păcate, deja jumulite.

Țin minte că odată, întorcându-mă de la școală pe lângă gară, am scotocit și eu într-un vagon cu maculatură. Recolta n-a fost bogată, însă atmosfera era stranie. Nu era ca un anticariat gratuit, cum îmi imaginasem, ci, într-un puternic miros de mucegai, zăceau baloturi de ziare, mii de cartele perforate de la centrul de calcul, hârtii de ambalaj, caiete umede cu cerneala lăbărțată și, într-un final, am dat de câteva cărți de popularizare a științei, despre pomicultură și despre creșterea bovinelor în fermele de stat. Când am dat să ies din vagon, sufletul mi-a înghețat. Pe linia de alături, tocmai trăgea o garnitură de vagoane pline de oase. Nu, nu erau oasele copiilor care încercaseră să fure maculatură din gară, ci mult mai mari, păreau de vacă sau de cal și, cum am aflat după aceea, destinația lor era fabrica de clei de oase, folosit în industria mobilei. Nu am ajuns niciodată să citesc cele două cărți. În schimb, m-au fermecat multe altele, despre care sper că voi mai avea prilejul să vorbesc.

Scanned with CamScanner

Robert Şerban

Mama sa l-a învăţat pe Robert, pe când el avea 6 ani, *Luceafărul*. Tot, cap-coadă! Astăzi nu-şi mai aminteşte decât capul şi coada. N-are mustrări de conştiinţă: din propriile-i poezii nu ştie pe dinafară decât vreo patru. De fapt, trei. Şi alea scurtissime, rimate şi scrise, hăt-hăt, la ieşirea din adolescenţă şi publicate, hăt, în primul lui volum. Astăzi e încă student, justificându-se că îi place să citească despre istoria şi teoria artei. Însă a fost deseori surprins de către colegi şi profesori uitându-se minute-n şir la ilustraţiile din albume. Este autorul câtorva cărţi, vreo nouă. Cea mai veche se cheamă *Fireşte că exagerez*.

Scanned with CamScanner

Jocul de noapte

După ce mi-a montat computerul pe biroul din bibliotecă, colegul meu de redacție, artist în ale IT-ul și domeniilor colaterale acestuia, m-a întrebat: „Să-ți pun și niște jocuri pe el?" „Bagă, frate, cum să nu!" „Ce vrei?" „Păi ce ai?" „Jocuri de strategie, de..." „Nu, nu mă obosi... Ceva dinamic, simpluț, prietenos. Zău, fă-mi viața frumoasă, nu mi-o complica și mai mult." „Vrei *Formula 1*, *Delta Force*...?" „Da, da! Vezi? Ceva de vară, mai răcorim creieru'". Și colegul mi-a descărcat niște jocuri, mi-a arătat cele patru taste pe care trebuia să apăs, mi-a strâns mâna și dus a fost.

Două săptămâni de la acel eveniment m-am culcat tot pe la 4-5 dimineața: ceasuri întregi eram soldatul singuratic din *Delta Force* care pleca în misiuni. Mă specializasem atât de bine în kilărit dușmanii, încât, după ce am făcut-o cu toate armele de foc din dotare, de la pistoale automate, puști cu lunetă, mitraliere și pistolete, ajunsesem să-mi duc la bun sfârșit incursiunile mortale doar cu cuțitul. Hârșt, hârșt, în negura nopții luam grupa sanguină a fiecărui terorist în parte. Și parcă erau batalioane! Când am ajuns la vreo 68 de kilograme, iar cearcănele se pregăteau să-mi treacă de obraji și să-mi intre în zâmbet, mi-am dat seama că, de fapt, mă transformasem într-un kamikaze: dacă o mai țineam așa câteva zile (de fapt, câteva nopți), crăpam! Cu ochii în lacrimi (din pricina ecranului fără protecție la radiații) și cu mâna tremurândă am dat *delete* la toate jocurile pe care deșteptul ăla mi le plantase ca pe niște bombe cu efecte nu foarte întârziate. Aveam 29 de ani și voiam să trăiesc...

Ce voiam să spun cu asta, de fapt? Că îmi place enorm să mă joc. Mi-a plăcut de când mă știu. Și îmi amintesc de mine

Scanned with CamScanner

de pe la vreo 3 ani. Neavând fraţi, mă jucam singur. Pare trist, dar mă descurcam de minune. Cu caii şi călăreţii, cu maşinuţele, cu castelele din cuburi de lemn, cu puştile şi pistoalele... Iarăşi am ajuns la armament, parcă-s APV-işti! N-aveţi de unde ştii ce-i ăla, că n-aţi făcut-o. Să nu vă pară rău, e o prostie, se poate trăi şi fără. APV înseamnă Armată Pe Viaţă. Aşa le spuneam purtătorilor de şepci cu cozoroc. Eu am făcut armata, nu mult, o juma' de an, dar suficient ca să am ce povesti toată viaţa. N-ai subiect de discuţie, pac!, cobori milităria din podul memoriei şi o treci pe foc automat. Dai de unul care şi el, ca şi tine? Să te ţii atunci, vă prinde dimineaţa! Mă jucam, cum să nu, şi cu ceilalţi copii, în faţa blocului ori la ţară, în curtea casei, în faţa casei, câteodată chiar pe casă, pe uliţe, pe deal, prin zăvoi, la teren, pe la alţii prin curţi. Pituluşul, nouă pietre, prinsea, „Ţară, ţară vrem ostaşi!", fotbal, bambilici, victorie (un fel de fotbal, dar la o singură poartă), tac, rişcă, şotron (te invitau fetele, nu puteai refuza), şeptică (românească şi americană), tabinet (doar cu bunicu'), ţintar (tot cu el, exclusiv), de-a mama şi de-a tata (aici nu dau detalii), „Flori, filme, fete sau băieţi", telefonul fără fir, „Dacii şi romanii", „Piticot", sticla (mai crescusem, era cu pupături). Jucam tot ce se putea juca, chiar şi dacă nu mă pricepeam, până cădea noaptea şi ne strigau bunicii sau părinţii să intrăm odată („mai lasă-mă un minuuut, teee rooog...") în casă, că altfel vin după noi. Când îmi erau jocurile mai în toi, hop!, m-am pomenit că a venit clasa întâi peste mine. Nasol de tot! În ore nu aveai voie să te joci, că te urechea învăţătoarea, pauzele erau prea scurte, nici n-apucai să porneşti un fotbal cu castane prin curte, că se şi suna de intrare, acasă trebuia întâi să-mi fac temele şi să mi le controleze mama, abia apoi – dacă nu-mi rupea paginile caietelor (cică nu erau toate liniuţele perfect oblice, bastonaşele nu semănau între ele şi alte mofturi d-astea!) – primeam verde să ies afară. Grea viaţa de jucăuş! Aşa că aşteptam vacanţele ca pe extratereştri, cu toată fiinţa mea. După cea de iarnă şi cea de primăvară, se apropia infinitul celor trei luni ale

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

vacanței de vară. Știam că urma să mă roiesc la țară, la bunici, unde aveam libertate, și nu doar cât vedeam cu ochii. Între timp, scăpasem de cerculețe, pătrățele, cârligele și alte instrumente inutile, și trecuserăm la litere. Apoi la Ana are mere, școala e frumoasă, copacul este verde, tovarășa învățătoare ne învață să citim și să scriem. Da, pe bune, învățasem și astea. Mai cu greșeli, mai cu bâlbâieli, mai cu *f* în loc de *v* și invers, dar mergea, înaintam.

Și în 15 iunie a venit vacanța cu trenul din Franța! Și m-a dus într-un sat din Mehedinți. Sau din Gorj. Zău că nu-mi amintesc dacă la bunicii dinspre tată sau la cei dinspre mamă am plecat prima dată, în vara lui 1978. (În fiecare vară mergeam democratic, chiar dacă trăiam în comunism, și la unii, și la alții, perioade egale de timp, ca să nu fie conflicte interoltenești.) De dimineața până seara mă jucam cu o energie de nepovestit, apoi, când intram în casă, bunicii dădeau pământul jos de pe mine, mă îmbăiau, mă îmbiau cu cina (aproape niciodată nu-mi era foame, nu voiam decât „ceva dulce") și ne pregăteam să facem nani.

Doar că eu venisem în vacanță cu niște cărți în geamantanul de carton. Unele aveau și poze, dar printre ele șerpuiau cuvinte. Iar cuvintele spuneau povești. Care mai de care mai pline de întâmplări ce-mi trimiteau bătăi la inimioară, de situații ce mă făceau să râd entuziasmat ori să suspin cu lacrimi în ochi. Mă benoclam la imagini, mai citeam un rând, iar mai băgam geana la desene, apoi silabiseam ce scria în carte. În care carte? Păi, în *Punguța cu doi bani*. Nu, prima a fost cea cu poveștile lui Nazim Hikmet. Error! Turcul a fost anul următor, în clasa a doua. Am găsit-o în podul lui Gorel, când alergam să prind un motan necunoscut. *Basmele* lui Ispirescu. O carte mare, cu litere cât pumnul. Parcă nu, totuși... *Singur pe lume*? Hai, hai, nu te da grande, pe Malot l-ai citit acasă, ți-a făcut taică-tu, dintr-un ziar, supracoperte împotriva dulceții și a gemului. *Povești nemuritoare*, volumul acela vechi, în care erau și povești mai deocheate... Nu ți-ar fi pe la nas?! Erai într-a treia, te mutaseși în casa mare, la

Scanned with CamScanner

Drincea, cică storăiau bunicii și nu puteai dormi cu ei în cameră, dar tu voiai să citești povești din alea... ! Le cam incanc *Colț Alb*, *Fata babei*..., *Fetița cu chibrituri*, *Cuore*, *Tărâmul uitat de timp*, *Albă ca Zăpada*, *Fram, ursul polar*, *Legendele Olimpului*, *Vrăjitorul din Oz*, *Aumădoare doctor bun*, *Coliba unchiului Tom Sawyer*... Le cam amestec. Tom Sawyer nu stătea în colibă și nu prea era unchi. Poate nepot. Oare al cui? Naiba!

Ce voiam să spun cu asta, de fapt? Îmi plăcea să-mi bag nasul în cărți la fel de tare pe cât îmi plăcea să mă joc. Cititul era jocul meu de noapte. Citeam pe sub cearceafuri, pături sau plapume, ajutându-mă de o veioză mititică, ca să nu fiu văzut. Asta în vacanțe, căci acasă nu prea mi-a ținut cu camuflajul până într-a patra, când, în sfârșit, am avut camera mea. Curiozitatea și plăcerea mi-au crescut odată cu viteza de lectură. Cu cât citeam mai mult, cu atât îmi creștea pofta să citesc și mai mult. Zeci și zeci de cărți într-o vacanță de vară, aduse de la Severin ori împrumutate de la rude și vecini, noapte de noapte, până când se lumina de ziuă. Eram ca un flămând, ca un bulimic, un haplea. Cărți bune și cărți proaste. Amestecate pe nemestecate. Uitam de mine când începeam o carte și, chiar dacă, uneori, inima voia ca ea să nu se mai termine, mintea îmi punea întotdeauna ochii să alerge pe pagini, avidă să afle ce se întâmplă mai departe, tot mai departe, până la ultima. Mă întristam: citită, acea carte murise. Dar inima îmi dădea ghes să întind mâna după o alta, ca după o viață nouă: mai vie, mai captivantă, mai frumoasă.

Scanned with CamScanner

Rodica Zane

Când eram mică, mă jucam uneori de-a școala. Cine altcineva putea să-mi fie elev decât fratele meu?! La liceu, diriginta și profesoara mea de română, Grazziella Ștefan (Grazziella, cum ne plăcea tuturor să îi spunem, pentru că o iubeam), m-a convins să aleg Literele și așa am lăsat matematica, fizica și chimia deoparte. Peste ceva ani eram profesoară de română la liceul unde fusesem elevă. Apoi am devenit profesoară la facultatea unde am fost studentă. Sper însă ca în curând să am timp să îi învăț câte ceva pe nepoții mei, gemenii Andrei și Gabriel, copiii fratelui meu. Am scris rândurile care urmează și pentru ei.

Scanned with CamScanner

Lectura în trei, în doi, de unul singur

Toți începem să citim cu ochii altora. De aceea, când trebuie să îți amintești de prima ta carte, îți dai seama că memoria te pune în fața unei alegeri: prima carte pe care ți-a citit-o cineva sau prima carte pe care ai citit-o singur?

Îmi amintesc de amândouă, ceea ce nu înseamnă că acestea au fost *într-adevăr* primele mele cărți. Nu pentru că eu aș vrea să vă spun minciuni, ci pentru că ție îți minte mai ales ceea ce călătorește din trecut printr-un mijloc de transport foarte sigur: o poveste. Poveștile transportă amintirile noastre din cele mai îndepărtate timpuri, precum avionul, vaporul sau trenul ne ajută să ajungem în cele mai îndepărtate locuri.

În poveștile cu amintiri nu se petrec întotdeauna întâmplări extraordinare, ci doar câteva fapte în jurul cărora se înfășoară sentimentele noastre de *atunci*. Chiar dacă *atunci* este foarte îndepărtat de *acum*, sentimentele puternice te fac să retrăiești totul ca și cum ar fi aievea. Și când le spui și altora, ești de-a dreptul fericit. Așa cum sunt eu acum când scriu pentru voi despre prima carte, deși mi-ar fi plăcut mai mult să stăm față în față și să vă vorbesc...

Dar să mă întorc la prima mea carte. Cu *Foarte gras fără nas* lucrurile au stat cam așa...

Într-o seară, tata a venit acasă cu o carte frumos colorată în paginile căreia se lăfăia un bob de mazăre cu ochi, gură și tot ce mai trebuia pentru a semăna cu oamenii. Îi lipsea însă ceva și de aceea se numea Foarte gras fără nas, cum aveam să aflăm de la mama, care a început să ne citească din aventurile bobului de mazăre. Fratele meu și cu mine ascultam cu gurile căscate și nu încetam să ne minunăm cum de trăiește bobul de mazăre asemenea nouă... Și bineînțeles

Scanned with CamScanner

râdeam cu poftă de numele lui. Of, și când s-a despărțit de frații cu care locuia în păstaie... și când s-a rostogolit pe scări și s-a pierdut de ai lui... Dar să nu credeți că a sfârșit într-o cratiță, nu, bobul nostru de mazăre a avut noroc, pentru că, după ce a rătăcit prin lume, și-a regăsit familia și bucuria bobilor și a boabelor din neamul său cred că mai continuă și astăzi...

Însă, așa cum știți și voi, prima carte citită cu ochii mamei, ai bunicii (și aici îi puteți adăuga pe toți cei care ne-au iubit și și-au petrecut timpul cu noi când eram mici) nu se citește o singură dată, ci se recitește iar și iar până ni se scrie în minte și putem să o îngânăm sau să o spunem singuri. Dintre poveștile pe care le auzim în copilărie, unele ne plac mai mult, așa cum ne plac mai mult clătitele, găluștele cu prune, plăcinta cu mere decât orice alt fel de

Scanned with CamScanner

mâncare. Nu știu de ce nouă, adică mie, Rodica, și fratelui meu, Mircea, ne plăcea foarte mult *Foarte gras fără nas* și-l ceream mereu înainte de culcare. Ne așezam în pat, cu mama între noi, în așa fel încât să vedem ce e acolo în carte – deși știam desenele pe dinafară – și cuvintele își începeau legănatul. O veioză cu lumină galbenă venea de undeva, din spate, și ne ținea în cercul ei de vrajă și, uite-așa, ne trezeam a doua zi dimineață la o altă lumină, cea a soarelui și a jocului cu ceilalți copii. Și tot așa, seară de seară, de la o lumină la alta, am crescut și am început să citim cu ochii noștri.

Se spune că e foarte bine ca într-o familie să nu fie un singur copil, ci măcar doi. Nu știu dacă e așa, dar știu că, dacă îmi aduc aminte de prima carte citită cu ochii mei, nu pot să vorbesc decât la plural, adică de prima noastră carte, căci multă vreme eu și fratele meu eram mai mult asemănători decât diferiți în ceea ce făceam.

Legendele Olimpului ni le-a citit întâi mama, cam de când eram prin clasa întâi. Apoi am început să le citim singuri. Pentru noi, cartea era bună de citit cu glas tare, pentru că avea literele mari și cuvinte grele. De aceea parcurgeam același text o dată cu ochii și vocea mamei, apoi, pe rând, eu și Mircea, cu ochii și vocile proprii. *Legendele Olimpului* au devenit *Legendele și miturile Greciei antice*, o carte mai mare și cu mai multe fotografii cu statui ale zeilor și semizeilor. Chiar acum, în timp ce scriu, mă duc la bibliotecă și o scot din raft. E aceeași. O deschid și citesc pe prima pagină o dedicație de la tata, din 1964, din 29 iulie, ziua mamei. Am văzut de atâtea ori dedicația, dar acum, cuvintele scrise de tata, „această carte atât de mult așteptată de tine", mă fac să îmi aduc aminte că mama îl întreba mereu pe tata dacă a găsit cartea. Ne-a fost greu să înțelegem că *Legendele Olimpului* sunt și nu sunt același lucru cu *Legendele și miturile Greciei antice*, că aceleași personaje pot apărea în povestiri mai simple sau mai complicate, în care faptele sunt prezentate cu mai multe sau mai puține detalii, în cuvinte mai bine potrivite, pe hârtie mai lucioasă, cu fotografii mai

Scanned with CamScanner

multe... Am început cu această carte o lungă ucenicie în ale cititului, care s-a întins pe câțiva ani. Îmi aduc aminte că, treptat, am trecut de la lectura în trei, la lectura în doi și apoi la lectura de una singură. Mă întreceam cu fratele meu care a citit de mai multe ori *Legendele și miturile Greciei antice*. A fost lectura noastră preferată până prin clasa a patra. Știam paginile pe dinafară și Zeus, Ahile, Ulise, Hercule ne erau la fel de cunoscuți ca prietenii cu care ieșeam la joacă. Cele două lumi, cea de hârtie și cea aievea, ne-au ajutat la fel de mult să creștem „mari". Dacă în lumea aievea eram cu copii de vârsta noastră și trăiam împreună cu ei întâmplările extraordinare ale copilăriei, în lumea cărților puteam să fim cu cei mari, cu oameni în toată firea și chiar cu cei care erau dincolo de oameni, zei, semizei, eroi. Zeus și Hera păreau cei mai „mari", dar aflam că uneori și ei puteau fi învinși și atunci se mâniau cumplit și își foloseau toată forța pentru a se răzbuna. Dacă nu știți ce a făcut Hera după ce Paris a ales-o drept cea mai frumoasă pe Afrodita, citiți și voi această carte. Veți trăi și voi în lumea zeilor, dar și a oamenilor obișnuiți și uneori veți renunța să ieșiți la joacă pentru a citi mai departe, până la ultima pagină, de exemplu, aventurile lui Ulise pe drumul de întoarcere acasă, în Ithaca, după războiul din Troia sau povestea tristă de iubire dintre Romeo și Julieta.

Oare o fi adevărat ce scrie pe unul dintre tricourile mele? „Dacă citești, trăiești mai mult"...

Scanned with CamScanner

Salt în poveste

cezar-paul bădescu
laura grünberg
călin-andrei mihăilescu
dan sociu
cristian teodorescu
călin torsan

Scanned with CamScanner

Cezar-Paul Bădescu

Lui Cezar nu-i place deloc numele său. Uneori i se pare prea pompos, bun de „Ave Caesar Imperator, morituri te salutant!" – şi nu, nu se dă în vânt deloc să poarte lauri pe chelie. Alteori, când merge să se plimbe prin parcuri, crede că e strigat de nenii care joacă table şi care exclamă „Ce zar, dom'le, ce zar!" Prin urmare, ar fi fost mai fericit dacă l-ar fi chemat Gheorghiţă sau Vasilică. Cu toate acestea, a semnat cu numele lui câteva cărţi. Una este chiar cu povestiri din copilărie şi din adolescenţă (*Tinereţile lui Daniel Abagiu*), dar, pentru că e cam cu prostii, nu-i o lectură recomandată la şcoală.

Scanned with CamScanner

Cititul ca un sport extrem

Aventura mea în lumea cărților a început cu Jules Verne. Și a fost o adevărată aventură, pentru că eu, la vremea aceea, luam lectura foarte în serios. La propriu. Romanele lui Jules Verne nu erau simplă literatură pentru mine, ci adevărate experiențe de viață. Trăiam în lumea lor cu toată ființa mea, la cea mai mare intensitate. Nu mă jucam!...

Personajele scriitorului francez îmi erau cei mai buni prieteni și, prin urmare, mi se părea normal să fiu alături de ei și la bine, și la greu. Primul roman al lui Jules Verne pe care l-am citit m-a acaparat cu totul și nu l-am lăsat din mână până nu l-am terminat. Era *Cinci săptămâni în balon*. Țin minte că sufeream, pur și simplu, alături de cei trei temerari care se porniseră în călătorie deasupra Africii, cu aerostatul „Victoria" – doctorul Ferguson, servitorul lui, Joe, și vânătorul Dick Kennedy. Parcă auzeam cu urechile mele amenințătoarele tobe tam-tam ale băștinașilor și mă chirceam, în fotoliul meu, când balonul era atacat de păsări.

Cel mai teribil moment a fost când cei trei au rămas fără apă. Aruncaseră peste bord vreo 40 de litri într-un moment greu și s-au trezit deasupra deșertului Sahara cu numai 13 litri. Problema era că arzătorul balonului trebuia alimentat și el cu apă, așa că de băut le mai rămânea foarte puțin. Iar temperaturile din timpul zilei erau de 50-60 de grade! Și, claie peste grămadă, vântul încetase să mai bată, prin urmare aerostatul nu se mai putea deplasa. Încet, rezervele de apă s-au epuizat, iar cei trei au trecut prin niște momente groaznice. Jules Verne descria cum aveau limba și buzele umflate de sete sau povestea cum amețeau și-și pierdeau cunoștința, cum o luau razna și voiau să-și taie venele să-și bea propriul

Scanned with CamScanner

sânge sau cum, disperați și nemaiputând suporta, erau gata să-și curme chinurile cu un glonț de carabină.

Îmi amintesc că, atunci când citeam cartea, era o zi caniculară de vară. Din cauza asta sau influențat de descrierea chinurilor prin care treceau eroii în lipsa apei, mi s-a făcut foarte sete. Primul impuls a fost să mă duc la bucătărie, să-mi iau de băut. Apoi m-am rușinat de chestia asta. „Cum adică? – mi-am zis. Ei suferă de sete, iar eu mă lăfăi ferit de arșița soarelui și mai am pretenția să beau și apă?!" Așa că am decis să fiu alături de eroii mei până la capăt: deși aveam gura uscată, nu am pus pe limbă niciun strop. Au urmat cele mai chinuitoare pagini din câte mi-a fost dat să citesc vreodată. Transpirația mi se prelingea încet pe la tâmple, mă simțeam sfârșit și înaintam foarte greu prin arșița textului. Literele începeau să mi se amestece în fața ochilor,

Scanned with CamScanner

dar nu mă dădeam bătut! Cât doctorul Ferguson, Joe și Kennedy erau în viață, trebuia să rezist și eu! Și, din fericire, ei au rezistat. Când erau cât pe ce să-și dea duhul, s-a iscat o furtună de nisip și simunul, vântul saharian, le-a dus balonul departe. Când s-a potolit furtuna, balonul ajunsese tocmai lângă o oază, iar cei trei erau salvați. Și eu, împreună cu ei.

Din fericire, cu vremea am renunțat la acest mod extrem de a cîti. Nu de alta, dar apoi mi-au picat în mână și cărți fără *happy-end*.

Scanned with CamScanner

Laura Grünberg

Laura a vrut mereu să scrie și a făcut mereu altceva. Ba tenis de câmp, ba matematică, sociologie sau activism social. Când era mică întreba „ce găsești?" în loc de „ce cauți?". De atunci tot caută. Printre căutări, a născut și crescut o splendoare de băiat, a iubit, a suferit, a muncit, a mers la schi, a văzut filme, a predat, a lenevit. A scris despre feminism (un fel de baba cloanța pentru bărbați), despre ONG-uri (un fel de OZN-uri!), dar și despre Marele Pârș și altfel de istorii decât cele din manuale. Îi plac foarte mult „oamenii-stridie", cei diferiți de majoritatea, un soi de Oblio (ați văzut filmul?). Uneori, orgolioasă, se consideră și ea așa. Deși are o vârstă, mai sunt cărți pe care reușește, ca în copilărie, să le trăiască, nu doar să le citească.

Scanned with CamScanner

Într-o carte

Eu am avut o experiență cu totul specială cu o carte pe când aveam 11 ani. Începusem să citesc mai mult de gura mamii, care îmi impusese program săptămânal de lectură. Îmi plăcea să fac asta mai ales dacă erau cărți subțiri pe care le puteam termina repede pentru că altfel, sincer vă spun, mă lua somnul. Adormeam cu ele în mână.

În ziua despre care vreau să vă povestesc am intrat cu mama într-o librărie să ne uităm, bineînțeles, la cărți. În timp ce ea îmi explica iarăși ce importante sunt cărțile în viața omului, pe unul din rafturi am zărit o carte micuță scrisă de Tim Burton. Nu am apucat să citesc titlul – era unul cam complicat[1]. Am întrebat-o pe mama dacă numele autorului are legătură cu regizorul filmelor mele preferate: *Edward mâini de foarfecă* și *Charlie și fabrica de ciocolată* (mai târziu am văzut și *Big Fish*, și *Alice în Țara Minunilor*). Da – a zis mama, el este. Am fost foarte surprins să aflu că regizorii sunt și scriitori. Până atunci credeam că doctorii sunt doar doctori, astronauții doar astronauți, mamele doar mame, profesorii doar profesori și regizorii doar regizori. Îmi plăcea Tim la nebunie, știam că îi fac mamei o plăcere dacă îi cer o carte, așa că am rugat-o să mi-o cumpere.

Am ajuns acasă și m-am hotărât să mă apuc de citit. M-am așezat comod în pat. Din greșeală, cartea mi-a scăpat din mână și a picat pe jos. M-am uitat la ea de sus, din pat... și atunci a început aventura.

Mi-a venit brusc o idee. Ce ar fi dacă în loc să o citesc literă cu literă, cuvânt cu cuvânt, pagină cu pagină, m-aș

[1] Tim Burton, *Melancolica moarte a băiatului-stridie*, Humanitas, București, 2008.

Scanned with CamScanner

băga pur și simplu în carte? Ceea ce încercam eu nu era neapărat ceva cu totul nou. Citisem în *Alice în Țara Minunilor* și mai văzusem și în alte câteva filme că se poate să treci dincolo, în alte lumi, și apoi să te întorci la ale tale. Zis și făcut. Am mâncat un sandvici, am băut un suc, mi-am făcut lecțiile pentru a doua zi și am lăsat un bilet mamei, în caz că reușeam, că sunt la un prieten în bloc și nu întârzii mult. Apoi m-am ridicat în picioare în pat deasupra cărții deschise pe jos și m-am aruncat pur și simplu în ea cu capul în jos, ca într-un bazin de înot (asta cred că nu a mai încercat-o nimeni – aruncarea în carte, nu doar intrarea liniștită și cu grijă în ea!).

M-am trezit la început un pic ametit printre litere, cuvinte, semne de punctuație. Câteva semne de exclamare m-au cam înțepat și am alunecat zdravăn pe unele o-uri și s-uri. Treptat însă, cuvintele s-au transformat în personaje în carne și oase. Am ajuns înăuntrul poveștilor. Deși puteam zări undeva sus colțul biroului meu, eram departe de lumea mea cu lecții pentru școală, antrenamente la tenis, ore fixe de stat la computer. Eram în plină poveste. Nu o mai citeam. O trăiam.

Am trecut cu greu de titlu și mai ales de cuvântul „melancolie" de care auzisem, dar habar nu aveam ce înseamnă. Chiar atunci când mi s-a explicat că este o stare de tristețe amestecată cu visare și dor de izolare nu am înțeles mare lucru, pentru că un copil nu prea e trist și nu are de ce să vrea să se izoleze. Oricum, după ce am trecut de titlu, am început să mă întâlnesc pe rând cu personajele bizare din cartea lui Tim, să mă bucur de aventurile lor sau să sufăr pentru problemele lor, care mai de care mai ciudate.

Am dat nas în nas cu băiatul cu piroane în ochi care împodobea bradul artificial de Crăciun, deși nu vedea mai nimic. L-am întrebat cum poate să împodobească dacă nu vede și ce rost are un asemenea efort dacă nu te poți bucura de rezultat. Mi-a spus că nu înțelege întrebarea, că de Crăciun toată lumea, cu sau fără piroane în ochi, împodobește bradul.

Mi-a plăcut mult și de Zgâicioasa. Într-adevăr, așa cum scria Tim, se cam zgâia la toată lumea. Am văzut cu ochii

Scanned with CamScanner

mei cum, la un moment dat, obosiți de atâta zgâială, ochii ei au plecat în vacanță la mare. Tim nu spunea baliverne, lucru care m-a pus pe gânduri. Era deci posibil ca, la un moment dat, mâna mea dreaptă agasată de atâtea teme de scris sau umerii mei obosiți de căratul zilnic al ghiozdanului să plece pur și simplu câteva zile prin Deltă sau pe la mânăstirile din nordul Moldovei și să mă lase așa, caraghios, neputincios, în București!

Am stat un pic de vorbă și cu „Regina perna de ace", care cu foarte mare greutate se putea așeza pe tron. M-am împrietenit și cu Gunoiela, făcută din resturi de gunoi, care mirosea groaznic, dar nu era fată rea. Când am dat peste Băiețișorul care era îndrăgostit de Chibrita am încercat din răsputeri să le explic că dragostea lor nu are nicio șansă – căci va arde într-o clipă și ar trebui să se potolească. Ei însă o țineau pe a lor: iubirea învinge totul, nimic rău nu li se poate întâmpla, dragostea e mai presus de toate. Degeaba i-am rugat să nu aprindă flacăra, fie ea și a iubirii, căci aceasta va fi începutul sfârșitului relației lor. Și-au dat până la urmă foc unul altuia cu zâmbetul pe buze. Știu ce o să vreți să mă întrebați – ei bine, da, și Chibritele, dacă devin personaje în povești, au buze.

Am cunoscut în cartea lui Tim niște ființe minunate. Unele caraghioase, ce e drept. Altfel decât mine, mama, tata, Cara – bișonul meu – sau decât prietenul meu Bogdan. Aveau mai mulți ochi, erau de fapt o pată, aveau cap de dovleac, se transformaseră într-o canapea, fiecare avea câte o problemă care nu semăna cu ale mele sau cu ale celor din jurul meu. Toate păreau pentru mine cam anormale, dar sunt sigur că și pentru ele, personajele din cartea lui Tim, noi – copiii, părinții, parlamentarii, doctorii și bicicliștii – părem anormali.

A fost foarte frumos să stau de vorbă cu fiecare, să îi văd în carne și oase, nu doar să citesc despre ei. În plus am făcut și mișcare – am alergat, m-am învârtit de colo-colo, am sărit dintr-o poveste în alta, am intrat în tot felul de locuri neobișnuite, nu am stat nemișcat în pat dând pagină cu

Scanned with CamScanner

pagină şi chinuindu-mă să pun cap-coadă literă cu literă şi cuvânt cu cuvânt, lucru care, aşa cum v-am mai spus, mă adormea instantaneu.

Cel mai mult şi mai mult mi-a plăcut de Sam, băiatul-stridie. Nu întâmplător Tim a dat titlul cărţii după povestea lui. Între noi s-a legat o prietenie frumoasă. Semăna, ce e drept, cu o stridie. Şi ce dacă? Ce, mie nu mi se spune, habar nu am de ce, „Raţă"? Sau Oblio – nu era şi el altfel, dar până la urmă, după ce a avut fel de fel de peripeţii, a fost bine primit acasă. Am mai citit eu şi o altă carte subţire, când eram mai mic şi învăţam engleza, despre „Something else"[2], care era tare nefericit până a întâlnit pe cineva care era tot „altfel", un alt „Something else" (cartea e în engleză, aşa că nu ştiu cum să îi zic pe română şi domnul Marius Chivu, care l-a tradus pe Tim, nu mă poate ajuta!). Ce dacă Sam arăta aşa – acesta nu putea să fie un motiv pentru ca părinţii lui să decidă să îl mănânce. Cine a mai pomenit părinţi care să îşi mănânce copiii? Îi mai ceartă, mai pleacă în Spania la cules de căpşuni şi îi lasă prea mult singuri acasă, le mai scot din priză calculatorul, îi pisează prea mult, dar în niciun caz nu îi servesc pe post de meniu la masă.

Când am văzut că părinţii lui, ruşinaţi de modul cum arată, vroiau cu adevărat să îl mănânce ca pe o stridie, mai ales pentru că auziseră că stridia are calităţi „afrodiziace" (alt cuvânt de care nu auzisem şi atunci când mi s-a explicat că sunt substanţe care cresc dorinţa sexuală tot nu am înţeles mare lucru, aşa că m-am oprit să mai cer şi alte explicaţii suplimentare nepotrivite pentru vârsta mea), m-am hotărât să fac ceva să îl salvez, să îl iau de acolo.

Am încercat mai multe soluţii. Mai întâi m-am gândit să îl mut în altă poveste tot a lui Tim sau măcar să schimb finalul acestei poveşti. Pentru asta trebuia însă să iau legătura cu Tim, să am acordul lui, pentru că doar autorul poate să

[2] Kathryn Cave şi Chris Riddell, *Something Else*, Puffin Books, U.K, 1994.

Scanned with CamScanner

rescrie, să mute personajele, să schimbe finalurile. Acasă aveam undeva adresa lui de blog, dar cum eu nu eram acasă, până aș fi ajuns din nou la mine pe computer, până îl contactam și primeam eventual un răspuns, cu siguranță băiatul-stridie ar fi fost deja de mult mâncat de părinții lui. Pe de altă parte, mi-am amintit că îmi spusese mama odată, când ne uitam la un film făcut de Tim, că el era un regizor căruia nu îi plăceau telenovelele, deci nu vroia să scrie doar povești cu *happy-end* – cică sunt plicticoase și neadevărate. Adevărul este că și poveștile printre care mă tot învârteam acum nu toate erau vesele, așa că mi-a fost teamă că aș pierde vremea degeaba. Mi-am mai pus și problema dacă finalurile se pot schimba. Am înțeles, tot de la mama, că te naști, trăiești și mori – asta face toată lumea. Poate, m-am gândit, acest lucru este valabil și pentru lumea de acolo, din povești, și atunci efortul meu ar fi fost inutil.

Scanned with CamScanner

Mi-a trecut atunci prin cap că aș putea încerca să îl mut în povestea altui autor. Așa cum există invidie și între noi copiii – eu recunosc, de exemplu, că mor de ciudă că Bogdan are albumul cu FIFA 2010 aproape completat, așa și între autori există gelozii, multe datorate celor care scriu despre cărțile lor și îi laudă foarte tare pe unii, iar pe alții îi critică. Oricum, nici nu putea fi ușor să o iei pe Scufița Roșie și să o muți în povestea cu Cenușăreasa. Ce să facă ea acolo, fără bunică și lup? Sau să îl pui pe Scrat din *Ice Age* în locul lui Donkey din *Shrek*, poveste în care nu e absolut nicio aluniță. Absurd. Sau să îl bagi pe Bugs Bunny în poveștile detectivului Dexter. În fond, fiecare cu povestea lui. Am reușit totuși, în timp ce părinții lui se ciorovăiau în bucătărie, să îl iau pe Sam, băiatul-stridie, și să îl trimit, cu puterea gândului, în *O mie și una de nopți*. Nu i-a plăcut prea mult, pentru că poveștile erau tare vechi, de pe vremea egiptenilor, persanilor, indienilor, de care nici nu auzise și pentru că Șeherezada nu ducea nici o poveste până la capăt, astfel încât bietul băiat era zăpăcit. Am mai făcut atunci un efort, m-am concentrat și l-am trimis în *Micul Prinț*. Aici a fost foarte bine primit (știam eu de ce îmi plăcea cartea asta!). Micul Prinț a înțeles imediat că era un băiat care trebuie îmblânzit, așa cum îl învățase pe el vulpea, așa că l-a luat în grijă punându-l sub un clopot de sticlă asemănător cu cel pentru floarea lui de care avea așa mare grijă. Din păcate, planeta Micului Prinț era mult prea mică pentru ca, pe lângă oaia din cutie, floarea și cei trei vulcani care îi ajungeau până la genunchi, să mai fie loc de ceva. Așa că, după scurt timp, Sam a trebuit să plece de-acolo, pentru că pur și simplu amorțise.

Mi-a venit atunci o altă idee. Să îl iau de-acolo și să îl duc cu mine acasă. Să îl scot cu totul din orice poveste. Dar, pe de altă parte, m-am gândit, oare viața mea nu e tot o poveste? O altă poveste în care nu știu dacă i-ar fi fost mai bine. Nu știu cum ar fi trăit băiatul-stridie printre oameni. La mine acasă cred că mama, după ce m-ar fi certat, i-ar fi dat ceva

Scanned with CamScanner

de mâncare și s-ar fi purtat frumos. Dar mulți dintre colegii mei ar fi râs și ar fi făcut glume proaste pe seama lui. Nu ar fi putut să se îmbrace cu nimic, pentru că la noi nu se găsesc haine pentru copiii-stridie, ar fi fost greu să vină cu mine la un fotbal, aproape sigur nu s-ar fi îndrăgostit de el nicio fată.

Nu am mai avut mult timp la dispoziție să găsesc o altă soluție. Tatăl lui Sam tocmai se pregătea să înfigă furculița în el, așa că, presat de timp, pur și simplu m-am aruncat în farfuria unde era pus și urma să fie mâncat, stropindu-l pe tatăl său cu sosul turnat pentru gust peste el. Speriat, el a zis nervos „Copilul ăsta nici de mâncat nu e bun!", a luat farfuria și ne-a aruncat pe amândoi cu totul la gunoi. Eram murdari în ultimul hal, dar, slavă Domnului, în viață. Ne-am spălat în prima baltă întâlnită și am decis că fiecare trebuie să o ia pe drumul lui. Eu să încerc să ajung acasă și să spun cumva oamenilor, cât mai multor oameni, că și băieții-stridie sunt oameni și nu trebuie mâncați, chiar dacă au efect.. afo... afrodiziac sau cum îi zice. Ba mai mult, să îi fac pe croitori să accepte să facă haine și pentru copiii-stridie și pe jurnaliști să scrie articole și să pună poze prin ziare și reviste și cu copii-stridie, nu doar cu doamne blonde aproape dezbrăcate cocoțate pe mașini scumpe. Sam urma să stea pitit cât se poate de bine până se mai schimbau mentalitățile pe la noi și de abia atunci să îl iau cu mine.

Zis și făcut. Dar pentru asta trebuia să ies din carte. De intrat reușisem să intru, pentru că știam să plonjez – noroc că mă dusese mama la înot de mic. Dar cum să ies de acolo? Mă uitam în sus, încercând să mă agăț de ceva. Vedeam tavanul camerei mele, vârful patului și posterul cu Michel Jordan pe un perete. Noroc că, la un moment dat, a intrat mama în cameră, strigând după mine. M-a văzut dând din mâini (cred că doar mamele au capacitatea asta de a își vedea copiii oriunde ar fi ei și mai ales atunci când au nevoie de ajutor) și m-a scos de acolo, trăgându-mă puternic cu ambele mâini afară.

Scanned with CamScanner

– Ce făceai acolo? m-a întrebat.

– Citeam , i-am răspuns eu.

– Să stai în cap pe carte – asta nu e citit. Cum ți-a trecut prin minte așa ceva? Hai, spală-te pe mâini și vino la masă.

De atunci încolo am tot încercat să conving lumea – prietenii mei, vecinii, colegii de baschet – că există și oameni-stridie, care trebuie să se simtă și ei bine printre noi. Pe Facebook sau pe Twitter am tot povestit despre asta. Unii erau de acord cu mine, alții făceau bancuri pe seama mea la comentarii. Mama mi-a zis că o să mă fac scriitor de cărți pentru copii când o să mă fac mare.

Tot de atunci încolo, pe furiș, m-am mai aruncat și în alte câteva cărți pe care, în loc să le citesc, le-am trăit împreună cu personajele lor. Au fost și cărți în care nu am reușit nicicum să intru. În primul rând, manualele de școală. În niciunul din ele nu am putut sări. Pe toate a trebuit să le citesc pagină cu pagină (oarecum!). La cele care erau pline de probleme cu trenuri care pleacă din localitatea X către localitatea Y, aflată la 100 de km la interval de 10 minute unul după altul, ambele cu viteza de 50 km pe oră și care se mai opresc și iar mai pleacă, făceam eforturi disperate să nu adorm. Aș fi vrut tare mult să reușesc să sar în cele pline cu capitale, râuri, munți și depresiuni – ar fi fost ca într-o excursie cu clasa. Dar nu am reușit. M-am aruncat în ele și m-am ales cu niște cucuie zdravene. La fel am pățit și cu *audiobook*-urile – cărțile pe care le asculți, nu le citești. Bineînțeles că mama mi-a cumpărat și din astea. Probabil există o explicație pentru faptul că printre cuvinte scrise te poți strecura, dar nu și printre sunete.

Mai ales după 14 ani, am reușit tot mai rar să sar în cărți. Presupun că am devenit prea mare pentru cărțile pentru copii mici, iar în cărțile pentru oameni mari, nu știu de ce, dar nu se poate sări. Probabil, așa cum după o vârstă nu mai

Scanned with CamScanner

crezi în Moș Crăciun, nu mai plângi la filme pentru că te prinzi că sunt niște actori care se fac că pățesc lucruri dramatice, tot așa, la un moment dat, devii prea mare pentru ca să mai fii mic. Cred că după o vârstă este și periculos să mai sari în cărți pentru că nicio mamă nu mai are forța necesară să te mai scoată de acolo.

Scanned with CamScanner

Călin-Andrei Mihăilescu

Încă de dinainte de-a şti să citească, de câte ori îl auzea pe Bau-Bau că-i spunea din beznă: „Aha, aici mi-era!", Călin închipuia repede o poveste în care se ascundea, păcălindu-l pe urât. Cu vremea, şi-a luat şi alţi complici care să-l ajute, iar Pinocchio a fost unul de bază, că Bau-Baul se tot împiedica de nasul lui lung. Apoi, Călin s-a pus pe scris o sumedenie poveşti şi pentru alţii: pentru (şi cu) copiii lui, pentru studenţii lui canadieni, filozofii francezi cârni, dansatorii de tango din Buenos Aires şi puştimea română, cu zulufi sau nu. Şi aşa, Omul Negru n-a venit; Omul Negru s-a topit.

Scanned with CamScanner

Pinocchio.1

Aveam vreo şase ani când am fost îmbrâncit între coperţile unui cărţoi mai mare decât mine. Era într-o luni; cred că plănuisem să o dau gata până la sfârşitul săptămânii, doar era o carte cât toate zilele. Auzisem despre povestea lui Pinocchio câte ceva, nu mai ţin minte precis ce, dar ştiam că era grozavă. M-am aşezat tacticos pe pat, gata să-mi înfulec prima carte. Mirosea promiţător, a nou, cum miros cărţile, caietele, penarele, cerneala şi gumele în septembrie, la începutul şcolii. Am deschis-o; pe prima pagină, o ilustraţie în care un bătrân tocmai luase în mână o bucată de lemn, din care ieşea un ciot ca un nas – şi se pregătea să o cioplească. Am frunzărit întâi cărţoiul. Ei, nu chiar tot, doar câteva pagini, poate vreo cincisprezece. Slavă Domnului, era plin de desene! Din poză în poză, povestea creştea, ca în benzile desenate din *Vaillant*, unde mi-era atât de uşor să mă împrietenesc cu bonomul căţel Pif, şi atât de greu să-i spun răutăciosului cotoi Hercule altfel decât Iorchil. Totuşi, aici erau prea puţine desene ca să înţeleg cum creşte povestea lui Pinocchio. Mă păcălea cineva (autorul? mama?), silindu-mă să citesc printre imagini ca să le leg între ele. Şi, maaamă, câte litere erau acolo! Un şuvoi, că nu se mai opreau. Ba nu: o falangă macedoneană, compactă, cu scuturi pe toate părţile şi cu suliţe lungi care ieşeau printre ele. Aşa îmi păreau ţ-urile şi N-urile. Ba chiar şi A-urile, chit că pe ele le ştiam de mai demult. Cel mai tare m-a înţepat V-ul, cu care – mi-am dat seama pe dată, că eram tare perspicace – începea numele vulpoiului cel rău. Ăsta chiar că era periculos. Mi-a venit să mă apăr şi de falangă şi de vulpoi închizând cartea. Dar nu mai era drum de întoarcere: odată ce intrasem, trebuia să trec prin ea ca printr-un tunel. Mă uitam din poză

Scanned with CamScanner

în poză și, pe măsură ce sensul lor devenea mai neclar, fiecare se transforma în ceva foarte atrăgător. Începea să mă atragă și textul, ca o imagine cifrată pe care trebuie să o tot descompui și compui până să-i dai de cap. Parcă eram între doi magneți și mă uitam când la poze, când la text, până când am amețit nițel și m-am apucat să buchisesc, așa, în joacă, să-mi treacă amețeala.

Greu, greu, la început: stăteam cu unghia sub fiecare literă și, când o pricepeam, o spuneam cu voce tare: „A... b... o... c... t..." Ce-i aia? Încă o dată: „A... d... o... s... t..." Nici așa nu era bine. Parcă mă băgasem în lac fără să știu să înot. „A F... ost..." – da, așa e: „A fost o... d... a... t... ă", așaaa: „A fost odată". Răsuflu nițel, trag cu coada ochiului la desenul în care un bătrânel drăguțel se uita la bucata de lemn ieftin, gândindu-se, pesemne, la ce o să facă din ea. Mai dau o pagină-două, mă mai uit la desene, iar mă întorc la poveste (care nu era încă o poveste, era un chin. Poate de aceea ne plac poveștile, că ne duc dincolo de chinuri). Iar buchisesc, mă împleticesc, parcă mi-era mintea șchioapă, până aflu că pe bătrânel îl porecliseră Meșterul Cireașă, din cauza nasului lui caraghios. Sunt stors. Iau un creion verde închis și subliniez cuvântul la care am ajuns, închid cartea și o zbughesc afară la fotbal.

Pe seară deschid iarăși cartea. Recitesc cele câteva rânduri citite deja. După aia le recit. Și-i dau înainte cu cititul, literă de literă și cuvânt de cuvânt; istoria pare că începe să se închege. Meșterul Cireașă se numește, de fapt, Geppetto (eu îl citesc ca pe Gepppppetttto, ca să mă sprijin mai mult pe literele deja înțelese). El cioplește lemnul, îi dă forma unei păpuși, păpușa prinde viață și iată-l pe Pinocchio. Ce chestie! Îndepărtezi așchii de lemn ca să eliberezi păpușa de dinăuntru, dar, invers, aduni litere și lipești cuvinte ca să vezi cum păpușa se naște într-o poveste. Îmi dă prin cap să-i cioplesc numele lui Gepppppetttto, ca să ajung la Geppetto. O fi la fel și cu Pinocchio? L-o fi chemat Pimpinocchio sau Pinocchițiție? Ha! Cum mă joc cu ideile astea, cititul se face

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

mai ușor. Încă nu alerg cu ochii pe pagină, dar, orișicât, nu mă mai împleticesc ca la început. Până să mă culc, am dat gata o pagină și ceva. Subliniez cu creionul verde un cuvânt de pe pagina următoare, la care încă nu ajunsesem cu cititul. Asta în caz că m-ar întreba mama cum merge și să am cu ce mă mândri.

A doua zi, de cum mă scol, mă reped la carte să citesc până la cuvântul subliniat: dacă mă întreabă mama ce citisem până atunci și mă dau de gol? Apoi continui și după cuvântul acela blestemat, îi dau înainte și mai citesc o pagină întreagă. Iar subliniez un cuvânt de dincolo de orizontul pe care îl atinsesem cu ochii. Pe seară, când m-am reîntors la carte, am repetat operațiunea, acum subliniind un cuvânt cu vreo două pagini și un desen mai în față. Apoi, când reluam lectura, mă grăbeam să acopăr distanța din ce în ce mai mare dintre cât citisem și cât spuneam că citisem.

Și așa, cu hâc și stop, cu hei și rup, am trecut prin episoadele poveștii lui Pinocchio, prin curtea școlii și pe scena teatrului de păpuși, prin istoria cotoiului și vulpoiului care l-au înșelat punându-l să îngroape bănuții ca să crească din ei pomul plin de bani, prin minciunelele lui nu chiar nevinovate, prin sfaturile greierașului lui păzitor, de care nu voia să asculte, prin Țara Jocurilor, prin înspăimântătoarea lui preschimbare în măgăruș, prin infernul uriașului gata să-l devoreze, apoi prin căderea în apa în care l-a înghițit monstrul, chit că în burta aceluia s-a întâlnit, miraculos, cu Geppetto, prin salvarea, la fel de miraculoasă, a celor doi și, în fine și final, prin apoteoza transformării lui Pinocchio într-un băiețel în carne și oase.

N-am reușit să citesc toată cartea într-o săptămână. Să-mi fi luat o lună, poate ceva mai mult. Dar la sfârșit știam și să citesc binișor și să mă fac că citesc, ca orice ipocrit. Și încă ceva. Când am văzut prima dată că lui Pinocchio îi crește nasul cu fiecare minciună, m-a înțepat ceva în inimă. Eram și eu nițel ca el atunci când subliniam cuvintele la care, pasămite, ajunsesem, fără să fi ajuns de fapt. Nu-mi știam

Scanned with CamScanner

lungul nasului? Ba da, dar mă jucam cu vinovăția asta inocentă, parcă așteptând să văd cine o să câștige în cele din urmă: minciunica sau adevărișorul. Nu-mi puneam întrebarea dacă Pinocchio avea limbădelemn ori capdelemn, dar așteptam înfrigurat să ajung la sfârșitul întregii povești. Acolo, credeam, zâna cea bună care l-a transformat pe Pinocchio în băiețel o să mă scoată și pe mine din cartea în care intrasem cu toate armele și bagajele pe care le aveam. Și așa a și fost: cartea nu m-a înghițit. Când am terminat-o, m-am simțit de parcă mâncasem cea mai grozavă prăjitură. Și am simțit toate gusturile bune pe care le știam și altele neștiute. Am amețit nițel: cumva, nicio carte nu e prima; dar fiecare carte e, în felul ei, prima. Așa e felul cărților.

Scanned with CamScanner

Dan Sociu

Foto: Charlotte Menin

Am 32 de ani, scriu poezie și proză de la 10 ani, de când, într-o zi, mama mi-a spus de o vecină de seama mea că, pe lângă faptul că are note mai bune la școală, a și publicat poezii într-o revistă școlară. Cum nu speram să-mi cresc spectaculos mediile, dar voiam totuși să scap de gura mamei, am ales domeniul cel mai ușor în care să-mi pot întrece vecina, așa că am scris un caiet întreg de poezii despre toamnă, cu rimă. Nu cred că am impresionat-o prea tare pe mama, între timp și-a găsit probabil pe altcineva pe care să mi-l dea de exemplu, în schimb tata a fost foarte mândru de mine, ceea ce m-a încurajat să-i dau mai departe cu scrisul. N-am întâlnit nicăieri în lumea literară numele vecinei mele, deci partida asta am câștigat-o, chiar dacă ea a continuat să învețe cu seriozitate și acum are un loc de muncă stabil și bine plătit, spre deosebire de mine.

Scanned with CamScanner

Cu mintea murată în poveşti

Când era copil şi mergea cu vaca familiei la păscut, tatăl meu îşi lua cu el şi câte o carte, de obicei una de Jules Verne, scriitorul lui preferat.

Într-o după-amiază de vară, cum stătea întins în iarbă, sprijinit într-un cot, şi citea, vaca i-a mâncat cămaşa verde, pe care o aruncase pe undeva prin apropiere.

Pentru familia tatii, o cămaşă nouă era o cheltuială şi părinţii lui, bunicii mei, l-au certat destul de rău.

Dar mânia lor de atunci nici nu se putea compara cu dezlănţuirea de furie din altă după-amiază de vară, când, întins pe iarbă, în aceeaşi poziţie şi la fel de absorbit de lectură, tata n-a observat că vaca a ajuns pe calea ferată din apropiere.

Nici şuieratul disperat al trenului, nici bufnetul şi nici răgetul de moarte al bietului animal n-au reuşit să-l trezească din reverie şi să-i ridice ochii de pe carte.

Abia după ce a coborât conductorul din locomotivă şi a început să urle şi să înjure, a văzut şi tata dezastrul însângerat.

Bunicul, deşi îi plăceau cărţile şi îi plăcea să citească, în special romanele lui Mihail Sadoveanu, s-a înfuriat atât de tare, încât a adunat toate cărţile din casă, le-a pus în mijlocul curţii şi le-a făcut bucăţi cu toporul, una câte una, după care le-a aruncat în sobă, pe foc.

La fel de aiurit şi de pasionat de cărţi am fost şi eu în copilărie.

Am început să scriu şi să citesc de pe la 5 ani şi mintea mea era practic murată în poveşti.

Nu mai reuşeam să fiu atent la nimic altceva, visam toată ziua cu ochii deschişi, astfel că părinţii erau nevoiţi să mă

Scanned with CamScanner

ajute la cele mai simple activități, pe care orice copil le poate duce singur la îndeplinire: îmbrăcatul, dezbrăcatul, legatul șireturilor, dusul mâncării la gură.

Când mergeam afară la joacă și nu era niciun adult prin preajmă să mă vadă, mi se întâmpla deseori să ies pe ușă încălțat cu papuci de la perechi diferite sau cu șireturile dezlegate sau cu pantoful stâng pe piciorul drept și invers.

Pe vremea aceea, din cauza programelor de lucru ale părinților, eram lăsați de multe ori singuri pe afară, cu cheia de la intrare legată la gât și mâncarea pe masă, acoperită. Programul la TV era de numai două ore pe zi și acelea seara, dar oricum nimic din ce se dădea pe atunci nu era interesant pentru un copil. Numai duminica dimineața mai puteam vedea un sfert de oră de desene animate, în rest, distracția era afară, în cartier, la cinematograf și, pentru mine, în mod special, în cărți.

Nu-mi amintesc ce citeam pe atunci, probabil orice îmi cădea în mână, de la revistele și ziarele părinților, până la cărțile lor din bibliotecă sau subtitrările de la filme, deși acelea se mișcau cam prea repede pentru mine.

Îmi plăceau atât de mult literele, că petreceam minute întregi în fața fiecărei firme de pe stradă, silabisind-o, A-LI-MEN-TA-RA, BĂ-CĂ-NI-E, spre disperarea mamei, care se grăbea cu treburi și trebuia să mă tragă de mână ca să mă smulgă din fața lor.

Eram foarte mic și plăpând, dar părinții mei au hotărât, totuși, să mă dea la școală de la 6 ani.

Abia îmi puteam duce ghiozdanul în spate, dar mama și tata s-au gândit că e mai bine așa, să încep școala mai devreme, pentru că astfel eram luat la clasa unei învățătoare despre care se spunea că e foarte bună.

La orele de scriere, învățătoarea ne punea să facem liniuțe și bastonașe, ceea ce era foarte plictisitor pentru mine, care știam deja să fac litere adevărate. În consecință, îmi făceam temele foarte neglijent sau chiar refuzam să le fac, iar la ore eram neatent.

Scanned with CamScanner

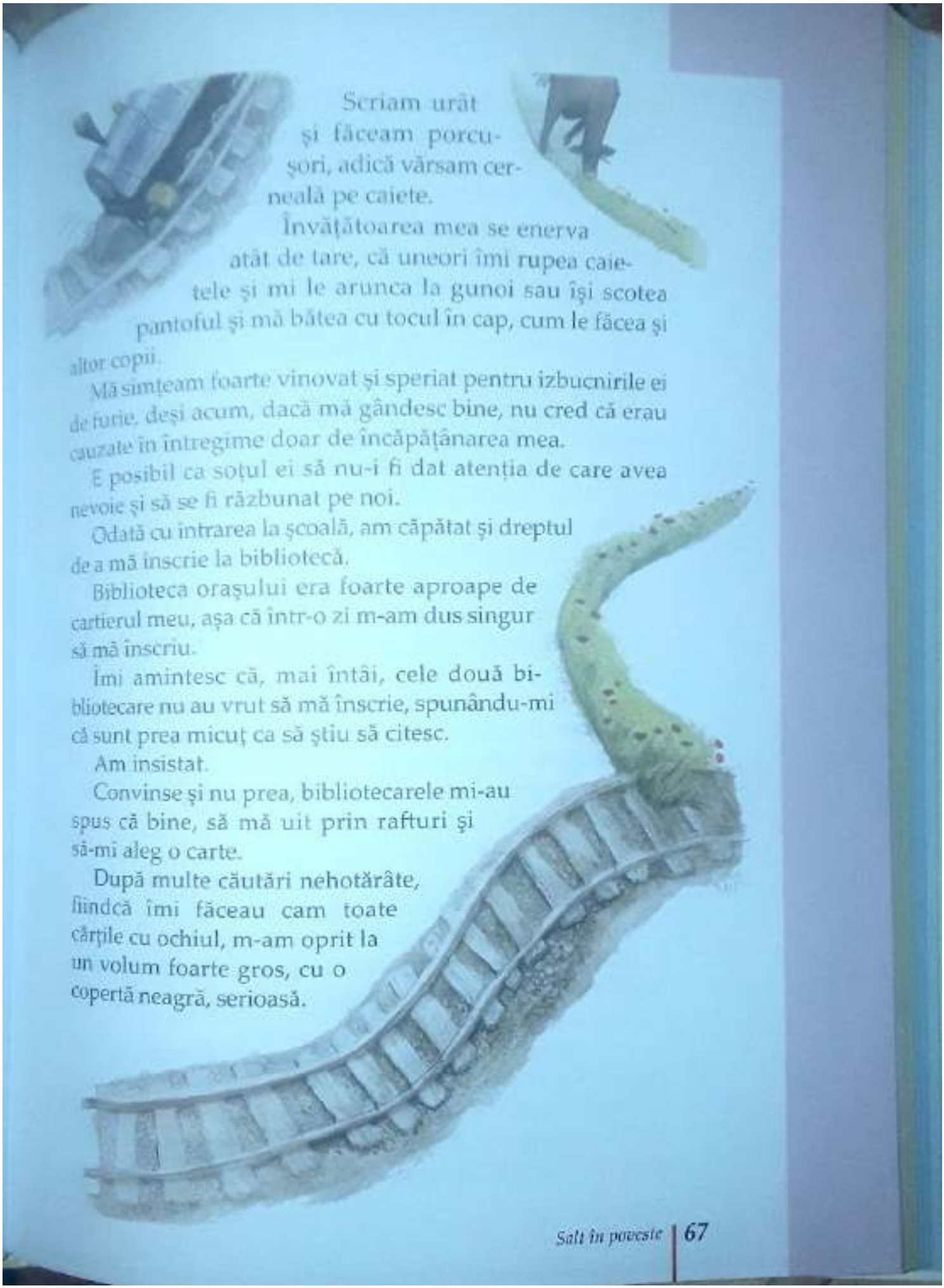

Scriam urât și făceam porcușori, adică vărsam cerneală pe caiete.

Învățătoarea mea se enerva atât de tare, că uneori îmi rupea caietele și mi le arunca la gunoi sau își scotea pantoful și mă bătea cu tocul în cap, cum le făcea și altor copii.

Mă simțeam foarte vinovat și speriat pentru izbucnirile ei de furie, deși acum, dacă mă gândesc bine, nu cred că erau cauzate în întregime doar de încăpățânarea mea.

E posibil ca soțul ei să nu-i fi dat atenția de care avea nevoie și să se fi răzbunat pe noi.

Odată cu intrarea la școală, am căpătat și dreptul de a mă înscrie la bibliotecă.

Biblioteca orașului era foarte aproape de cartierul meu, așa că într-o zi m-am dus singur să mă înscriu.

Îmi amintesc că, mai întâi, cele două bibliotecare nu au vrut să mă înscrie, spunându-mi că sunt prea micuț ca să știu să citesc.

Am insistat.

Convinse și nu prea, bibliotecarele mi-au spus că bine, să mă uit prin rafturi și să-mi aleg o carte.

După multe căutări nehotărâte, fiindcă îmi făceau cam toate cărțile cu ochiul, m-am oprit la un volum foarte gros, cu o copertă neagră, serioasă.

Scanned with CamScanner

Bibliotecarele mi-au spus că e o carte prea mare și complicată pentru vârsta mea și mi-au poruncit să o pun înapoi în raft.

Mi-au recomandat în schimb o cărticică galbenă, cartonată, cu o singură poveste în ea și multe desene colorate.

Cartea se numea *Bucle Aurii și cei trei ursuleți*.

Oficial, era prima mea carte, dar, în loc să fiu mândru, am fost cam nemulțumit. În primul rând, după mărime și după cum arăta, era o carte pentru copii mici, ceea ce mi se părea jignitor și, în al doilea rînd, părea o carte pentru fete.

Bibliotecarele mi-au dat o sacoșă și mi-au spus să o aduc înapoi, iar săptămâna viitoare, când mă întorc, să vin și cu o sacoșă de acasă, în care să țin cărțile împrumutate.

Am dus cartea acasă, m-am întins pe covor, sprijinit într-un cot, și am început s-o citesc.

În cel mult jumătate de oră, am terminat-o.

Așa că m-am întors la bibliotecă, cu cărticica în brațe.

Sacoșa, bineînțeles, am uitat să o iau.

Când m-au văzut, bibliotecarele m-au întrebat de ce m-am întors.

Le-am spus că am venit să aduc înapoi cartea.

— Nu mai vrei s-o citești?, m-au întrebat ele.

— Am citit-o, le-am spus.

— De ce minți, cum s-o citești așa de repede?, au sărit ele în sus.

— Așa bine, am citit-o.

— Dacă ai citit-o, ia povestește-ne despre ce e vorba.

Și le-am povestit-o, de la un capăt la altul.

— Poate doar te-ai uitat pe poze, mi-au zis ele.

Enervate și neîncrezătoare, m-au pus să citesc jurământul pionierului cititor, care era scris pe o foaie acoperită de sticlă, undeva la intrarea în bibliotecă.

L-am citit pe silabe, așa cum făceam când citeam cu glas tare, deși când citeam singur, în capul meu, vedeam câte un cuvânt deodată și mergea mult mai repede. *Jur pe cuvântul meu de pi-o-nier să păs-trez căr-ți-le îm-pru-mu-ta-te, să nu le pierd, să nu le rup...* și așa mai departe.

Scanned with CamScanner

Ca să fii făcut pionier, trebuia să fii în clasa a doua, iar eu eram doar la începutul clasei întâi și eram doar șoim al patriei.

Să fii pionier era ceva pentru copiii mai mari, astfel că am fost foarte bucuros să fiu promovat așa, deodată, chiar dacă numai pentru cinci minute, cât a ținut lectura jurământului.

Bibliotecarele mi-au dat voie să împrumut încă o carte, de data aceasta una mai mare și mai serioasă, pentru băieți.

Când au ajuns acasă, le-am povestit părinților întâmplarea, iar ei au fost foarte încântați și au povestit-o, la rândul lor, mai departe, și altora.

Erau foarte mândri de mine și mândria lor m-a făcut să iubesc și mai mult cititul cărților, care și acum mi se pare o distracție grozavă.

Scanned with CamScanner

Cristian Teodorescu

Foto: Dragoș Vițelaru

Lui Cristian Teodorescu îi place să scrie povestiri. A început când avea paisprezece ani și i-a apărut o schiță în revista *Vânătorul și pescarul sportiv*. De atunci a publicat opt cărți. Cea mai recentă, *Medgidia, orașul de apoi*, e un roman alcătuit din 103 povestiri despre oamenii din orașul în care s-a născut.

Scanned with CamScanner

Cartea pe pâine

Pe la trei ani rupeam orice carte îmi ajungea în mână, în casa bunicilor mei din Medgidia. Făceam asta cu o anumită metodă: pagină cu pagină, de la prima până la ultima, sau de la ultima către prima, dacă nu mă vedea nimeni. Încât o vreme n-am mai fost lăsat să intru în camera în care era biblioteca, de fapt un dulap plin cu cărți. Acolo mai era și un șifonier cu o mulțime de lucruri interesante. Pantofii de ginere ai bunicului în care erau niște șanuri, aparatele lui de fotografiat, o umbrelă neagră, mai înaltă decât mine, pe care mă feream s-o ating, și niște cutii rotunde de tablă pline cu nasturi. Când aveam patru ani citeam o carte, *Scufița Roșie*, într-o ediție ilustrată, cu paginile cartonate. Nu știam să citesc altceva, fiindcă de fapt și pe-aia o spuneam pe dinafară, urmărind fiecare rând cu degetul, fără să mă încurc. Mi-o citise mama de câteva ori și-mi rămăsese în cap.

Toți vecinii din cartier mă chemau la ei acasă să mă audă copiii lor mai mari, poate s-o lipi cartea și de ei. Dacă încercau să-mi dea și altceva la citit spuneam că nu vreau. Prin cartier se zicea, din cauza asta, că sunt încăpățânat. Iar cei care vedeau peste tot lupta de clasă erau de părere că nea Fănică, bunicul adică, mă învățase să țin coada pe sus, fiindcă trăgea nădejde să ia înapoi cârciuma din gară. El, care stătuse de două ori la pușcărie și învățase să evalueze asemenea vorbe la adevărata lor importanță, a întrerupt seria lecturilor mele prin vecini sub motiv că mă oboseam prea tare și-mi pierdusem pofta de mâncare.

Din vizitele acelea mă întorceam acasă cu burta plină. Mâncam prin vecini, laolaltă cu copiii lor, pâine cu marmeladă, porumb fiert sau mămăligă prăjită în untură de

Scanned with CamScanner

porc. Adică ceea ce aș fi mâncat și acasă în anii aceia în care pâinea se vindea pe cartelă și, pentru că la măcelărie carnea era scumpă, se spunea că ceea ce se vindea sub numele de „vacă" era carnea cailor care ajungeau la abator. Bunicul nu se ferea de carnea de cal și când mă lua cu el în cartierul turcilor din partea de sus a orașului să mai joace o partidă de table și să afle ce le mai scriau rudele lor de la Istanbul, îmi dădea și mie din ce mânca el. Când se termina ce era de terminat cu de-ale gurii, turcoaicele mă luau cu ele, mă puneau să le citesc din cartea mea și îmi dădeau sirop cu sifon, după ce mă pupau ușurel pe frunte. Apoi, ca să mă răsplătească și ele pentru ceea ce le citisem, îmi povesteau din Coran într-un amestec de cuvinte românești și turcești din care nu înțelegeam nimic, dar care suna atât de mângâietor, că nu mă plictiseam de vorbele lor, până se terminau jocul de table și schimbul de vorbe al bărbaților. Mulți ani după aceea, când am citit o traducere a Coranului, îmi aduceam aminte de vocile cântate ale turcoaicelor și de câte unul dintre numele rostite de ele, dar mai ales de gustul siropului lor de trandafiri pe care-l beam după ce se mai răsufla sifonul înțepător.

Când chiar am început să citesc, în prima mea vacanță de iarnă, m-am dus la Medgidia și am început să umblu prin dulapul cu cărți. În camera aceea nu era sobă. Cele mai multe cărți nu mai aveau coperte și nici primele pagini. Din altele nu rămăsese aproape nimic. Așa am citit *Fram, ursul polar* într-o ediție prescurtată de mine, din care lipsea începutul cu circul și cu întoarcerea ursului la Polul Nord, dar care avea ultimele pagini. Și tot așa, doar vreo zece pagini dintr-o carte cu unul pe care îl chema Vineri și cu încă unul pe care îl chema Eu. În încăperea aceea era atât de frig, încât atunci nu mi să dădea voie să stau prea mult acolo, ca să nu mă ia ceva de la plămâni. În următoarele vacanțe am descoperit ceea ce mai rămăsese din primul volum al celor trei muschetari; al doilea scăpase întreg. Romanul meu începea de la expediția celor patru în Englitera, acțiune pură, ca și în

Scanned with CamScanner

alte cărți din care făcusem să dispară introducerea. Am găsit însă și cărți care scăpaseră întregi. Le cumpărase mama pe când era elevă internă la liceul de fete din Brașov, iar la Medgidia era fata domnului Fănică Theodorescu, cel care ținea restaurantul din gară și fusese primit în rândul lumii bune din oraș. În biblioteca ei de elevă silitoare erau autorii recomandați la școală, clasicii, iar printre cărțile pe care le cumpăra ea ca domnișoară emancipată erau, dintre români, cele ale lui Rebreanu, Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Octav Dessila, Camil Petrescu și G. Călinescu. Domnul Fănică Theodorescu, la rândul său, cumpăra și el cărți pentru copiii lui, alegând titluri recomandate în suplimentul ziarului *Universul* pentru copii, dar achiziționa și cărți pentru propria sa lectură – cărți cu politică și dezvăluiri, cum era *Regicidul din Belgrad* sau *Memoriile reginei Maria*, ori cărți cu istorie mai îndepărtată ca în *Cei trei muschetari*. Unele dintre cărțile astea au fost confiscate de milițienii din Medgidia, când făceau percheziții la noi acasă, pentru a avea motiv să-l bage în pușcărie pe Fănică Theodorescu. Corpuri

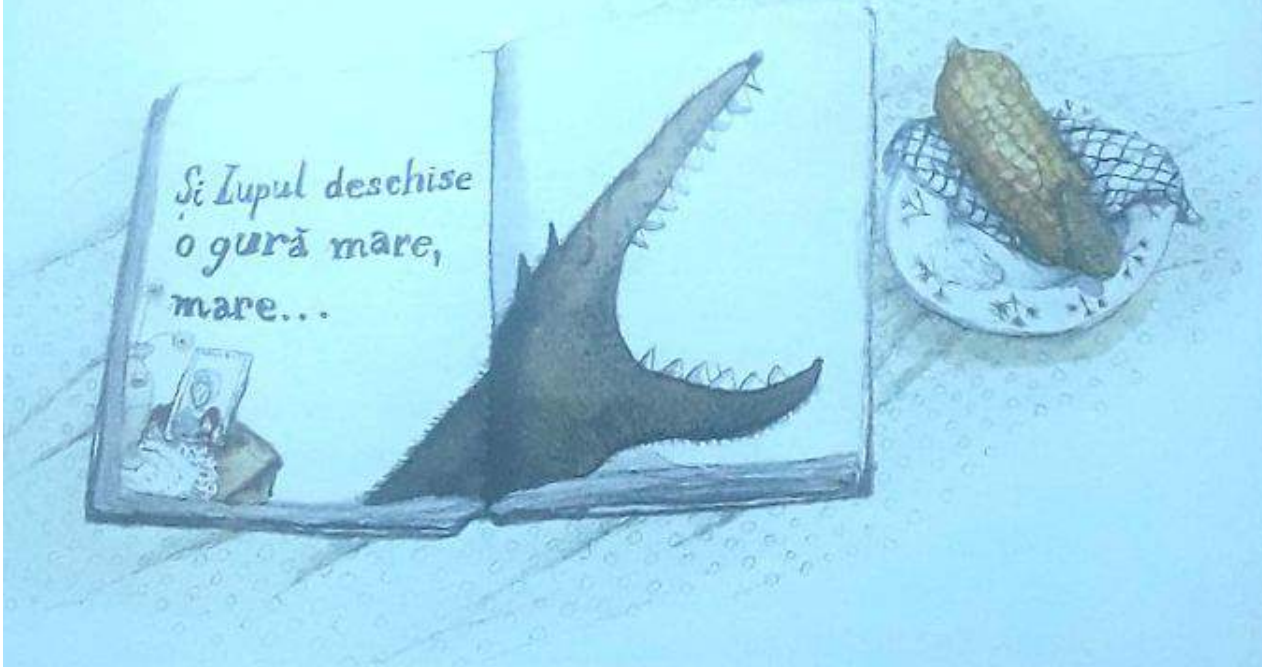

Scanned with CamScanner

delicte pentru a-l trimite în puşcărie au fost şi câteva romane în franceză, printre care *Les Misérables* în mai multe volume, care erau dovada că bunicul meu ţinea pe şest legătura cu capitalismul, în afară de faptul că nu-şi plătea impozitele. Ce era cu aceste cărţi? Bunicul meu avusese la restaurant un chelner pe care nu voia să-l piardă, domnul Ion, care era mâna lui dreaptă şi lucrase înainte, cu acte, pe un transatlantic, iar apoi pe trenul Orient Express. Pe domnul Ion, care ajunsese chelner în restaurantul gării din Medgidia, îl apuca periodic dorul de ducă. Şi, ca să i-l astâmpere, Fănică Theodorescu îi aducea cărţi franţuzeşti din Capitală, când avea drum acolo. Ultimele cărţi pe care i le-a cumpărat de la Bucureşti n-a apucat să i le dea, fiindcă Ionică a murit după un pariu de cârciumă că va mânca 50 de ardei iuţi. Chelnerul a câştigat pariul că va mânca ardeii, dar a murit imediat după aceea, iar Fănică Theodorescu a rămas cu cărţile pe care i le adusese. Mama îşi cumpăra şi ea romane franţuzeşti la Braşov, dar acolo i le confiscau doamnele *pedagoage* de la liceu, ca să nu piardă vremea cu prostii. Poate că din cauza asta mama dădea o mulţime de bani ca să-mi cumpere reviste franţuzeşti pentru copii şi mă învăţa franceza din *Pif*. Asta era ca un fel de compensaţie, fiindcă atunci când, la Bucureşti, o prietenă de familie s-a prins că nu ştiam să citesc *Scufiţa Roşie*, ci o ştiam pe de rost, mamei i-a trecut o parte din entuziasmul faţă de mine, deşi ştia că habar n-aveam să citesc. Nici măcar la Medgidia nu mai eram copilul-minune, pentru că la şase-şapte ani ai mei citeam la fel ca oricare altul, chiar dacă veneam în vacanţă de la Bucureşti. Nu mă apăsa nicio grijă că nu mă mai invitau vecinii să le citesc. Descoperisem plăcerea cititului. Dar o asociam şi cu plăcerea mâncatului, ca pe vremea când primeam ceva de mâncare după ce citeam Scufiţa Roşie. Aşa că, atunci când începeam să citesc o carte, îmi luam şi o bucată de pâine, neagră la Medgidia, albă sau măcar intermediară cu cartofi la Bucureşti. Şi într-o zi, prin clasa a doua, descopăr o carte în care scria „Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu când îmi aduc aminte..."

Scanned with CamScanner

am uitat și de colțul de pâine pe care mi-l luasem ca să-mi acompanieze lectura, am uitat și de lecțiile pentru a doua zi, am uitat de tot. Singura mea dorință era să scriu și eu ceva ca în cartea aceea. Nu să repovestesc ce scria Creangă, ci să scriu și eu ca el, convins fiind că autorul are vârsta mea, spre deosebire de toți ceilalți scriitori pe care îi citisem până atunci și pe care îi credeam dispăruți de multă vreme.

Scanned with CamScanner

Călin Torsan

Foto: Marius Caraman

Am fost un şcolar eminent. Nu mai departe de zilele trecute, am descoperit într-un sertar diplomele mele: un maldăr de cartoane inutile. Am purtat la piept un şnur roşu, de comandant de grupă şi altul galben, pentru cel desemnat să conducă detaşamentul, clasa. Îmi iubeam familia şi eram îndrăgostit până peste poate de echipa Dinamo. Am mai spus-o: cred că fotbalul m-a scăpat de ceea ce poate ajunge, de cele mai multe ori, un premiant.

Scanned with CamScanner

Raza verde

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorii, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!

Mama calcă. Eu îi citesc versuri. Unele îngrămădite într-o carte îngălbenită de trecerea timpului, mirosind dulceag, a ciocolată. Un volum fără coperte, ca o varză curățată de primele frunze, acelea ciupite de melci, de grindină sau de zgâlțâielile suferite în timpul transportului. Gata pregătită pentru oala cu sarmale.

Soarele se așterne pentru culcare. Părul mamei sclipește ușor, rufele înalță iz proaspăt, de zăpadă abia așternută parcă. Din trompa radioului se scurge o melodie lentă, lentă, cântec de leagăn pentru apusul înmiresmat.

Continui să citesc. Literele încep să mișune în fața ochilor mei împăienjeniți, ca niște furnici prostuțe, grăbite către gura hapsână, ce le așteaptă în plasa atât de frumos țesută.

După Eminescu urmează Alecsandri. Cu un pastel de iarnă. După care Coșbuc. Moartea cruntă a lui El-Zorab mă întristează mereu. De fiecare dată, însă, vocea mea subțire, de copilandru, face ca versurile astea, din care nu înțeleg prea mare lucru, să răsune în bucătărie. Unele pocnesc pereții, ca muștele zăpăcite, altele pică de-a dreptul lângă lada cu gunoi. Câteva stihuri iau foc, citite și răscitite de ochiul aragazului.

Spada ta de sânge dușman fumegând...

Mâna mamei uită fierul peste cămașa scrobită, cercând să înțeleagă tâlcul poetului. Și fumul începe să se înalțe timid,

Scanned with CamScanner

crescând ca duhul lămpii lui Aladin, când dinlăuntrul poeziei, când de sub limba toată arşiță, ca de soacră, a fierului de călcat.

Sunt ani de care îmi aduc prea bine aminte. Eu citind, mama călcând. Ani care îmi poartă paşii către prima bibliotecă. Aceea a şcolii. Intru cu timiditate, cu oarecare frică chiar, aşa cum intri la dentist. Cărțile stau aliniate ca mezelurile în băcănie. Pe nişte rafturi vechi, însăilate din lemn. Mă provoacă acelaşi miros, unul de ciocolată făcută în casă. Bibliotecara, o femeie în vârstă, omorând timpul între două croşete. Mă învârt uşor prin încăperea slab luminată, ca un titirez leneş, după care îmi aleg mireasa: *Peştele de argint*, o carte de aventuri. Rețetă simplă, aveam să o dibuiesc tot pe-atunci în desfăşurarea filmului *Babuşcă*: un grup de pionieri – un fel de cercetaşi ai zilelor noastre – anihilează o rețea de contrabandişti care acționează în Deltă. Faptul că mi-am ales singur volumul, că nu am fost condiționat de cumpărarea lui de către părinți, ba, mai mult, amănuntul prețios că pentru cartea asta a trebuit să completez o fişă, să semnez – atât cât mă pricepeam să o fac – şi să mă oblig că o voi restitui în două săptămâni, transformă lectura într-o adevărată aventură, mai ceva decât aceea cuprinsă între scoarțe. În fiecare seară, câte zece pagini. Obligatoriu! Mama calcă, iar eu citesc în camera mea, scăldat de lumina becurilor, uitând de Eminescu, de pastelurile lui Alecsandri, de Coşbuc. Devin, pagină cu pagină, eroul principal al povestirii, un puşti temerar, care face Pământul să se-nvârtă. Din când în când, privirile îmi întârzie pe chipul eroinei, reprezentat color la sfârşitul fiecărui capitol. Pare că îi zâmbeşte curajosului său însoțitor, iar mințile mele visează *El-Zorabi* verzi pe pereți.

Restitui cartea cu puține zile înainte de vacanța de vară. Cea mare. Plec la Sibiu, la bunica. Trenul, şarpe grăbit, mă aşterne în Gara Mică. În cinci minute ajung deja în grădina casei de pe strada Zorilor. Soarele arde. *Hucinul*, vişinul, vița întinsă deasupra acestei limbi de pământ, toate astea par că

Scanned with CamScanner

mă așteaptă. Bunica, mai mult decât ele. Are obrajii de lut. Mă strânge în brațe. Mâinile îi tremură, îi tremură bine, iar rochia înflorată îi miroase a mâncare. Fac ce fac, mă joc ce mă joc, seara împrăștiindu-mi prietenii către casele lor.

Sunt spălat, după care mănânc o felie de pită cu *hecium-peci*. Pastă de măcește.

Voi dormi în aceeași odaie cu ele, cu buna mea și cu mama. Sporovăiesc în șoaptă: cine a mai murit, cine s-a mai luat. De-ale muierilor.

Scanned with CamScanner

Stând într-o rână, înghițit de lenjeria de pat apretată, deschid sertarul de la capătul dormezei. Miroase a nucă. Între două replici ale femeilor, apuc cartea cu teamă. Coperțele negre, crucea aurie împodobind-o pe prima, filele subțiri ca hârtia de țigară fac să mă ascund în câteva minute sub plapumă – e răcoare bine de tot aici, chiar și de-a lungul verii –, numai eu și biluța din fosfor, pe care am adus-o de la București, rază de speranță obținută de la Ștefănel, un coleg de clasă, în schimbul unui volum scris de Jules Verne.

Scanned with CamScanner

Jocurile descoperirii

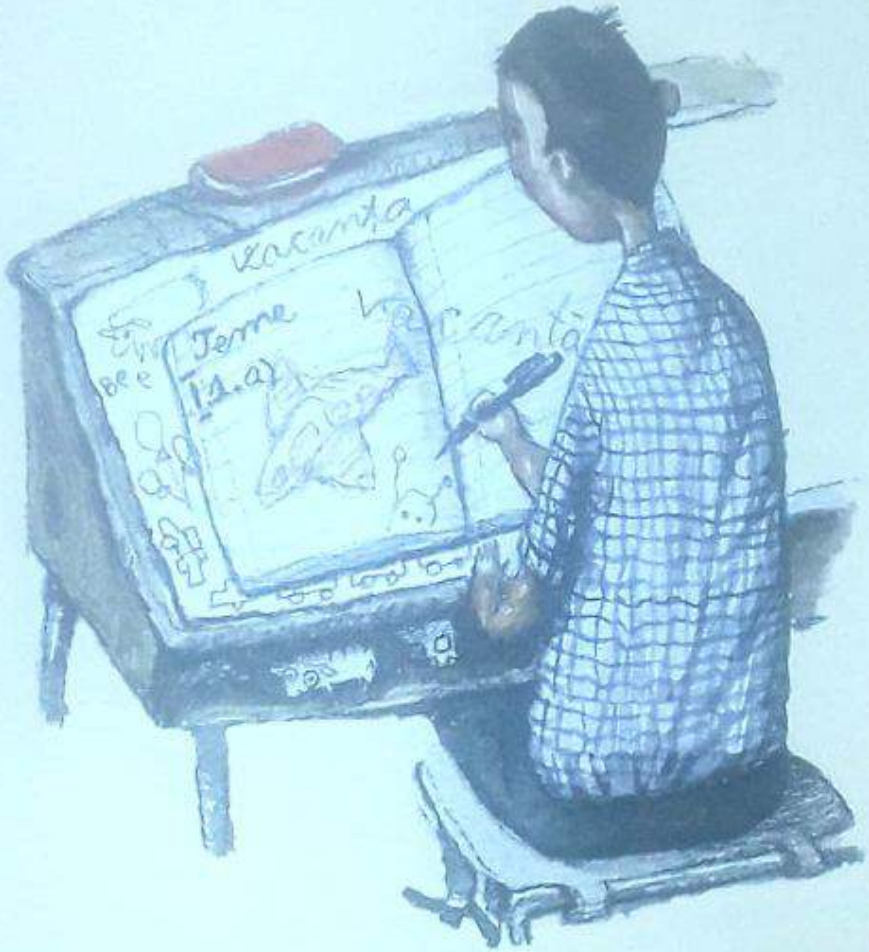

ioana bot
mircea cărtărescu
fanny chartres
vasile ernu
bogdan ghiu
simona popescu
vlad zografi

Scanned with CamScanner

Ioana Bot

Ioana Bot (n. 1964) a învățat să citească foarte devreme, ca să nu mai depindă de nimeni când voia povești din cărți. S-a cam plictisit în primii ani de școală, în consecință, până când și-a dat seama că poate citi pe sub bancă și, ceea ce e extraordinar de important, că dacă are la ea ceva de citit nu se mai plictisește niciodată: nici în gări, nici la cozi (în copilăria ei, cozile erau foarte lungi și foarte frecvente), nici în călătorii – și nici la școală! Nu s-a mai oprit din citit de-atunci; cum meseria de „cititor de plăcere" nu există, a ales-o pe cea care i s-a părut mai apropiată: e profesoară de literatură, adică îi învață pe alții plăcerea lecturii. Fiindcă nu-i plac cărțile fără ilustrații, cenușii sau sărăcăcioase, visează să fie desenator de cărți într-o viață viitoare.

Scanned with CamScanner

Pofta vine citind

Cele mai vechi amintiri ale mele (am început să vorbesc, se pare, foarte repede, și de aceea amintirile primei copilării se lasă, în ce mă privește, povestite) sunt populate cu cărți. Obiecte grele, îndesate în două rafturi lungi, cât pereții camerei „mici", unde dormeam, cărțile îmi colorau caleidoscopic lumea și undeva, demult, foarte demult, am început să le țin minte după desenele cotoarelor, iar nu după autori și titluri. În anii '60 ai veacului trecut, la librăria mare din orașul meu, cărțile se serveau la tejghea, ca mezelurile azi în supermarketuri. Tata găsea mereu ceva interesant, acolo sus, unde eu nu ajungeam cu nasul, vorbea cu alți oameni, răsfoia, citea, povestea. Mă plictiseam enorm, până când au început să îmi dea și mie câte un obiect din acela, cu foi pe care erau povești și ilustrații; nu știu de ce le-a trebuit atâta timp să o facă, dar îmi amintesc foarte bine fericirea cu care am priceput, primind cartea în mână, că n-o să mă mai plictisesc așteptându-l pe tata, sub nivelul tejghelei de la Librăria Coșbuc.

Ai mei erau profesori; când lucrau și nu trebuiau deranjați – erau cu nasul în cărți –, iar când voiau să se simtă bine, iarăși deschideau o carte și citeau. Trebuia să îmi găsesc ceva de făcut, să tac, să mă joc în liniște. Ei făceau ceva foarte plăcut, așa mi se părea mie, atunci, ceva ce eu nu puteam face. Puteam să gust pe furate cafeaua mamei (era amară, o ciudățenie de adult), puteam să dansez pe muzica din biroul tatii (și ne plăcea amândurora să dansăm), puteam asculta discuțiile dintre cei mari. Dar când ei citeau, mă excludeau din peisaj și asta a fost, probabil, începutul cel mai adânc, visceral, al poftei. Pofta de citit. De a cunoaște plăcerea lor,

Scanned with CamScanner

mie refuzată. Posibilitatea de a înțelege povestea de acolo, chiar dacă nu erau și „poze"; de fapt, cele mai multe din cărțile lor erau fără poze, chiar și cele cu povești pentru mine (erau ediții pentru oameni mari, mi s-a explicat); când am protestat (dacă ar fi avut poze, măcar, puteam încerca să ghicesc despre ce era vorba și singură), mama mi-a spus că n-am decât să le desenez eu însămi. Ceea ce a însemnat începutul unei fulminante cariere (secrete) de ilustratoare de carte: am desenat pe marginile albe ale edițiilor pentru oameni mari (desigur, mi-a fost greu să pricep de ce ai mei, de obicei atât de încântați că desenez, nu apreciau contribuția mea creatoare deloc, dar am amintirea unor certuri groaznice, din care am învățat că o carte nu se smângălește și, dacă se poate, nu se însemnează deloc-deloc); am desenat alături, în caiete și pe hârtii găsite pe biroul lor (alte certuri, mai mici, inexplicabile – peste ani, la mutarea din apartamentul cel mic, aveam să descopăr mâzgălelile pentru care fusesem certată, ambalate și păstrate frumos de mama, pas de mai înțelege ceva!); am desenat ilustrații de carte până când s-a apropiat liceul și admiterea și am decis că vremurile nu erau făcute pentru desenatori de carte.

Nu era treabă ușoară: cu timpul, și cu ajutorul alor mei, am învățat că trebuia să știu multe despre povestea din carte ca să pot face ilustrații bune; când am citit romanele de capă și spadă ale lui Alexandre Dumas, am descoperit cărți despre istoria costumelor de epocă, a bijuteriilor, a mobilei și arhitecturii. Colecția „Viața cotidiană pe vremea lui...", niște volume mici și pline de povești adevărate și interesante, am devorat-o în paralel cu aventurile lui Athos și cu iubirile Doamnei de Charny. *Povestirile după Shakespeare*, de Charles și Mary Lamb, au avut aceeași soartă, dar mi-a rămas și azi mulțumirea de a putea să desenez până în cele mai mici detalii rochiile și perucile Elisabetei I, de pildă. Cu armura lui Henric al V-lea am avut ceva mai mult de furcă, și atunci bunicul m-a dus să văd filmul după piesa lui Shakespeare, făcut de Laurence Olivier, alb-negru și impecabil rostit.

Scanned with CamScanner

Aveam în bibliotecă ediția integrală a pieselor lui Shakespeare; m-am repezit la ea, la întoarcere, căutând să prelungesc plăcerea filmului, să o reiau în alt ritm; îmi amintesc că a trebuit să mă urc sus, sub tavan, să o scutur de praf și să o cobor din amorțire... La început mi-a fost foarte greu să citesc așa ceva, dar – hei – cititul o fi el plăcut, nu trebuie să fie însă ușor, cam asta era atitudinea față de lectură în jurul meu. Lucruri ușoare caută numai leneșii, iar de plictisit se plictisesc numai proștii, zicea mama. Îmi amintesc vara luptei cu Shakespeare ca pe o vară a intrării în adolescență. Ilustrațiile la *A 12-a noapte* m-au încurcat cumplit o vreme, le voiam simetrice, masculin-feminin, am avut cam mult de citit pentru asta. Dar mi se părea că ilustrarea lor mi le apropie și mi le explică. Așa se face că, dacă ar fi să îmi schimb viața mâine, aș vrea să mă fac desenator de cărți pentru copii, sau măcar „făcător de cărți", într-atât obiectele acestea de hârtie și culoare și litere și miresme prăfoase mi se par rezultatul celui mai minunat meșteșug din lume. În lumea mea, cel puțin.

Îmi citeau și mie, firește. Dar, la capătul zilei, mama adormea citindu-mi și mă lăsa lângă ea, culcușită în paranteza corpului ei pe divan, neputincioasă (înțelegeam că e obosită, că doarme pentru că nu mai poate) și disperată (și eu, ce să fac? povestea începută cine mi-o mai spune?). Îmi amintesc cum mă uitam la o ediție mare și grea din *Poveștile* Fraților Grimm, pe care mama adormea citindu-mi-o, și spaima mea că n-o să ajungem niciodată la capătul cărții. Am încercat să pricep din ilustrații despre ce era vorba „mai departe", dar paginile cu textură diferită, lucioasă, ale ilustrațiilor, erau nu numai rare, prea rare, ci și legate între file departe de locul-din-poveste la care trebuiau să se refere. Înainte de-a avea amintiri despre primele cărți citite de mine, singură, am – foarte limpezi – amitirile încrâncenării cu care mă uitam la pagina plină de semne ce nu îmi spuneau nimic. Vedeam că se repetă, ca un dans de forme, și mi se părea foarte ciudat că nu le înțeleg. Tot cam atunci, probabil – răspunzând

Scanned with CamScanner

insistențelor mele legate de litere – mama a început să îmi scrie numele cu miere pe feliile de pâine de dimineață. I-A-I-A, la început, apoi: I-O-A-N-A. Atunci am renunțat să îmi mai stâlcesc numele, cred. Aveam cam trei ani și feliile de franzelă albă erau mult mai mari decât palma mea. Îmi mâncam literele numelui, le repetam fericită că le știu, încercam să le combin altfel și mai ceream litere, altele, noi. Așa a început scris-cititul meu, care nu s-a mai oprit, cum se vede. Literele au, pentru mine, gust de miere aromată: lectura, ca mierea, înseamnă dulceață, leac și poftă.

Între altele, îmi amintesc încrâncenarea cu care ajunsesem, destul de repede, cred (mie mi se părea îngrozitor de încet, dar oamenii mari din jurul meu se mirau ca la comédie de ceea ce făceam, parcă nu asta ar fi trebuit să fac?), să urmăresc semnele negre pe pagină, cu degetul. Mă poticneam, uitam, încurcam, trebuia să o iau de la capăt; niciodată nu am stat bine cu răbdarea, iar când lentoarea mea îmi strica povestea, mi se părea că nu mai aveam nici aer, de furie. Ai mei nu erau foarte încântați, cred, pentru că îmi amintesc că nu mă încurajau și nici nu îmi răspundeau totdeauna la întrebările despre litere noi. Altă piedică!

De aceea i-am surprins pe toți, cred, când am reușit să citesc până la capăt o carte cu coperți roșii și pagini mai groase, de carton, despre Eliza, fetița cea urâtă. Nu știu, acum, dacă avea mai mult de 10 fraze, pe lângă multe ilustrații ajutătoare. Nespălată, murdară și neîngrijită, Eliza speria animalele și gâzele, nu o iubea nimeni. Devenea, în cele din urmă, frumoasă și atunci era iubită de toți. Iar eu, acolo, descoperisem că, dacă citeam tot câte două litere deodată, puteam închega cuvintele poveștii. Gata. Izbândisem.

Dar primele lecturi adevărate – adică ale unor istorii lungi, cu personaje și învățăminte – sunt altele, pentru mine. Veneau foarte repede după povestea Elizei celei neiubite și urâte, nu mai știu în ce ordine. Erau două ediții pentru copii, a două povești superbe – în orice caz, eu le consider cele mai frumoase care s-au scris vreodată. Le-am tot citit, le-am

Scanned with CamScanner

purtat după mine între casa bunicilor şi casa părintească, coperţile se scămuiau şi se subţiau, lipite cu hârtie maro de tâmplărie (bunicul, restauratorul, probabil, trebuise să intervină, spre a le salva), le luam la culcare aşa cum alteori îmi luam păpuşile, ca o poartă spre linişte şi spre mine însămi. Mă amuz uneori, acum, să descopăr ce urme adânci au lăsat în mine, în felul meu de a fi, poveştile cele două, cum mă raportez la ele şi cum mă definesc pe mine însămi în funcţie de cele două eroine de carte. Cum se întâmplă adesea, nici nu erau poveşti destinate exclusiv copiilor. Tot ce am învăţat de atunci încoace, despre literatură şi despre lectură, tot ce ştiu să fac în meseria mea (de profesor de literatură, când pentru oameni mari, când pentru copii mici), nu a venit decât să îmi confirme acea experienţă primară. Lizuca din *Dumbrava minunată*, de Mihail Sadoveanu, şi Eliza din *Povestea celor unsprezece lebede*, de Hans Christian Andersen, sunt primele mele prietene imaginare, măştile cele mai durabile pe care Ioana-cititoarea ce sunt le poartă, când iese în lume. Uneori, lumea e aspră ca urzicile din care împletea Eliza (dar nicio durere nu e prea mare dacă asta îl va ajuta pe fratele meu să scape de blestem...), alteori sfaturile mele de taină o au ca parteneră pe Sora soarelui, ce îi ieşise în cale şi Lizucăi. Din când în când mă simt purtată spre rug, în văzul batjocoritor al lumii (şi ştiu din poveste că pot îndura şi asta, pînă la capăt, ca Eliza pentru fraţii ei...), alteori aud păsările strigându-mă, ca pe Lizuca-îmbufnata, „chior-chioşeto, hăi!" (încercaţi să pronunţaţi cuvântul repede-repede, ca piţigoii: vă ia îmbufnarea cu mâna, e o vrăjitorie a poveştii!). Indiscutabil, am devenit ceea ce citeam: asta mă linişteşte, pe mine, neliniştita, nemulţumita, neostenita... De atunci mi-a rămas plăcerea de a vârî pe-ascuns degetul în chiseaua cu dulceaţă (chiar şi când nu mai am a mă ascunde de nimeni, şi am şi linguriţe la îndemână!), de-aceea pe primul meu PC l-am botezat Patrocle. Pe cel la care vă scriu aceste amintiri îl cheamă Ulise: dar asta e o altă, minunată, poveste...

Scanned with CamScanner

Mircea Cărtărescu

Sunt Mircea Cărtărescu, încă trăiesc, am scris câteva cărţi. De alte lucruri nu sunt prea sigur, aşa că le trec sub tăcere.

Scanned with CamScanner

A patra inimă

Cărțile sunt asemenea unor fluturi. De obicei stau cu aripile lipite, așa cum se odihnesc fluturii pe câte-o frunză, când își desfășoară trompa filiformă ca să soarbă apă dintr-un bob de rouă. Când deschizi o carte, ea zboară. Și tu odată cu ea, ca și când ai călări pe gâtul cu pene fine al unui fluture uriaș. Dar cartea nu are o singură pereche de aripi, ci sute, ca un semn că ea te poate duce nu doar din floare-n floare în această lume glorioasă, ci în sute de lumi locuite. Unele dintre ele seamănă mult cu cea în care trăim, altele sunt populate de ființe care nu ni se arată decât în vise.

Pe aripile fluturilor noștri de hârtie, asemenea unor solzișori ce irizează lumina, sunt tatuaje ciudate, înscrise cu cerneală tipografică. A trebuit să mergem la școală ca să le deslușim. Stând confortabil în spinarea mătăsoasă a marelui fluture, citim și zburăm. Căci fluturele nu se urnește de pe frunza lui dacă nu-i inventăm aripile adevărate, care nu sunt de hârtie, nici de cerneală, nici de cuvinte, ci de imagini, atingeri, mirosuri și melodii. Pe toate ni le imaginăm citind. Și-atunci înțelegem că zborul, chiar dacă ne duce în lumi îndepărtate, se petrece întotdeauna în noi înșine. Cărțile sunt fluturi cu care zburăm prin propria noastră minte, sub bolta uriașă a țestei noastre.

Niciun aparat de zbor nu te-a dus atât de departe. Deslușind runele ciudate de pe aripile ce lopătează leneș, înțelegi că ele vorbesc despre orașe de cristal și subterane pline de monștri, și regine misterioase și secole îngropate în uitare, numai și numai pentru că toate aceste minuni, miraculoase sau înfricoșătoare, se află deja în tine. Se aflau acolo înainte să-ți începi călătoria. Citind și zburând, ceea ce

Scanned with CamScanner

e unul şi acelaşi lucru, nu faci decât să desenezi harta magică a propriului tău suflet.

Ai ştiut că eşti atât de complicat? Ai fi bănuit vreodată că trăiesc atât de multe lumi în tine? Visele ţi-au deschis câteodată o fereastră către miezul de fantasme al minţii tale, dar visele se adună şi se destramă asemenea norilor. Priveşte însă flotila de fluturi din biblioteca ta, ascultă fornăitul acestor armăsari înaripaţi. Fiecare arde de dorinţa să te transporte, lopătând din zeci şi sute de aripi, în tot atâtea spaţii şi timpuri mirifice.

Filmele sunt şi ele fluturi, ca şi fotografiile sau jocurile pe computer, care te atrag atât de mult. Dar sunt fluturi cu o singură aripă. Mai eficiente şi mai directe, dar nu atât de fabuloase. Orice copil ar prefera să zboare pe un fluture uriaş, cu aripile colorate carnavalesc, decât cu deltaplanul. Filmele au căpătat abia de curând a treia dimensiune, pe când cărţile au sute de dimensiuni, şi asta de patru mii de ani încoace. Filmele nu au încă atingere, parfum, vibraţie ca şi atâtea alte senzaţii pe care nici nu le putem numi, dar care toate formează trupul viu al vieţuirii noastre în lume.

Dar, mai ales, o diferenţă uriaşă există între aripile cărţii şi aripa filmului sau a fotografiei: privind un film, vezi imagini străine şi la fel pentru toţi privitorii. Citind o carte, priveşti în tine însuţi. Nimeni, niciodată, n-o să citească scrierile citite de tine. Zece oameni care citesc aceeaşi carte citesc de fapt zece cărţi diferite. Dacă autorul ei scrie undeva „era seară", cei zece cititori îşi vor închipui zece seri diferite, seri trăite de ei şi numai de ei. Căci fluturele pe care zbori eşti întotdeauna tu însuţi, de parcă emisferele tale cerebrale, încreţite în strâmtul lor locaş de os, s-ar desface deodată peste lume şi ai zbura fluturând din cele două aripi gigantice, scrise pe toate părţile cu neuroni.

Îmi amintesc prima carte citită de mine, pe când nu aveam încă opt ani. Era o carte mare, care mă acoperea aproape în întregime, ca un cort multicolor, pe când o citeam în pat într-o seară de primăvară. Lumina de pe pagini venea de pe

Scanned with CamScanner

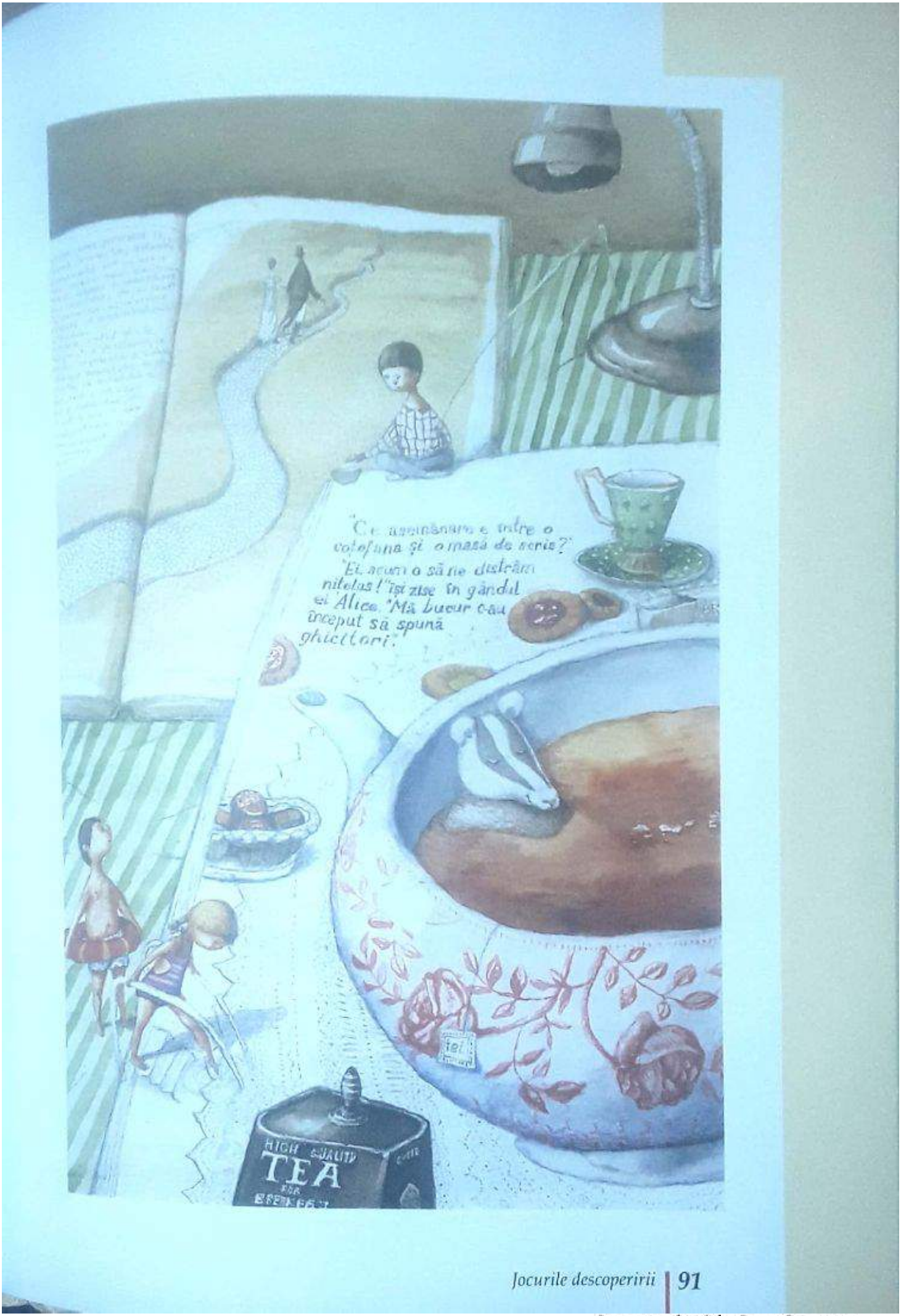

Scanned with CamScanner

fereastra enormă a camerei mele. Paginile se luminau şi se-ntunecau pe măsură ce norii alunecau pe cerul tot mai cafeniu spre asfinţit. Trecea din când în când un tramvai. Un oraş nesfârşit se revărsa dincolo de fereastră.

Era o poveste despre o fetiţă. Nu mi-o amintesc în toate amănuntele. Mai curând ţin minte cartea, mare şi plină de ilustraţii. Mi-o adusese mama de la cine ştie ce văr mai mare de-al meu, căci după ce-am citit-o a trebuit s-o dăm înapoi şi i-am pierdut urma. N-am mai găsit-o apoi niciodată, poate pentru că nu i-am ţinut minte titlul şi cu atât mai puţin autorul. Degeaba am răscolit librăriile în adolescenţă şi internetul mai târziu: nicăieri n-am mai întâlnit povestea fetiţei cu trei inimi. Am fost surprins mai târziu să aflu că fiecare dintre noi are o astfel de carte pierdută în adâncul copilăriei sale, atât de limpede în amintire şi atât de impresionantă, dar nemairegăsită de-atunci.

După ce fetiţa se născuse, la un spital dintr-un cartier îndepărtat, mama ei le spusese doctorilor să mai aştepte, căci mai simţea ceva în pântec. Şi, sub privirea lor uimită, mai dădu naştere unui săculeţ sidefiu de pieliţă, asemenea băşicii de peşte, dar de mărimea unui copil. Pe pieliţa moale erau nişte semne nedesluşite, mâzgălite cu creion chimic. Doctorii secţionaseră săculeţul cu un scalpel strălucitor şi îl desfăcuseră pe masa de naştere, alături de mama extenuată. O privelişte de necrezut li se înfăţişă.

Înăuntru se aflau, frumos orânduite în buzunăraşe, organe calde şi vii. Degete, dinţişori, un ochi cu privire cafenie, câteva oscioare, câteva tuburi moi, un rinichi... Şi, în trei buzunare mai mari, din aceeaşi pieliţă cu reflexe trandafirii, trei inimi zvâcnind leneş: una de cristal, una de fier şi una de plumb. „E primul copil care a venit pe lume însoţit de piese de schimb", spuse unul dintre doctori, liniştindu-se deodată. De fapt, aşa era firesc, îşi repetă el zâmbind. Nu trebuia să fii doctor ca să-nţelegi că una dintre greşelile cele mai mari în urzeala divină era să laşi delicatul trup omenesc să se macine de-a lungul vieţii fără ca gingaşele lui detalii,

Scanned with CamScanner

împletite într-un complicat mecanism moale, să se poată regenera. Poate de-acum încolo toți copiii se vor naște astfel, se gândi doctorul, plin de speranță.

Dar nici până atunci, nici de-atunci încolo nu se mai ivi vreun copil astfel înzestrat. Fetița crescu la marginea orașului, în curtea unei case cu pereți galbeni. Nu avea inimă. În singurul pom din curte, un păr încărcat de pere zemoase, mama ei îi făcuse un leagăn. Dar fetița prefera să chinuiască micile vietăți din iarbă și din pământ. Nu privea pe nimeni în ochi. Vorbea doar când era singură. Ore-ntregi stătea cu fața la gardul de fier forjat, privind cum rugina înaintează lent pe metalul ud de la ploaie.

Disperată, mama își aminti de inimile din gogoașa de pieliță. Într-o după-amiază, pe când fetița dormea, ca de obicei, cu fața-n sus în cămăruța înțesată de jucării inutile, femeia se apropiase de ea și-i desfăcuse cei doi butoni de piele, ca două buricuri micuțe, de sub sânul stâng. O ușiță organică se deschisese, și un spațiu oval, cu căptușeală roz-violetă, se ivi în spatele coastelor. Mama așezase acolo, cu infinită delicatețe, inima de cristal cald și moale.

Fetița se trezi invadată de o fericire pe care n-o cunoscuse până atunci niciodată. Pielea și părul îi străluceau, ochii îi deveniseră vii și iscoditori. Văzu prima dată păpușile de care camera era literalmente plină. Își văzu prima dată și mama, cea mai mare dintre păpuși, și o-mbrățișă din tot sufletul. Ieși afară și deodată cerul albastru, plin de nori de vară, și florile ciclopice o copleșiră. Simți mirosul sevei, atinse grunjurile pământului. Deschise prima dată poarta casei și văzu cărarea care ducea de la ea până la treptele școlii din cartier.

După ani, merse la școală, își privi colegii prin curcubeul riglei de plastic. Simți gustul amar al cernelii pe limbă. Desenă litere cu creta pe tabla de sticlă neagră, ce scârțâia teribil. În pauze își mâncă sandvișul și ciorchinele de struguri, apoi alergă împreună cu toți colegii ei, bezmetică, prin curtea cu melancolice panouri de baschet. Creștea, corpul de fată i se

Scanned with CamScanner

modifica subtil. După-amiezile, după ce-şi termina lecţiile, se-nchidea în cămăruţa ei şi-şi începea ciudatul ritual.

Scotea din cutia frigorifică de la capătul patului, aşezată în lada unde-ar fi trebuit să fie plăpumi şi cearşafuri, vechiul săculeţ cu organe de schimb, şi începea să şi le ataşeze în locuri anume plăsmuite de pe trupul ei. Era, pe rând, fata cu câte şapte degete la fiecare mână, fata cu un ochi în frunte, fata cu urechi la glezne, fata cu buze pe pântece. Se privea în oglindă cu amuzamentul celei care-ar fi purtat rochia sau pantofii cu toc ai mamei. Aşa a ajuns să-şi schimbe şi inimile. Şi-a pus-o mai întâi pe cea de fier, şi în pieptul ei fierul a devenit fier înroşit, ca din forjă. O ardea, o zăpăcea, o făcea să tânjească după un lucru necunoscut, nedorit, şi totuşi necesar ca aerul, un lucru în lipsa căruia se sufoca. Îşi smulsese imediat din piept inima asta crudă şi răvăşitoare, hotărâtă să n-o mai încerce niciodată.

Apoi încercase inima de plumb, care deveni-n pieptul ei o pungă de lichid gros şi negru, cu sumbre reflexe indigo. O tristeţe şi-o sfâşiere de necrezut, o melancolie întunecată, fără orizont şi fără viitor o copleşiră. Nimic nu exista cu adevărat, lumea era absurdă, înfăşurată în infinitul nopţii şi al uitării. Mai bine nu te-ai fi născut, mai bine să-ţi iei zilele cât mai repede. Era insuportabil, fata-şi scoase noua inimă cu ultimele puteri şi decise să o lase pentru totdeauna în săculeţul cu buzunare organice. Numai inima de cristal era adevărată. Numai pe aceea avea s-o simtă-n piept pentru totdeauna.

Dar inimile de schimb nu durau la nesfârşit. Toamna, pe când castanii din curtea liceului se aplecau sub un cer de furtună, fata simţi cum lumina inimii de cristal păleşte. Din zi în zi, pâlpâirea sa devenea tot mai stinsă. Când o ţinea în palme, în faţa oglinzii, fata vedea limpede cum un fel de sare, un fel de calcar opaciza limpezimea de altădată, aşa cum îmbătrânesc în cutiile de bijuterii mărgăritarele. În cele din urmă, inima de cristal deveni sfărâmicioasă şi mată. Cum orice era mai bun decât inumanul vieţii fără inimă, fata

Scanned with CamScanner

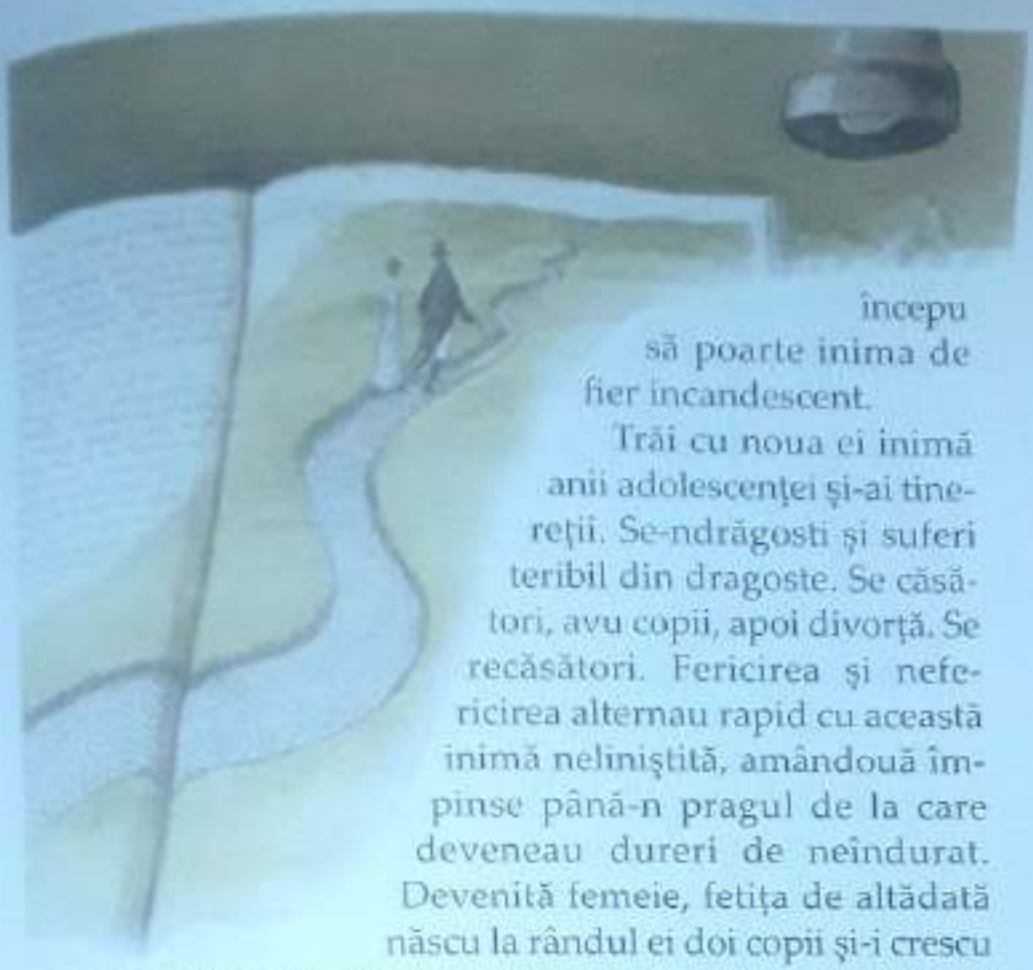

începu să poarte inima de fier incandescent.

Trăi cu noua ei inimă anii adolescenței și-ai tinereții. Se-ndrăgosti și suferi teribil din dragoste. Se căsători, avu copii, apoi divorță. Se recăsători. Fericirea și nefericirea alternau rapid cu această inimă neliniștită, amândouă împinse până-n pragul de la care deveneau dureri de neîndurat. Devenită femeie, fetița de altădată născu la rândul ei doi copii și-i crescu până ce aceștia, ajunși oameni mari, o părăsiră și ei. O viață confuză o târa în josul curentului, fără un pai de care s-ar fi putut agăța.

După ce al doilea copil al femeii se căsători și el, incandescența inimii de fier se stinse cu încetul. De ani de zile metalul începuse să se răcească, dar acum el devenise ca un sloi greu și întunecat în piept, sub sânul stâng al femeii. Privindu-și această a doua inimă în oglindă, femeia o văzu acoperită de cenușă. Nu îndrăzni să ridice ochii mai sus, ca să vadă o față devastată de vreme. Resemnată, știu că tot ce-i mai rămânea era temuta inimă de plumb.

Femeia se întoarse în casa copilăriei sale. Inima de plumb îi atârna grea în locașul ei din piept. Îi răspândea în trup o lumină neagră, a stingerii și a disperării. Femeia se-ntinse în vechiul pat al mamei ei, așteptându-și sfârșitul. Imagini din

Scanned with CamScanner

copilărie, apoi din adolescență îi fulgerau prin minte. Trăi ani de zile în singurătate deplină, în aerul stătut, mirosind a medicamente. Foarte rar se mai ridica din așternut ca să-și privească-n oglindă inima ținută în palme.

Într-un amurg în care se simțise mai părăsită și mai nefericită ca oricând, femeia își smulse inima, hotărâtă s-o lase să se sfărâme pe podea. Dar un zvâcnet neașteptat o opri. Deodată simți că inima ei de plumb, în loc să se distrugă, asemenea celorlalte, devenise cărnoasă și grea ca un fruct. Speriată, și-o așezase-napoi, în pieptul ei slab și uscat. Căci acum știa că minunea avea să se-ntâmple, că o a patra inimă, nepământească, îi era dată, de-acum, pentru totdeauna.

Organul de mărimea unui pumn, hrănit cu suferință și deznădejde, s-a metamorfozat de-atunci cu încetul, a căpătat membre dulci și curburi ca ale capetelor de ferigă încă înfășurate. Bătrâna abia aștepta acum sfârșitul zilei ca să vadă cum i s-a mai schimbat inima. A desluşit curând un căpşor cu bărbia în piept, ochi încă înveliți ca-ntr-un abur, piele dulce și străvezie. În palmele ei, greu și plăpând, ajunsese să odihnească un făt bine format, un copilaș cât o portocală. „Binecuvântată fie această ultimă naștere-a mea", rosti bătrâna, și-mpinse trupușorul cel nou, plin de o lumină fragedă, în apele oglinzii. Acolo, fiica minusculă și gracilă plecă înot către regatul de unde toți am venit și unde toți ne întoarcem. Abia atunci, cuprinsă de o liniște pe care n-o simțise cu niciuna dintre inimile dinainte, bătrâna închise ochii pentru totdeauna.

În aceeași clipă, într-un spital dintr-un cartier îndepărtat, se născu o minunată fetiță...

Cam așa a fost prima poveste pe care am citit-o vreodată. Cartea aceea de demult, care m-a umbrit ca un cort timp de

Scanned with CamScanner

multe după-amiezi, a fost primul fluture pe care l-am îmblânzit şi l-am făcut să zboare pentru mine. De-atunci am încălecat mulţi grumaji mătăsoşi şi am simţit fâlfâitul multor pagini destăcute larg peste lume. Dar în toţi bidiviii înaripaţi l-am căutat pe cel dintâi, pe cel pierdut. Şi am fost uimit să-nţeleg că toate poveştile, sute şi sute, pe care le-am citit mai târziu, romane şi epopee şi legende şi peripeţii, se leagă, prin subţiri şi rezistente fire de mătase, de această primă poveste citită în anii copilăriei.

Scanned with CamScanner

Fanny Chartres

Fanny Chartres s-a născut în Franţa. Îi place să spună că s-a născut într-o carte, aşa cum unii pretind că s-au născut într-o floare. Nimeni nu îndrăzneşte s-o contrazică. Citeşte (mult), scrie (prea puţin, după ea), traduce (din ce în ce mai mult) din română în franceză. Când are timp, iese din casă ca să se ducă... într-o librărie. Autorii care i-au însoţit copilăria sunt Roald Dahl, Judy Blume, Suzie Morgenstern, Marie-Aude Murail; a crescut cu ei sau datorită lor, şi îi place şi azi să le recitească cărţile... Ca mulţi scriitori pentru copii; care construiesc punţi între două lumi diferite, lui Fanny îi place să facă din când în când o săritură între ele, ca un dus-întors între două vârste diferite.

Scanned with CamScanner

Cuvinte descusute

Pentru Marie, sora mea

„Fata dumneavoastră are dislexie."

Tăcere în cabinetul în care mama, sora mea şi cu mine eram aşezate în faţa pediatrului. Era vizita de rutină, o dată pe an, pentru a ne controla creşterea (nu foarte rapidă), greutatea (nu foarte mare), vederea (nu foarte ageră), picioarele (nu foarte drepte), pielea (nu foarte netedă). Sora mea deschisese balul – normal, era cea mai mare. Apoi a venit rândul meu: greutate, înălţime, picioare, piele, vedere.

Examinându-mi vederea, pediatrul, un bărbat numai piele, os şi ticuri verbale („pisicuţă", „vrăbiuţă", „chestiuţă" şi alte „-uţe"), s-a crispat şi a rostit sentinţa care-mi răsună şi acum în urechi: „Fata dumneavoastră are dislexie."

Mama se albise la faţă. Sora mea şi cu mine ne-am uitat una la alta ca de fiecare dată când ni se întâmpla un lucru neprevăzut. La noi neprevăzutul era întotdeauna înspăimântător: ritmul egal al vieţilor noastre imobile fusese dat peste cap. Vestea asta avusese acelaşi efect ca bila de oţel care mă izbise pe când aveam opt ani, vara, în campingul de la Jonquilles: după şoc, cu privirea rătăcită, cauţi un motiv care să justifice lovitura gratuită şi violentă încasată drept în burtă. În vara aceea, în campingul din Jonquilles („campingul ideal pentru a petrece frumoase vacanţe în famile, înconjurat de o echipă foaaarte simpatică" spusese funcţionarul. Aiurea...), nu găsisem motivul care să explice durerea brutală şi imprevizibilă, ci privirea liniştitoare, plină de compasiune a surorii mele. În ziua aceea, la pediatru, tot privirea surorii mele era cea pe care o găsisem şi de care mă agăţasem.

Pe atunci totul trebuia şi putea fi explicat: plânsul mamei mele, ţipătul păsărilor, zgomotul gunoierilor, absenţa tatălui

Scanned with CamScanner

meu. Totul, totul, totul avea o explicație: mama avea „unele" probleme, pe păsări le doare gâtul, gunoierii nu au destui bani și sunt nevoiți să-și cumpere camioane de ocazie zdroncănitoare, tata era în misiune și misiunea se prelungise un pic mai mult. Era simplu, aproape matematic și mai ales liniștitor.

Pediatrul, numai piele și nervi, își ținuse apoi micul discurs sau, mai bine zis, recitase un text pe care orice internaut, chiar începător, îl poate găsi pe wikipedia: „Dislexia este o tulburare în învățarea cititului legată de dificultatea de a identifica literele, silabele sau cuvintele, care se manifestă în absența oricărui deficit vizual, auditiv sau intelectual, chiar și în cazul unei școlarizări normale. Dislexia duce adesea la dificultăți în scriere. Știți (asta nu e din wikipedia, e din pediatru), dislexia a fost recunoscută în 1991 ca o tulburare a capacității de învățare de către Organizația Mondială a Sănătății, care estimează că între 8 și 12 procente din populație sunt atinse de dislexie. Numeroase studii științifice au permis identificarea factorilor genetici care cauzează dislexia. Totuși, această afectare a capacității de a citi rămâne puternic dependentă de mediul sociolingvistic. O asistență corespunzătoare îi poate permite dislexicului să urmeze o școală normală."

Deci asta era...

Dacă mă poticneam la fiecare cuvânt, dacă literele pe care le vedeam nu voiau să-mi iasă din gură, dacă poveștile pe care le citeam jucau ping-pong între obrajii mei și apoi înghițeau mingea – era din cauza mediului meu „sociolingvistic".

Cinci minute după verdict, ieșeam din cabinetul doctorului uscătiv cu două rețete – una pentru sora mea: vitamine multivitaminizate, calciu supercalcifiat; cealaltă pentru mine: vitamine multivitaminizate, calciu supercalcifiat, creme galbene și negre pentru piele purulentă și cu cruste (în domeniile sanitar și social, eram totdeauna cu un pas în fața surorii mele). În ce privește dislexia, medicul nostru slăbănog dorise să ne asigure: nici un medicament de luat, nici cremă păstoasă, nici fiole de tăiat, nici capsule greu de înghițit și de scuipat. O veste bună – poate așa vă închipuiți...

Scanned with CamScanner

La întoarcerea acasă, aşezate la masa din bucătărie, mama, sora mea şi cu mine am discutat despre această veste, pe care nu îndrăzneam s-o numim problemă. În general, mama nu spunea lucrurilor pe nume, tata era „celălalt", bunica din partea tatălui era „vrăjitoarea", depresia mamei era „o uşoară căderе de moral", „trecătoare".

Eram dislexică. Greu s-o spui altfel.

Dislexică, dar nu idioată, acum înţelegeam mai bine: cele 20 de greşeli pe care le făceam la dictarea de sâmbătă dimineaţa la doamna Jambon, cele 20 de minute cât îmi lua să recit *Le Cancre* (*Elevul leneş*) de Prévert (17 versuri), cele 20 de puncte amărâte pe care le adunam la *Cifre şi litere*, în ciuda fervorii şi a seriozităţii cu care priveam jocul la televizor, din care nu ratam niciun episod. Idioată nu, dar neliniştită şi contrariată. Cum aş putea rezolva această nouă problemă?

Încă îmi aduc aminte de farfuria cu melcişori pe care o priveam fix în seara aceea tristă, încercând să reflectez asupra situaţiei. Cuvintele erau clare în capul meu, atunci de ce-mi ieşeau din gură toate amestecate? După melcişori, mai fazi şi mai moi ca în alte zile (mama era o fană a melcişorilor, „rapizi, economici şi uşor de digerat"), Matilda şi cu mine ne-am dus să ne culcăm în camera noastră. Ea, în patul de sus; eu, jos, deoarece crizele mele de mâncărime a pielii se transformau deseori în lupte de catch şi autoaruncare în afara ringului. Ca în fiecare seară, Matilda şi cu mine umpleam timpul dintre veghe şi somn pălăvrăgind, tachinându-ne, certându-ne uneori, îmbărbătându-ne adesea când ziua fusese grea, şcoala plicticoasă, prietenele meschine şi deloc prietene, mama departe, plecată undeva, într-un altundeva a cărui hartă numai ea o ştia.

De data asta, nu mai era loc de glumă. Matilda era alături de mine, îmi înţelegea durerea şi disperarea, dar pentru moment nu avea nicio soluţie. Sora mea mai mare mă scăpa totdeauna de angoase. În şcoala primară, când trebuia să beau laptele scârbos pe care ni-l dădea învăţătoarea în pauza de la ora zece, Matilda se apropia discret de poarta mare şi verde care separa curtea celor mari de curtea celor mici. Îi

Scanned with CamScanner

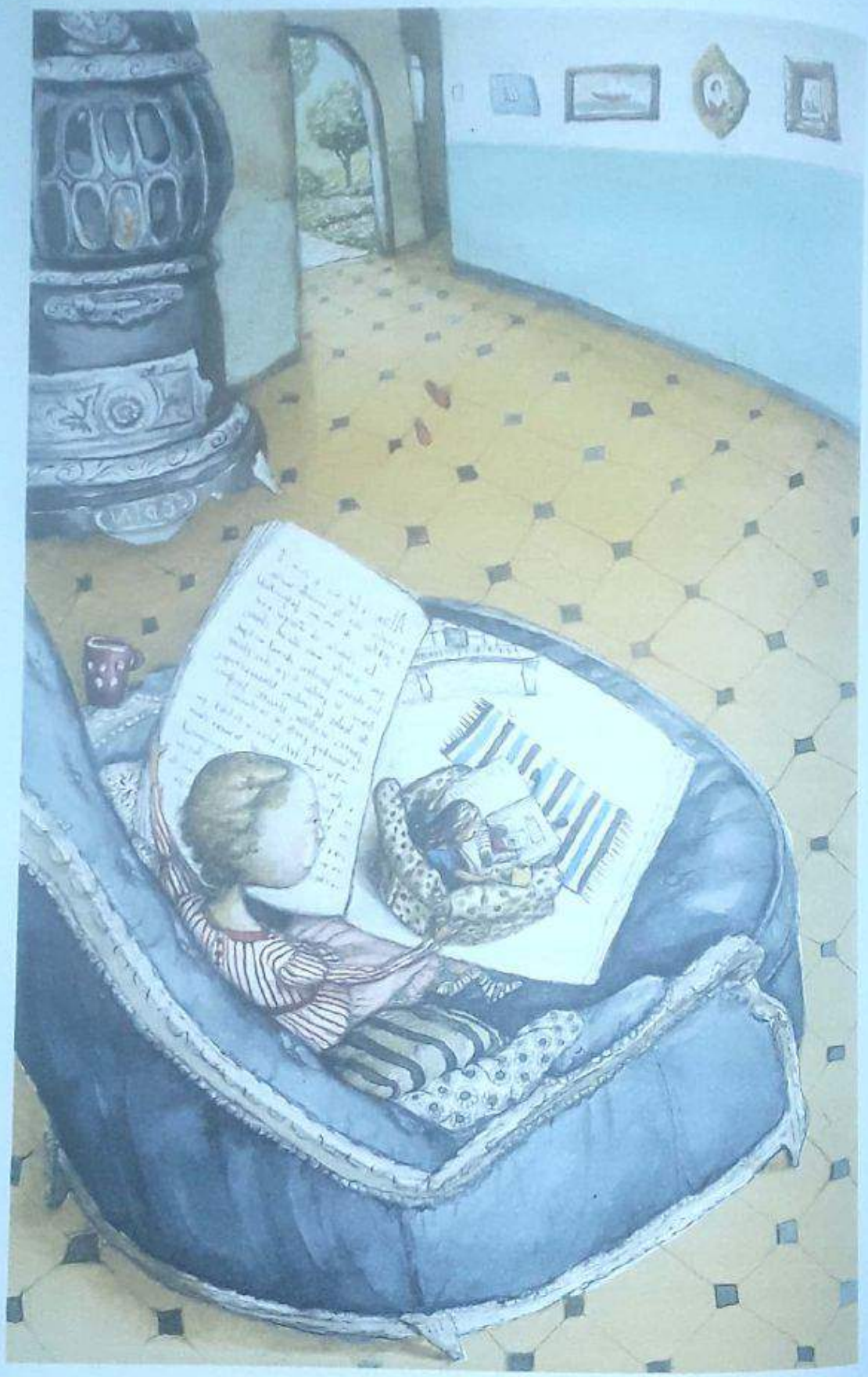

Scanned with CamScanner

întindeam atunci cutia oribilă și Matilda înghițea lichidul (și pielița lui infectă!) din solidaritate fraternă. Tot Matilda a fost cea care, punând la inimă traumatismul pe care l-am trăit după ce-am văzut *Dinții mării*, făcuse o mică gaură în zidul toaletei, care era lipită de camera noastră, pentru a risipi temerile surorii mai mici, convinsă că un rechin înota în adâncimile wc-ului și putea în orice moment să țâșnească și să rontăie fesele dolofane care-l priveau de sus. Și tot Matilda, cu mâinile ei de adultă mică, îmi aplica pe răni alifiile care făceau să dispară petele și crustele de pe pielea mea bolnavă. Carnea mea fierbinte și torturată își regăsea sub degetele ei finețea catifelată din copilărie. Sângele îmi pulsa la fel, dar nimeni nu vedea. Mama era fericită, anormalitatea mea era ascunsă.

De data asta, sora mai mare nu reușise să alunge demonul dislexic care se strecurase în patul surorii mai mici și a trebuit să adorm cu el.

A doua zi dimineața, m-am trezit cu o greutate pe piept. Și greutatea cuvintelor oprite la granița buzelor sporea cu fiecare zi. Am consultat mai mulți logopezi, am fost la cursuri de seară, am petrecut multe ore în fața oglinzii din baie recitând texte de tot soiul: prospecte de medicamente (dulapurile erau pline), instrucțiuni de folosire a aparatelor electrocasnice (nu funcționau niciodată), pliante publicitare (cutia de scrisori era plină), programe TV (sora mea făcea colecție), facturi neplătite (mama făcea colecție), bonuri de casă (eu făceam colecție)... dar eforturile mele rămâneau zadarnice, dislexia nu mă părăsea. Împunsăturile colegelor de clasă se întețeau pe măsură ce puținătatea mea verbală de tânără dislexică devenea tot mai sonoră. Nu mai eram decât un fel de bob de mazăre bâlbâindu-se între tufe de sparanghel și conopide elocvente.

Într-o bună zi, Matilda m-a dus la biblioteca municipală. Eram înscrise acolo prin generozitatea primarului comunei, care hotărâse să ofere un abonament gratuit tuturor copiilor sub 14 ani (o generozitate în fond relativă, din moment ce satul nu avea decât 403 locuitori). De la ultima vizită la

Scanned with CamScanner

pediatrul slăbănog, n-am mai călcat pe la bibliotecă, de teamă ca toate acele rafturi prăfuite de cuvinte, linii, litere de nepronunțat să nu-mi distrugă moralul. Dar, condusă de sora mea, m-am întors în sala mare, dedicată cărților. Și, în ciuda tuturor așteptărilor, ezitarea mea inițială s-a transformat într-o bucurie interioară incontrolabilă. În spatele copertelor cărților, albumelor, benzilor desenate, printre culorile ilustrațiilor, în umbrele și reflexele titlurilor, am descoperit lumi și locuri pe care până atunci nu le bănuisem. După ce am ales mai multe volume, m-am așezat la o masă din spate. Acela a fost momentul când am înțeles nu că știam să citesc (asta o știam demult), dar am înțeles că ceea ce citeam putea fi mult mai uimitor și mai minunat decât prospectele medicamentelor și programele tv. Ce citeam putea fi frumos. Și frumusețea nu trebuia păstrată pentru sine. Frumusețea era făcută pentru a fi împărtășită, pentru a fi rostită, pentru a fi strigată, pentru a fi ascultată. Ascultarea ei îți permitea s-o înțelegi și s-o trăiești. Absorbită de gânduri, n-am simțit cum se scurge timpul și, când Matilda a venit să-mi spună că biblioteca urmează să se închidă și că trebuie să plecăm, am privit-o cu un aer rătăcit. Am părăsit casa cu cărți, apăsate de greutatea volumelor împrumutate, dar plutind prin aventurile pe care ochii noștri le citiseră și pentru care inimile noastre băteau.

Ajungând acasă, m-am dus direct la dulapul de pantofi unde erau cărțile de telefon. M-am dus apoi în camera mea, am aruncat *Paginile aurii* și *Paginile albe* pe salteaua veche și scârțâitoare pe care dormeam, înainte de a mă arunca eu însămi cu un zgomot puternic de scânduri și arcuri. Am început cu cele albe: căutând *v*, apoi *va*, apoi *vaca*, apoi *Vaca beată*, numele dragii mele comune, un nume a cărui poezie nu mă inspira deloc, dar trebuia oricum să încep cu ceva, și poezia o pui acolo unde vrei:

„e agrar e mănos sunt vaci e Jghebos
e Vaca beată rădăcini târtițe un pic urși un pic cârtițe
e pașnic bucolic e câmpenesc alcoolic e noroi

Scanned with CamScanner

termierul e sărăntoc dar simpatic foc
e liniște liniște liniște prea liniște
e agrar chiar agrar prea agrar nu pune mâna dragă e murdar"[1]
zicea cântăreața.

Am început să citesc cu voce tare, impunând vocii mele să se pună pe treabă, să se acordeze cu gândurile, să se înțeleagă cu ideile, să pronunțe inteligibil literele și cifrele care înnegreau paginile albe ale cărții de telefon. Ca un tren care prinde viteză, mi-am luat avânt, mi-am reglat respirația, am atins literele și am accelerat. Exercițiul a fost greu la început, dar ușurința n-a întârziat să apară, urmată imediat de plăcere, cu toate că numerele de telefon, adresele și numele vacabetenilor nu sunt dintre lucrurile cele mai atrăgătoare. Șinele literelor se alungeau, vântul mă împingea, mă ambalam și articulam, avansam și citeam, pronunțam, ascultam, exultam. Muzica literelor era cea care mă împingea să continui acest exercițiu plicticos, luând în fiecare zi cartea groasă și albă și făcând să vibreze banalitatea numelor înscrise pe miile de pagini. Bucuria pe care o simțeam era invers proporțională cu frumusețea cuvintelor înscrise în cartea de telefon – era bucuria reconcilierii: vocea și vederea mea în sfârșit împăcate. După *Paginile albe*, am trecut la cele aurii, apoi la dicționarul *Micul Robert* care, fie vorba între noi, e mai mult Robert decât mic. Era exercițiul gurii pe care mi l-am impus: înainte de a citi cu voce tare poveștile pe care le citeam în gând, trebuia să muncesc din greu – simțeam că măcar atâta trebuia să fac pentru textele față de care nutream o admirație fără margini, încă mută, dar nerăbdătoare să spargă zidul sunetului.

Când, în sfârșit, pronunția mea mi s-a părut corectă, când, în sfârșit, m-am gândit că nu riscam să dezonorez cărțile, acele cărți pe care le citisem în tăcere și pe toate cele care-mi rămâneau de citit, și erau destule, slavă Domnului, m-am

[1] *Agrar*, cântec de Jeanne Cherhal.

Scanned with CamScanner

întors cu sora mea la bibliotecă, cu inima bătând să-mi sară din piept, căci ştiam că de data asta eu voi fi cea care la întoarcere va avea mai multe cărţi în braţe.

Trebuia să aleg cartea-verdict care să-mi spună dacă ajunsesem la destinaţie: ţara lexicilor. După o lungă cugetare, am ales să-i acord această nobilă şi delicată misiune lui *Max şi Maximonştrii*[2]. Albumul trecuse prin multe mâini: coperta obosită, paginile întoarse de atâtea ori ajunseseră cât foiţa de ţigară, culorile erau un pic şterse, dar esenţialul rămăsese. Cunoşteam povestea ca pe degetul meu mic şi degetele mele cunoşteau cartea pe de rost, nu rămânea decât un singur teritoriu de explorat: teritoriul sunetului.

„«Monstrule», îi spuse mama lui. «Am să te mănânc», răspunse Max şi se trezi în pat fără să fi mâncat absolut nimic."

Şi am repetat: „«Monstrule», îi spuse mama lui. «Am să te mănânc», răspunse Max şi se trezi în pat fără să fi mâncat absolut nimic."

Şi din nou:

„«Monstrule», îi spuse mama lui. «Am să te mănânc», răspunse Max şi se trezi în pat fără să fi mâncat absolut nimic."

Apoi am continuat: „Max, eşti imposibil", articulând şi dezarticulând silabele acestui *imposibil* ca pe o bucăţică de gumă de mestecat pe care te amuzi s-o întinzi în gură în toate direcţiile.

De zeci de ori am pronunţat replica asta fatidică, care ducea la fuga lui Max, pe jos, în barcă, până-n ţara Maximonştrilor. Un pământ fără flori, fără munţi înalţi pierduţi în ceaţă. O ţară la care visam atunci, făcută din elemente familiare (dune de nisip, o plajă, o pădure de conifere) şi din structuri bizare, colibe sferice care adăposteau monştri. Cartea asta vorbea de sfârşitul copilăriei copilului care n-am fost şi nu voi fi niciodată. *Max şi Maximonştrii* era o carte pentru un copil mare, acum sunt convinsă de asta.

[2] *Max şi Maximonştrii*, album de Maurice Sendak.

Scanned with CamScanner

Apoi, universul imaginar al Maximonştrilor, fără ordine şi autoritate, i-a cedat locul unei lumi foarte apropiate de a mea, în mai multe feluri, nu doar pentru că micuţa eroină avea acelaşi nume ca sora mea:

„Cărţile o purtau într-o lume nouă şi necunoscută şi îi făceau cunoştinţă cu personaje extraordinare care duceau vieţi exaltante. Astfel navigă ea pe vechi corăbii alături de Joseph Conrad, exploră Africa împreună cu Ernest Hemingway şi India cu Rudyard Kipling.

Astfel aşezată la picioarele patului, în cămăruţa ei dintr-un sat din Anglia, cutreieră lumea-n lung şi-n lat."

Citind şi ascultându-mă în acelaşi timp, mă regăseam în aventurile personajului din litere şi hârtie. Cu *Matilda*[3], sora mea Matilda a început să mă asculte sau mai bine zis, eu am lăsat-o să mă asculte. Cât despre mama... ea a rămas în lumea pe care şi-o construise, alcătuită din demoni tăcuţi şi mucava, o lume a nebuniei tăcute şi a furiei mocnite. Matilda, această adorabilă micuţă devoratoare de cărţi, neglijată de părinţi şi de fratele ei, care învaţă singură să citească exersând cu ziare, reviste şi, pe post de carte veritabilă, o carte de bucate din care învaţă reţetele pe de rost, era sora noastră de hârtie. Vieţile noastre erau identice: amuzante şi triste în acelaşi timp. Matilda devenise pentru noi fiinţa-oglindă în care ne priveam, dar mai ales punctul de plecare către un altundeva fără îndoială posibil, chiar dacă eram închise în cele două camere pe care le împărţeam cu mama, de mulţi ani, fără deschidere, nici privelişte, nici cea mai mică fisură spre viaţa exterioară, spre ceilalţi, spre forfota străzii, spre fluxurile constante şi animate ale vieţii. Când citeam aventurile Matildei, encefalograma plată a existenţei noastre îşi recăpăta vigoarea. Apartamentul se însufleţea de glas şi de sens. Înţelesesem că muzica mea interioară murmura de

[3] *Matilda*, roman de Roald Dahl.

Scanned with CamScanner

multă vreme şi că în tot acest timp n-a aşteptat decât un singur lucru: să se confrunte cu lumea exterioară şi să scape din cuşca tăcerii ei. Eram în stare să-i dau vieţii mele muzica pe care i-o doream.

Fragile[4], acest album în culori delicate pe care nu-l citisem până acum decât în cuvinte nerostite, s-a supus în fine vocii mele. Ce bucurie să poţi în sfârşit exprima deschis delicateţea şi gingăşia acestei fetiţe brunete care descoperă viaţa şi fragilitatea ei!

Fragilitatea se transforma în verb şi devenea rezistenţă, castelul de cărţi de joc care-mi servea de adăpost se transformase în fortăreaţă.

„Visul: bule de timp, picături uşoare. Un suflu abia şi apa se umple de taină, de calm, îşi ia zborul. Un suflu abia şi melancolia pleacă în călătorie. Puţin mai sus, graniţele se şterg, puţin mai departe. Suferinţele se îmblânzesc în văzduh. Pământul devine o bulă şi bula devine pământ."

Visul, singurătatea, răbdarea, îndoiala, deziluzia, libertatea îmi scăpau printre buze, răsunând între pereţii camerei, mângâindu-ne pe mine şi pe sora mea, încântându-ne. Fetiţele răbdătoare erau de acum prietenele zilelor lor pierdute.

Ecoul poveştilor pe care le citeam era vântul care ne sufla în pânze. Întărite de aceste momente aparte, între două lumi, interioară şi exterioară, ne exprimam şi ne ascultam inimile. Descuiam uşi şi plecam la întâlniri cu lumea, amestecându-ne printre ceilalţi copii, jucând, ieşind, râzând, izbind, rupând în sfârşit tăcerea de gheaţă sub care copilăria noastră a fost zdrobită.

Forţa fragilităţii noastre era fără margini, tăcerea cacofonică devenise poezie.

O carte m-a dus încă şi mai departe, mult mai departe decât mi-aş fi putut imagina. Cu *Micuţa chiulangioaică*[5] am depăşit coincidenţa prenumelui omonim al eroinei şi am găsit în această Sarah de hârtie mâna salvatoare pe care o

[4] *Fragile*, album de Martine şi Vincent Delerm.

[5] *Micuţa chiulangioaică*, roman de Nadine Brun-Cosme.

Scanned with CamScanner

căutam de multă vreme. Absența tatălui era pentru personajul de hârtie o încercare cu atât mai grea cu cât dialogul cu mama ei atinsese grosimea unei foițe de țigară. Limbile le erau înnodate ca după moartea unei ființe dragi. Mama lui Sarah, personajul, se exprima meșterind pentru fiica ei păpuși care, ca din întâmplare, nu aveau nici gură, nici ochi. Mama lui Sarah, ființă dotată cu darul vorbirii, se exprima brodând ființe fără chip pe care copiii ei trebuiau să le atârne deasupra paturilor sau să le poarte pe haine, ca semn al fatalității.

Era prea complicat cu cuvintele. Trebuia altceva...

Atmosfera poetică și sufocantă a acestui roman mi-a întărit convingerea că rolul jucat de cuvânt e esențial și hotărâtor în conflicte cum ar fi, de exemplu... un divorț (și pronunțam în sfârșit acest cuvânt pe care mama îl condamnase să rămână în pragul ușii). Mama noastră cedase, durerea ei trecând înaintea fiicelor, ea s-a retras în tăcere. Dar tristețea nu era ereditară, iar bucuria nu se transmitea prin sânge. Fericirea trecea dincolo de furtuni și, dincolo de grilajul unei școli, cineva putea să-ți întindă mâna. Pentru Sarah din roman a fost Marc, pentru Sarah care sunt eu, va fi Louison câțiva ani mai târziu.

Lectura nu e o materie școlară, ea e materia existenței, dislexia vieții nu e iremediabilă. Am înțeles asta când am împlinit 11 ani și, ca urmare, am devenit tânăra de 21 de ani, astăzi studentă la teatru. Cărțile se citesc, se recitesc, se spun, se trăiesc, sunt convinsă de lucrul ăsta. Îl aplic în fiecare zi pe scenă și acasă. Sigur, nimic nu e vreodată simplu și mi se întâmplă încă să iau din raft *Fragile* și *Matilda* pentru a-mi înțelege viața.

Traducere din limba franceză de Diana Drugă

Scanned with CamScanner

Vasile Ernu

Pentru că m-am născut și am copilărit în Moldova de dincolo de Prut, în fosta URSS („Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice" sau, mai pe scurt, „Uniunea Sovietică"), primele cărți pe care le-am citit, scrise în limba română, erau tipărite cu caractere chirilice – un alfabet folosit și azi în Rusia. Puțin mai târziu, mama mea, mai religioasă și mare cititoare a Bibliei, mi-a pus în mână Cartea care m-a familiarizat cu literele latine. Însă niciodată nu am reușit să depășesc influența pe care literele chirilice, adaptate la limba rusă și la pronunția acesteia, o au asupra unui anumit tip de rostire și de sonoritate. Nici azi, după atâția ani de lucru cu limba română în literă latină, nu mi-am format urechea pentru tot soiul de diftongi, triftongi etc., pentru că în româna cu literă chirilică aveam o literă fermecată care rezolva totul: era litera Я, ceea ce în rusă înseamnă *Eu*. Citiți asta, vă rog...

Сомнороасе пэсэреле
Пе ла куйбурь се адунэ
Се аскунэ ын рэмуреле
Ноапте бунэ

Ce, nu sună frumos? E în română, că doar nu sunteți analfabeți? Și încă ce română! Apropo, prima mea mare întrebare esențială a pornit de la manualul de clasa întâi, numit *ABCdar*. De ce ABC-dar, dacă alfabetul meu începea cu АБВ...?

Scanned with CamScanner

Karlsson de pe acoperiş sau cum să-ți faci prieteni

Ori de câte ori mă gândesc la anii copilăriei, printre primele lucruri de care-mi amintesc sunt cărțile. Copilăria mi se asociază cu cărțile, cu multe, multe cărți. Am fost poate un privilegiat al sorții. Părinții mei fuseseră repartizați să lucreze undeva în sudul însorit al Imperiului. Locuiam într-un sătuc cu vii interminabile, cu livezi de cireşi şi vişini, piersici şi meri, cu oameni care urcau dimineața în camioane şi erau duşi să strângă diverse lucruri pe câmp. Eu nu prea aveam de-a face cu nimic din toate acestea. Mama mea lucra într-o farmacie, totul fiind prea aseptic pentru o zonă unde colbul e la el acasă, iar tatăl meu era omul cu abacul, cel care avea grijă ca cifrele să fie la locul lor. În familia mea erau două lucruri care dominau viața cotidiană: curățenia şi ordinea lucrurilor. Mama era obsedată ca totul să „arate lună", florile care erau din abundență să fie udate la timp, căci altfel se usucă, iar tatăl să pună „lucrurile în ordine". Pentru mine ordinea este asociată în primul rând cu sunetul abacului, acel obiect magic care scoate cele mai frumoase sunete, pe care le asociez şi azi cu cea mai frumoasă perioadă a vieții mele: copilăria. În fiecare seară, timp de câteva ore, tatăl meu făcea nişte calcule la abac pentru diverse instituții ale statului. Mă obişnuisem atât de mult cu acel tac-tac-tac încât deja începusem să-mi dau seama după cadență şi durată, după tact şi ritm, ca în muzică, căci muzica era o altă obligație tradițională a familiei mele, despre ce bile şi ce cifre sau sume era vorba. Când cadența era rapidă, iar sunetele scurte, era evident vorba de cifre mici, de un număr de bile puține ce se mişcau din stânga în dreapta şi iarăşi în stânga. Dar şi aici puteai să greşeşti, căci trebuia să ai auzul atât de bine

Scanned with CamScanner

format încât să înțelegi dacă erau bilele din partea de sus sau de jos a abacului, adică partea cu unități mai mici sau partea cu unități mai mari. Dacă ritmul era mai rar și sunetul mai apăsat, era clar că se lucra cu bile multe, deci cu cifre mari. Acel abac cu suport și bile de lemn, nu de plastic, înșirate pe un fir metalic, scoate unul din cele mai intime și familiare sunete pe care le știu. Sunt câteva lucruri pe care nu le pot confunda: vocea părinților și sunetul abacului.

Însă în acea lume idilică în care timpul avea un ritm lent, în acel sat departe de marile metropole și marea agitație, existau câteva locuri speciale, care aveau să devină spațiile de refugiu și locurile mele preferate. Nu o să mă credeți, lucru foarte greu de înțeles astăzi, dar acolo existau trei biblioteci și o librărie. Aveam să vizitez aceste locuri cu o regularitate ritualică de invidiat. La librărie mă opream aproape zilnic, chiar dacă răsfoisem de nenumărate ori mai toate cărțile și știam că noutățile vin destul de rar. Intram însă pentru atmosfera de acolo, pentru miros, pentru plăcerea și speranța că voi descoperi ceva nou. Și de fiecare dată descopeream ceva. Începusem să mă obișnuiesc cu logica așezării cărților în rafturi, îmi plăcea să le scot frumos de pe raft, să le răsfoiesc, după care se le așez în aceeași ordine.

Au urmat cele trei biblioteci. Mai întâi biblioteca de la școala generală. O bibliotecă micuță, care ocupa două camere, într-o casă veche boierească. După primele vizite, bibliotecara, o doamnă între două vârste, care ne urmărea atent ca nu cumva să cădem când ne urcam pe scările care ne ajutau să ajungem la rafturile de sus, a înțeles că avea de a face cu un cititor înverșunat. Luam câte cinci cărți, căci dacă-mi aduc bine aminte acesta era numărul maxim de cărți pe care îl puteai împrumuta, și le restituiam foarte repede. Veneam acolo și de câte 2-3 ori pe săptămână. Viteza cu care consumam cărțile începuse să devină îngrijorătoare și pentru bibliotecară, dar mai ales pentru mine. Am înțeles repede că în ritmul asta voi termina foarte repede de citit toată biblioteca, cu mult înainte de a mă muta la „școala

Scanned with CamScanner

mare", care avea loc în mod oficial în clasa a patra, şi unde exista o bibliotecă mai mare. Aşa s-a şi întâmplat. Am devorat prima bibliotecă, după care i-a venit rândul celei de-a doua, pe care am devorat-o ceva mai greu. Când să ajung la cea de-a treia, a trebuit să părăsesc acel rai al lecturilor. După aceea, de-a lungul mutărilor mele dintr-un oraş în altul, am văzut biblioteci şi librării multe, care mai de care mai bogate şi mai dichisite, însă nimic nu m-a impresionat ca acele prime locuri de lectură.

Care a fost însă prima mea carte? Încerc de câteva zile să spun cu siguranţă care a fost acea primă carte care m-a impresionat în mod special. Am în minte mai multe lecturi din primii ani de cititor devotat. Am în memorie şi obsesia cu care reciteam câte o carte care îmi plăcea. O terminam şi o luam de la capăt în acelaşi minut, recitind-o cu aceeaşi pasiune ca şi cum aş fi citit-o pentru prima dată în viaţă. Care este totuşi prima mea carte? Ar trebui să decid acum, cel puţin convenţional, cărei cărţi îi dau titulatura de „Prima mea carte".

Paradoxul face că prima mea carte nu a venit din marea literatură rusă, căreia aveam să-i rămân pe veci prizonier,

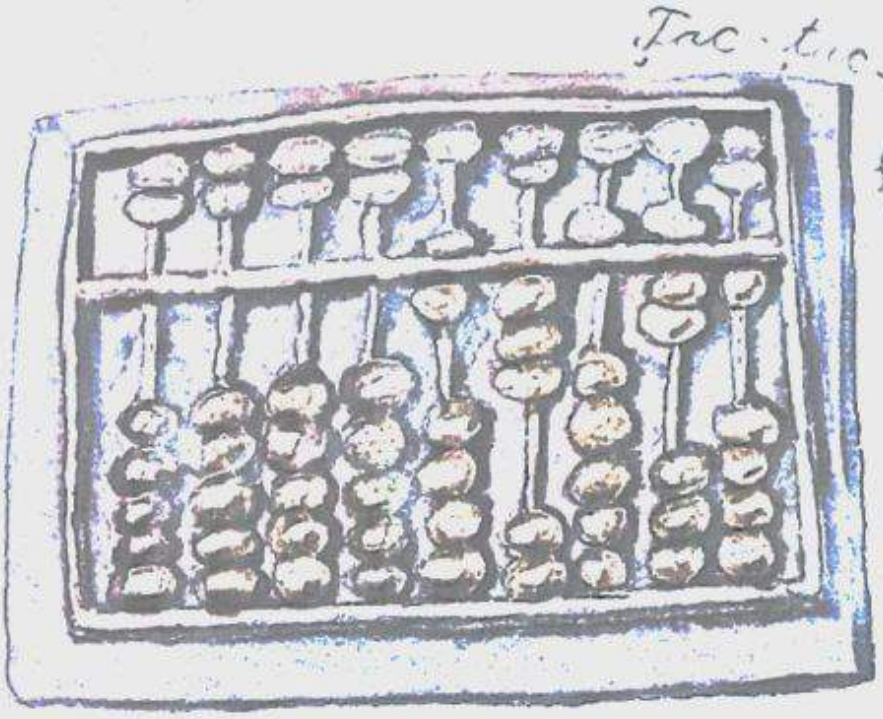

Scanned with CamScanner

nici din literatura de limbă română în care am început să citesc primele cărți, chiar dacă erau scrise cu litere chirilice. Prima mea carte avea să vină din literatura suedeză, scrisă de Astrid Lindgren, poate una dintre cele mai strălucite scriitoare de cărți pentru copii. Ea a scris nemuritoarele *Pippi șosețica, Frățiorul și Karlsson de pe acoperiș, Prințul Mio și căluțul fermecat etc.*, pentru care nu întâmplător a luat prestigiosul premiu Hans Christian Andersen.

În URSS însă se întâmplau fenomene stranii. Existau cărți care odată traduse și aduse din diverse culturi în spațiul cultural sovietic căpătau o cu totul altă dimensiune și semnificație decât în cultura lor de origine. De exemplu, traducerea cărților lui Astrid Lindgren în limba rusă a făcut ca în doar câțiva ani personajele ei să devină adevărați eroi-cult care i-au „bătut" fără milă pe toți cei pe care propaganda sovietică a încercat să-i impună în mintea copiilor. Una din cauze era legată de mecanismul pervers pe care-l producea cenzura. Cenzura, pe lângă multele efecte dezastruoase pe care le avea, producea totuși și efecte care se întorceau împotriva sa și împotriva regimului. Foarte mulți scriitori de mare calibru, dar și traducători, pentru că nu puteau să-și publice cărțile și traducerile pe care le visau, erau nevoiți să se refugieze în literatura pentru copii. În câțiva ani, cenzura a distrus foarte mult din potențialul literaturii „mature", însă a contribuit involuntar la crearea unei mari literaturi pentru copii.

Unul dintre marile personaje ale literaturii pentru copii, căruia copiii sovietici îi datorează enorm, este Liliana Lunghina, excepționala traducătoare în rusă a unui număr impresionant de capodopere. Ea a făcut ca *Pippi șosețica* (*Pippi Șosetălungă*, îi spuneam noi) și *Karlsson de pe acoperiș* să devină eroii mei și ai milioanelor de copii sovietici. Mie personal Pippi mi-a plăcut mult, însă *Karlsson de pe acoperiș* a devenit una din cele mai îndrăgite povești pe care le-am citit pe parcursul timpului și prima carte care m-a impresionat cu adevărat.

Povestea spusă de Astrid Lindgren și tălmăcită de Liliana Lunghina nu doar că mi-a dezvăluit o lume fascinantă, ci

Scanned with CamScanner

mi-a dezvăluit în primul rând propria mea lume. Copilul Svante, eroul principal, născut în familia Svantesson prin anii '50 și care locuia în Stockholm, avea aceleași probleme grave ca și copilul Vasile, din familia Ernu, născut în URSS în anii '70. Și eroul și cititorul, în ciuda faptului că erau răsfățați, sufereau de aceeași problemă majoră: își căutau un prieten adevărat. Ambii ar fi dorit să aibă măcar un cățel, care să fie numai al lor. Însă soarta „nedreaptă" nu le oferă această mică fericire. Și atunci, în viața micului erou Svante intervine o minune cu numele Karlsson. Apare un personaj grăsuț, pitic, cu un nas roșu, care are o vârstă nedefinită și locuiește nu oriunde, ci undeva pe acoperiș. Karlsson intră în viața copilului pe fereastră, așa cum îi stă bine unui erou adevărat. Între cei doi se naște o prietenie deosebită, iar relația lor produce o întreagă harababură, căci nimeni nu vrea să-l creadă pe micuțul Svante că magiunul a dispărut fiindcă un oarecare Karlsson a insistat să-l mănânce. Karlsson, apropo, avea o poftă de mâncare pe care ar invidia-o orice părinte și era atât de insistent, încât nimeni nu i-ar fi rezistat. Karlsson, care devenise între timp „cel mai bun tovarăș de joacă din lume", mai știa ceva deosebit. El știa să zboare. Asta da, performanță. Povestea continuă și e compusă dintr-o întreagă trilogie.

Care este morala acestei întâlniri cu Karlsson? Svante, eroul central al poveștii, care seamănă foarte mult cu mine, micul cititor, și-a găsit un prieten adevărat. Svante a fost vizitat de Karlsson și cei doi au devenit cei mai buni prieteni. La mine nu a venit Karlsson pe fereastră, însă eu am citit povestea și în capul meu au intrat toți eroii cărții de-a valma. Secretul lui Svante era simplu: e suficient să deschizi fereastra pentru ca micuțul prieten zburător să-ți intre în casă. Secretul meu e și mai simplu: după ce am citit această poveste, am descoperit că e destul să deschizi o carte și o mulțime de eroi și prieteni vor da buzna în viața ta și nu vor mai pleca niciodată.

Scanned with CamScanner

Bogdan Ghiu

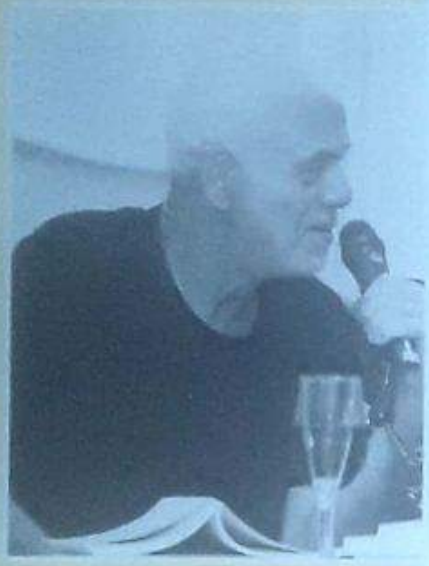

Deşi s-a născut, hăt, în 1958, deşi a citit sau a răsfoit mai multe mii de cărţi, prin biblioteci româneşti sau străine, deşi a scris el însuşi aproape 20 de cărţi de poezie, eseuri, critică literară şi de artă, deşi a tradus în jur de 60 de cărţi de filozofie franceză contemporană şi deşi trăieşte în permanenţă printre cărţi, din cărţi şi pentru cărţi, consumând şi producând la nesfârşit cărţi şi iar cărţi, Bogdan Ghiu continuă să viseze la *prima carte*: cartea care va urma. Nicio carte nu poate fi citită sau scrisă decât ca şi cum ar fi prima.

Scanned with CamScanner

Ce poți să faci cu o carte

(Scrisoare către Anais)

Draga mea nepoțică!

Un mare poet, Victor Hugo, a scris cândva, acum mai bine (sau mai rău?) de o sută de ani, o carte intitulată *Arta de a fi bunic* (*L'art d'être grand-père* – literal, „arta de a fi tată-mare"). Încep să mă întreb, mai ales de când exişti tu, dacă nu cumva arta de a fi bunic este arta pur şi simplu, arta propriu-zisă. Adică arta de a fi nu doar „tată-mare", ci cu adevărat *om mare* (ceea ce nu este obligatoriu totuna cu a fi „mare om").

Un alt mare poet, asemănător cel puțin prin longevitate şi prin puterea de creație cu primul, dar nu francez, ci român de-al nostru, Tudor Arghezi, a scris, ca tată însă, o *Carte cu jucării*. Stau însă şi mă întreb, şi de data aceasta, dacă o carte nu este prin ea însăşi o jucărie, poate chiar Jucăria supremă.

Ca „tată-mare" şi ca *om mare*, aş vrea să-ți atrag atenția, acum cât încă mai este timp, adică atâta timp cât încă nu ai crescut prea mult, cât eşti încă un copil, că mai copii, mai periculos şi mai prostește copii decât orice copil, deci şi decât tine încă, sunt, de cele mai multe ori, adulții înşişi, adică inclusiv părinții tăi.

Ideea ar fi să rămâi, să fii, ca adult, copil altfel decât ajung, de obicei, adulții să fie copii. O să înțelegi imediat despre ce vorbesc, despre ce simt că este de datoria mea de *bunic*, adică de *om mare*, să-ți spun, vârându-mi coada între copiii-copii, ca tine şi ca toți cei de vârsta ta, şi adulții-copii, ca părinții tăi şi cei, plus-minus, de vârsta lor.

Am ştiut dintotdeauna, dar abia acum, mai târziu, am aflat, adică am devenit conştient de faptul că o carte nu este doar o carte. Că, pentru a *citi* cu adevărat o carte, trebuie s-o *scrii*.

O carte este un obiect în acelaşi timp mai complicat şi mai simplu decât pare. Înseamnă în acelaşi timp mai mult sau mai puțin decât pare.

Scanned with CamScanner

Când o să mai vii (când o să te mai aducă părinții tăi) pe la noi, bunicii tăi, adu-mi aminte să-ți arăt cărțile mele.

Te vei mira, pot să pun mâna în foc, să vezi, de exemplu, în cazul anumitor autori, mai multe exemplare, uneori identice, alteori din ediții diferite, ale aceleiași cărți.

De ce să cumperi mai multe exemplare dintr-o carte? Pentru că fiecare lectură e unică, unicat. Tocmai de aceea, marile cărți ale omenirii sau, pur și simplu, cărțile care ne plac (cum au fost de exemplu, pentru generația mea de, astăzi, tineri bunici, cele cinci volume ale *Cireșarilor* lui Constantin Chiriță), fie arată ca niște terfeloage de atâta întrebuințare – căci o bună lectură, o lectură adevărată înseamnă, mai presus de orice, a te *folosi* de o carte –, fie, ca în cazul meu, există în mai multe exemplare.

În biblioteca mea e foarte simplu să vadă cineva ce cărți am citit și ce cărți au rămas necitite sau pe care n-am reușit, din motive diverse, din vina mea sau a lor, să le duc până la capăt.

Pentru că – și aici, de fapt, voiam să ajung, dragă Anais – întotdeauna am subliniat și am scris pe, în cărțile pe care le-am citit. Exagerând și nu prea, am *scris* (și eu) toate cărțile pe care le-am *citit*.

Nu *citești* cu adevărat, adică nu te folosești cu adevărat, nu „exploatezi" o carte decât dacă scrii în ea, pe marginile ei. Dacă, altfel spus, citind-o, n-o *scrii* și tu, reacționând la scrisul autorului ei, lăsându-te provocat de el.

A *citi* cu adevărat înseamnă a *scrie*.

Iată de ce detest cărțile meschine, cu margini albe înguste, de neam prost, pe care nu poți să scrii, să intervii, să înveți, să te inventezi.

Întotdeauna, indiferent de ce am citit, am subliniat și am scris pe margini. Am „distrus", altfel spus, toate cărțile pe care le-am citit.

Pentru că atunci când subliniezi și scrii într-o carte, când înțelegi că orice carte adevărată este făcută pentru a fi la nesfârșit *re-scrisă* de către fiecare dintre cititorii ei, noi nu scriem, de fapt, în acea carte, ci *în noi înșine*, în propriul suflet, în propriul creier.

Scanned with CamScanner

Mai mult: scriind, e de fapt ca și cum ne-am sculpta, ne-am modela, sculptural, cu propriile mâini.

Prin intermediul cărților, noi suntem făcuți, ne facem, ne compunem în permanență, zi de zi, clipă de clipă, unii din alții. Tocmai asta înseamnă ceea ce, în traducere, cu alte cuvinte care, uneori, nu mai spun nimic, se cheamă un popor, un oraș, o comunitate, un grup, o familie etc.

Bine bine, vei spune (sfătuită, poate, la ureche de tatăl tău): dar nu numai prin cărți ne formăm, ci, azi, mult mai bine, mai direct, prin ecrane, jocuri electronice, internet, filme, email etc. Prin comunicare! Prin imagini! Interactiv!

Da, Anais (adică Miron), dar pe o carte poți scrie, cartea e un obiect însuflețit, supus transformărilor, ca și noi, cititorii, care, citind-scriind o carte, *ne scriem*, de fapt, pe noi înșine: ne formăm.

Dacă o carte nu-ți place, o arunci. Dacă o carte te enervează, dai cu ea de pământ. Dacă cineva te întrerupe din cititul unei cărți care-ți place, arunci cu ea după respectivul, așa cum mi s-a întâmplat mie, în tinerețe (tatăl tău încă nu se născuse), cu *Darul lui Humboldt*, cu care am azvârlit după bunica ta.

Dar cu un dispozitiv de citit cărți electronice, cu un computer, cu un Kindle, cu un iPad nu vei da nicicând de pământ, nu vei putea niciodată să te descarci. Fiecare carte trebuie să aibă, la fel ca și oamenii, propriul ei trup, un corp numai al ei, nu să fie un duh dependent de un singur, unic „trup".

Iar a te comporta „interactiv" înseamnă a răspunde imediat, pe loc, fără întârziere la întrebări, la solicitări, a fi permanent disponibil, dar a nu întreba și a nu putea să soliciți, tu, niciodată.

O carte este nu doar „cu jucării", adică te poți juca nu doar, în minte, imaterial, cu conținutul ei, ci este ea însăși o jucărie.

Iar jucăriile sunt făcute pentru a fi modificate, însușite, distruse. Transformate în altceva sau în nimic.

O adevărată jucărie nu este o unealtă, un instrument, pentru că nimănui nu i-ar putea trece prin minte să-și distrugă uneltele.

Scanned with CamScanner

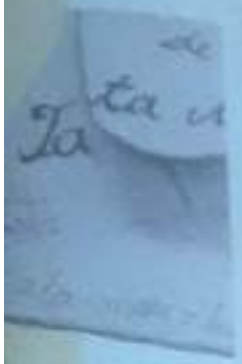

Deşi sunt considerate jucării pentru oameni mari, aşa-numitele gadgeturi electronice sunt false jucării sau sunt nişte jucării pentru nişte falşi copii.

Pentru că, de mult, dar tot mai intens, nici jucăriile propriu-zise nu mai sunt ce-au fost. Au ajuns nişte instrumente de fabricat, din copii, adulţi-roboţi, mame şi taţi prematuri, pentru a fi transformaţi precoce în consumatori, nu în cetăţeni liberi să se autoinventeze citindu-se unii pe alţii.

Adevăratele jucării sunt cele *fără formă* şi fără rol, cele care nu înseamnă şi care nu *reprezintă* nimic, care lăsă visele şi dorinţele copiilor să se dezvolte liber, nestingherit.

Cărţi nu cu pagini albe, pentru că nimeni nu se poate învăţa singur, ci cărţi cu mari margini albe pe care să ne putem scrie pe noi înşine, „distructiv", cu propriile mâini.

Căci oricum copiii inteligenţi şi creativi ca tine – şi orice copil este un geniu, copilăria e geniul din om – fac altceva, transformă în altceva jucăriile pe care le primesc, şi care ar putea foarte bine, prin urmare, să fie doar nişte *semne*, nişte *suporturi*, doar nişte bucăţi de materie.

Copiii îşi fac propriile jucării, transformând jucăriile existente în altceva, distrugându-le şi re-creându-le.

Un adevărat asalt asupra copilăriei se desfăşoară, însă, azi, când jocurile sunt tot mai formalizate, tot mai seducătoare, încercând şi, se pare, reuşind să ucidă dorinţele şi imaginaţia, visele şi libertatea copiilor, ale omului-copil.

Te rog, dragă Anais, dacă vrei să devii om mare, adică să rămâi copil, să nu-l crezi, prin urmare, pe Miron, tatăl tău, dacă îţi va lăuda, cumva, libertatea pe care ne-o promite, zi de zi, tehnologia. Din copilul care a fost, din copilul care îşi fabrica singur jucăriile din nimic (carton, beţe, pânză etc.), căci pe vremea când era el copil ca tine nu ne puteam juca decât în imaginaţie, din copilul care citea cărţile distrugându-le, altfel spus re-creându-le, bricolându-şi propriile cărţi-lectură din cărţile gata scrise, e posibil să fi devenit falsul adult-copil, de fapt *adultul infantilizat*, făcut să pară copil, al vremurilor noastre, când imaginaţia este atacată prin false jocuri şi de false jucării, dar nu poate fi anihilată.

Scanned with CamScanner

Nimic nu se compară cu lectura unei cărți din hârtie pe care poți să subliniezi, pe care poți să TE scrii, pe care poți s-o rupi, s-o decupezi, să desenezi ce-ți închipui citind, o carte din care crești ca dintr-o glastră, fabricându-te cu propriile tale mâini.

Lumea virtuală oferă o libertate mai mică, deci falsă, pentru că este o *lume intangibilă*, nu poți s-o atingi, poți cel mult să adaugi, să mergi mai departe, să preiei și să joci roluri ale căror imagini te atrag, dar pe care, cu cât imaginile sunt mai atrăgătoare, cu atât poți să le transformi, să le reinventezi mai puțin.

Fără distrugere nu există creație. Și este vorba de a te crea pe tine însăți, pe noi înșine. Orice copil este și un vandal.

Distruge jucăriile, strică jocurile și rupe cărțile care-ți oferă roluri și povești prestabilite, gata făcute. Apără-ți cu arma în mâini, adică cu mâna goală, cu tot trupul, imaginația, copilăria, umanitatea.

Citește ca și cum ai dansa: cu toate mâinile, cu toate picioarele, din tot tot corpul, despre care un mare filozof, Spinoza, spunea că noi nici nu bănuim ce poate să facă.

Noi nici nu bănuim ce am putea face cu o carte!

Nu ești doar Stăpâna Inelelor dintr-o poveste, oricât de fascinantă, dar deja scrisă, ci Stăpâna tuturor Poveștilor, Stăpâna tuturor Jocurilor și a tuturor Jucăriilor, a tuturor Desenelor Animate.

O carte este o tablă pe care – mai bine spus, „din care" – te scrii și te desenezi. De-asta este esențial să citești, să te scrii din cărți *din hârtie*, dar pe care să le *transformi* liber. Cărți care să ofere o materie și un suport ușor de modelat, o materie din care să poți să te produci cu propriile tale mâini.

Cartea în care scrii ești tu însăți.

În cartea în care scrii, desenezi, decupezi ești tu însăți. Nu trece cu totul și direct în lumea virtuală, fără să fi trecut înainte și fără să treci în paralel și prin materialitatea cărților.

Numai cine învață să se scrie prin lectură în cartea din hârtie va putea fi stăpân, nu sclav, în lumea imaginilor fără umbră.

Pe curând, draga mea Anais! Nu te lăsa păcălită!

Scanned with CamScanner

Simona Popescu

Foto: Vasile Gârneț

În copilărie, Simona se dădea în vânt după cititi. Păcat că nu există pe lume și meseria de cititor, se gândea ea. Cea mai apropiată îndeletnicire de cea a cititului este scrisul, așa că, până la urmă, soarta a vrut ca ea să se facă scriitoare, iar Simona a devenit, pe coperțile propriilor cărți, Simona Popescu. Despre ce scrie ea? Pe scurt: despre copilărie (în romanul *Exuvii*), despre adolescență (în *Juventus și alte poeme*), despre vis (în *Noapte sau zi*), despre suprarealism (în *Salvarea speciei* și în *Clava. Critificțiune cu Gellu Naum*), despre poezie (în *Lucrări în verde*), despre tot felul (în *Volubilis* și-n alte locuri). Împreună cu prietenii ei mai tineri, încă studenți, a scris și un roman mai ciudat, *Rubik*. Cubul Rubik e o jucărie interesantă. Literatura e o jucărie interesantă, ar continua ea, parafrazându-l pe unul dintre scriitorii ei favoriți, Vladimir Nabokov. Cui nu-i plac jucăriile?

Scanned with CamScanner

Leagănul pisicii

Dragă Danda,

Când eu aveam 12 ani, cam cât ai tu acum, dintre toate distracțiile, cel mai grozav mi se părea cititul. Distracție, da!, să nu crezi că m-a luat gura pe dinainte și nici nu te grăbi să mă compătimești, de parcă nu ar fi fost altele! Erau acolo, în citit vreau să zic, și jocuri, și joacă, era și conversație, era și umor, era și provocare (ca la jocul adevărului), erau și scene, ca într-un film (imaginile le inventam eu), erau și prieteni, erau și nesuferiții ăia care dau sare și piper lumii, erau tot felul. Și nu mă mai lua cu „așa era pe vremea aia, comunistă!", că nu despre asta e vorba.

Eu, când mă uit la unii copii care nu citesc nimic, nu dau vina pe vremuri. Așa sunt ei. Poate o să le treacă. Cum deschizi tu computerul dimineața, uneori chiar înainte să te speli pe față, așa deschideam eu cartea. Nu pentru că eram vreo studioasă sau vreo tocilară. Și ca să lămurim odată pentru totdeauna povestea asta: tocilarul e cineva care citește pentru alții, pentru profesor, pentru notă. Seamănă doar pe dinafară cu cel/cea care, iubind cartea, citește doar pentru sine (de plăcere, fără scop, degeaba, dacă vrei – dar acest „degeaba" are un miez foarte dulce, pe care și tu, deja, îl cunoști). Cărțile pe care le doream și cu care îmi făceam de lucru toată ziua nu aveau nicio legătură cu școala. Dimpotrivă, aș zice. Te rog să înțelegi bine acest „dimpotrivă".

Dar mai era ceva: dacă mă vedea mama cu cartea în mână, nu mă mai punea să spăl vasele, să mătur, nu mă mai trimitea la cumpărături sau nu mă obliga să fac ordine în dulap ori să ies afară la aer, la joacă. Tare mă plictiseau lucrurile astea, chiar și ieșitul „la aer". Și-apoi se chema că

Scanned with CamScanner

tac ceva, nici mie nu-mi plăceau oamenii care doar taie frunze la câini – ba chiar câte nu făceam, că, știi și tu, cititul nu e niciodată doar citit, e mult mai mult! De fapt, cu nu *stăteam* așa, ca să mă aflu-n treabă: întinsă pe pat, pe covor sau încolăcită în fotoliu, cu gândul aiurea, uneori cu privirea pierdută în tavan, pe fereastră, „în gol", uitând de carte, câte nu se întâmplau cu mine! „Golul" ăla nu era deloc gol, știi și tu cum se animă, cum devine inversul găurii negre despre care ai aflat deja câte ceva. Dacă gaura neagră înghite tot, absoarbe tot, consumă tot și duce la nimic, „golul" de care vorbesc scoate lucruri din nimic, îți dă... totul! Țineam cartea pe genunchi, în poală, sub fața mea sprijinită în palme, deasupra feței, până mă dureau brațele. Timpurile se buclau, lumile se buclau. Nu i-am înțeles niciodată pe cei care spun că, atunci când citesc o carte, se mută cu totul acolo. Ceea ce mi se părea grozav nu era atât povestea în care te puteai vârî uitând de tine, cât ciudățenia posibilității de a trăi în trei lumi deodată – cea reală, cea a cărții și cea de-a treia, numai a mea, ca o deltă în care cele două fluvii – al cărții și al realității – se întâlneau într-o nouă „formațiune". Priveam curgerea imaginilor una într-alta, la nesfârșit. Le vedeam cu cele două perechi de ochi deodată: ochii deschiși și ochii minții. Mă uitam la... Imaginație – acest neobosit, imprevizibil *Transformer* care e în fața ta și înăuntrul tău. Ești tu, Imaginația! Tu ești!

Ai jucat vreodată *Sforile*? *Leagănul pisicii*, cum îi spun englezii, *Cat's cradle*. (Culmea e că așa se numea un roman din biblioteca de la Codlea: nu înțelegeam deloc titlul, mi se părea absurd pentru un simplu roman de dragoste.) Ai o sfoară, îi legi capetele, o întinzi pe cele două palme puse în paralel, ancorând-o de degetele mari, ridicate, și de cele mijlocii. Așa. Altcineva prinde cu arătătoarele și degetele mari sfoara întinsă, o preia din mîinile tale cu o mișcare rapidă care împletește firele și le creează un nou model pe mâinile lui/ei. E rândul tău să muți „leagănul" din nou pe mâinile tale. Și tot așa. Cititul e... „leagănul" ăsta. La un

Scanned with CamScanner

capăt ești tu, la celălalt Lumea (din carte și din afara ei). Între voi sforile de aer. Dar aerul nu e niciodată doar aer, aerul e plin, ol, dacă l-am putea vedea... Despre AER însă, altădată...

Să-ți mai spun că, de cele mai multe ori, cititul era doar un pretext pentru ca să privesc – cu ochii în plin gol – la tot acest film, fără cap și coadă, în care apăreau cele „știute" alături de lucruri „străine", persoane, obiecte, situații niciodată întâlnite cu adevărat. Cum e posibil? De unde vin? E cam ca în vis, gândește-te puțin!

Și mai era cititul un fel de odihnă vie, de lâncezeală dulce, de pisică. Leagănul pisicii... Cititul nu e niciodată doar citit...

Nu mai știu care a fost prima carte cu care am avut de-a face.

O cărticică cu foițe pe care se afla praf de pudră, roz – carte de mirosit, de dat cu ea pe față, pagină după pagină (chiar pentru asta și era „volumașul", o carte...cosmetică). Pe coperta nu mai mare decât jumătate din ecranul unui iPhone avea fața unei chinezoaice zâmbitoare. Nu se pune? De ce nu? Se răsfoia, stârnea senzații când o apropiai de nas, când o priveai și chiar stârnea Imaginația – te gândeai la China, la hârtia de orez, la fața ta cea catifelată ca petala de trandafir, așa ca pagina de cărticică, la obrazul cel frumos, tânăr, de aici la povestea cea mai tristă din lume, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* și tot așa.

O altă cărticică, una cu foițe transparente, parfumate, era sora celei de pudră. Rupeai o filă și, sub apă, făcea clăbuc, se topea. Era cartea de săpun. Le purtam pe amândouă cu mine într-o gentuță din imitație de piele de căprioară. Le-am rupt cu strângere de inimă, pagină după pagină. Se bucura fața, se bucurau mâinile.

Poate că prima carte de hârtie cu care am avut de-a face a fost *Vărul Pons* a lui Balzac. N-am citit-o, am vandalizat-o! Sau am adăugat frumusețe, în felul meu: am făcut pe paginile ei o grămadă de mâzgălituri de copil mic: rotocoale, bețe, ovaluri strâmbe, încercări de humanoizi. Nici nu mai avea

Scanned with CamScanner

copertă când am dat de ea, târziu. Ba chiar îi lipseau foi întregi. Am început s-o citesc așa cum era. Și mi-a plăcut foarte mult. O carte ciudată, nici urmă de poveste pe pagini întregi, doar niște descrieri de obiecte. Dar și descrierea e, uneori, un fel de poveste. Apoi am pornit în căutarea titlului ei, tot întrebând în dreapta și-n stânga.

Nu știu care a fost chiar prima carte citită. Poate *Pinocchio*, mare, cu fotografii frumoase. Despre cum poți scoate viață nu din piatră seacă, ci din lemn uscat. Nu știu dacă mi-a plăcut atunci, dar îmi place acum.

Când eram de vîrsta ta, dragă Danda, îmi plăceau cărțile imposibile, cumva fără început și fără sfârșit. Manuale de astronomie, de botanică, de geografie și istorie pe care le găsisem la bunica de la țară. Erau vechi și inutile. Bunica mai rupea câte-o pagină din ele atunci când nu mai avea

Scanned with CamScanner

ziare ca să aprindă focul. Când veneam în vacanță, mă ocupam eu de asta. De ziare nu-mi părea rău. Erau mistuite de flacără titluri, evenimente, portretele lui Ceaușescu care avea o singură ureche, niște fotbaliști (nu-mi plăcea deloc fotbalul!), niște uzine (nu-mi plăceau uzinele!), chestii din astea. Înainte să arunc paginile de carte în foc, mă uitam peste ele. Pe unele le salvam: adunam foile disparate, îmi făceam o cărticică pe care o tot răsfoiam. Era, dacă vrei, ca un fel de „blog", așa cum ți-ai făcut tu, cam așa... Doar că de hârtie – și fără... poze cu mine. Nici nu aveam, doar câteva alb-negru, nici nu arătam prea bine, că nu-mi plăcea să stau la poză. Când mă gândesc la tine și la prietenele tale, care vă faceți zeci de fotografii cu iPhone-ul, din care le păstrați doar pe cele care vă plac... Alte vremuri...

Trebuie să-ți mărturisesc că la vârsta ta citeam niște romane pe care le cumpăra Nini, romane groase, cu coperți cartonate și cu titlul și numele autorului scris pe cotor cu auriu. După cum arătau, mi se părea că sunt valoroase. Îmi și plăceau, dar cred acum că erau pierdere de vreme. Autorul lor se numea Paul Féval. Erau romane cu de toate: aventuri, muschetari, dragoste, crimă, tot tacâmul. Și mai citeam romane polițiste românești, avea Nini un raft întreg. Tot pierdere de vreme, dar mă învățam cu frica, nu-mi displăcea, că știam că oricând pot să închid cartea. De la Bubu am început să primesc mai ales cărți de poezie, pe care le-am citit mult mai târziu, când am și început să le prețuiesc cu adevărat. Nu cred că Bubu citea poezie, nu știu de ce mi le lua. Mi-a dăruit, pe la 13 ani, ditamai cărțoiul de Gongora. Cred că a costat o grămadă, era o carte de lux! Despre Gongora ăsta o să afli mai târziu. De la el vine cuvântul „gongoric" (despre ceva din care nu-i nimic de înțeles), dar nu e cinstit, că el era un poet interesant.

Curios, nu-mi plăceau cărțile pentru copii, „capodoperele". De *Alice în Țara Minunilor* sau de *Vrăjitorul din Oz* sau de *Mary Poppins* nu m-am atins decât târziu (văzusem filmele!). Ce cărți, dragă Dandone! Și tu ai văzut filmele, ai

Scanned with CamScanner

ascultat, când erai mică şi necititoare, casetele, le ştiai pe de rost, poate am făcut o greşeală. Nu insist cu *Alice*, poate la anu' sau peste doi ani o vei putea citi direct în engleză, poate e mai bine aşa. Despre autor merită să afli mai multe. Era un tip fantastic. Ca Andersen. Singurul pe care-l iubeam total în copilărie (ca şi acum) era Andersen. Trebuie neapărat să citim autobiografia aia pe care am cumpărat-o nu demult şi pe care am abandonat-o în speranţa că, lăsând-o lângă patul tău, te vei apuca tu de ea. Atât de triste poveştile lui... Şi atât de copilăros autorul! Ştiu că şi tu ai dat apă la şoareci când le-ai citit. Te-am văzut, n-o mai fă pe dura, pe Ke$ha aia care cântă. Şi să ştii de la mine că nu-i nicio ruşine să dai apă la şoareci când citeşti o carte sau când te uiţi la un film. Înseamnă că nu eşti Omul de tinichea!

Ieri te mustram că îţi toci vremea cu nişte cărţi oarecare. Tu te-ai apărat şi mi-ai spus de ce nu sunt pentru tine oarecare, mi-ai povestit despre fetiţa aia care trăieşte într-un teatru... Nu sună rău, poate mă uit şi eu peste ea. Cu *Portretul fantomei* nu m-ai convins, îmi pare rău. Înţeleg atracţia. Unul dintre filmele care m-au fascinat pe la 12 ani se numea *Fantomas*...

Dragă Danda, am văzut că nu-ţi place poezia. M-am făcut că, vai!, sunt mâhnită. Ştii, aşa trebuie să facă o mamă: să zică „vai!, ce păcat!" şi tot aşa, mă-nţelegi... Nici mie nu mi-a plăcut multă vreme poezia. Ştii, eu cred că nu e chiar pentru copii... Pentru copii sunt lucrurile alea rimate şi nostime. Uneori, ele ascund nişte lucruri adevărate, emoţionante, nu-ţi mai ies din cap o viaţă. E frumos aşa. Dar să ştii că pe la 13 ani o să stăm mai serios de vorbă despre asta. Poate la 14. O să-ţi spun nişte lucruri. Chiar e păcat să aştepţi cât am aşteptat eu ca să înţelegi cum stă treaba cu poezia – care-i de atâtea feluri, Dănduş... E ca muzica. Poţi să zici că nu-ţi place muzica, doar pentru că nu ştiu cine te pune să asculţi ceva aiurea?

Prima carte făcută chiar de mine a fost pe la 12 ani, din frunze. Copiasem cu pixul, cu o caligrafie impecabilă, nişte citate. Am presat frunzele. Erau foarte frumoase. Verzi. Ştii,

Scanned with CamScanner

după mulți ani, primul computer pe care am început să scriu, second-hand, adus de Bogdan de la Mieke și Ronald, prietenii noștri din Olanda, pe vremea când tu nu erai și când în România abia începuseră să apară jucăriile astea miraculoase, avea ecranul verde. Parcă scriam pe frunze... Hai, nu te strâmba, că nu e metaforă!

Alexandra,

Prima ta carte, dacă o să te întrebe cineva mai târziu despre asta, a fost una mare de tot, cam cât înălțimea ta la doi ani. Pe fiecare pagină se desfășura în imagini o întreagă poveste. Erau prințese, caleşti, vrăjitoare, dar tu aveai ce aveai cu luna care apărea pe undeva. Apoi au fost cărticelele alea cu Elmer, Badaboum, apoi cărticelele de la Madame, cele de la Institutul Francez (puteam lua câte trei, apoi câte opt, un regal!). Prima carte serioasă – pe care am citit-o împreună, două pagini tu, două eu – a fost *Mary Poppins*. Mai ții minte cum mergeau ei în vizită și luau ceaiul stând lipiți de tavan, ca niște baloane cu heliu? Mai ții minte ce mai râdeam pe plajă, unde rămăseserăm doar noi două și niște pescăruși obraznici?

Te întrebam zilele trecute care e prima carte citită de tine care ți-a plăcut. Ți-ai amintit de *Matilda*. Erai în clasa întâi. „Despre ce era vorba?", te-am întrebat. Și tu, surprinsă de chiar răspunsul pe care aveai să-l dai: „Despre o fetiță care citește și al cărei tată îi spune: «M-am săturat de cititul ăsta al tău ! Du-te și fă ceva cu folos!»".

Cu folos? Mda! De pildă, un leagăn al pisicii...

Scanned with CamScanner

Vlad Zografi

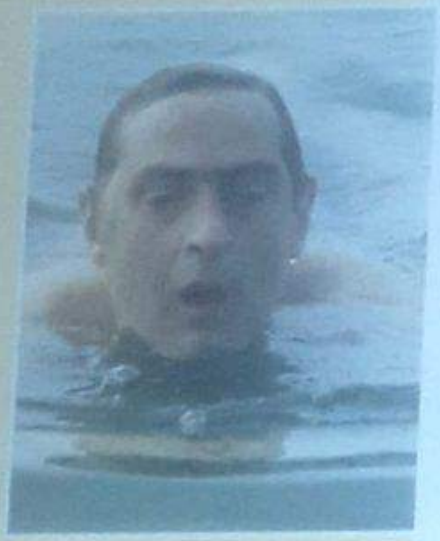

Vlad Zografi s-a născut la București în 1960. Deși de pe la 16 ani și-a pus în minte să se facă scriitor, a studiat la facultate fizica și a înotat ceva timp în ea, până când un curent prielnic l-a aruncat în 1995 pe țărmurile Editurii Humanitas, unde se află ca redactor și în zilele noastre. Între timp, publicase un volum de proză scurtă și un roman, dar și-a dat seama că locul lui e în teatru – și acolo a rămas. Piesele lui s-au jucat la sfârșitul anilor '90 la Bulandra și la Național (*Petru*, *Regele și cadavrul*), apoi s-a apucat să scrie piese mai puțin digerabile (volumul *America și acustica*) și indigest a rămas până în prezent.

Scanned with CamScanner

Sfârşitul cărţilor

Poate că n-a fost prima carte – nici nu ştiu care a fost de fapt prima – dar a fost cu siguranţă cea care a marcat începutul ezitant al lecturilor mele. Se chema *Nicoară Potcoavă*, avea peste trei sute de pagini şi a zăcut vreme de un an pe noptiera mea.

Eram în clasa a doua, chiar înainte de vacanţa de vară, când profesoara de citire (sau cum s-o fi chemat materia; da, am avut profesori de la bun început, eram la o şcoală experimentală care experimenta pe mine şi pe colegii mei), când profesoara de citire, zic, ne-a spus să deschidem caietele şi să scriem: „Lecturi obligatorii pentru vacanţă". Am presimţit că urma să se întâmple ceva rău, iar ea a început să dicteze: *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu. Au urmat şi alte titluri, care între timp mi s-au evaporat din memorie. M-am întors acasă trist: vacanţa era compromisă.

Sigur, lucrurile n-ar fi stat atât de rău dacă eu aş fi ştiut bine să citesc, dacă vocea interioară cu care îngânam cuvintele ar fi avut fluiditate, dacă accentele în fraze ar fi căzut firesc, dacă aş fi putut fotografia dintr-o ochire începutul şi sfârşitul unui drum de litere. Or eu mă poticneam, gâfâiam, pierdeam şirul. Asta fiindcă părinţii mei crezuseră că nu trebuie să învăţ nimic înainte de a merge la şcoală, ca să nu mă plictisesc. Am descoperit literele târziu şi nesigur. Pe la şase ani am dat primul număr de lectură. Ştiam oarecum literele şi am fost aşezat în faţa manualului de istorie al vărului meu, cu cinci ani mai mare ca mine. Am deschis cartea şi ochii mi-au căzut peste un bust. M-am chinuit ceva în gând, pe urmă am rostit răspicat: „Haşomer!" Hohotele de râs pe care le-am declanşat m-au lăsat perplex. „Homer, nu Haşomer" a zis taică-meu. „Bine, dar mi-aţi

Scanned with CamScanner

spus că ăsta e haş!" am răspuns eu jignit-furios. Am hotărât să mai fac o încercare, şi ochii mi-au căzut peste alt bust. Eram deja epuizat de efortul depus la Haşomer, aşa încât de data asta m-am hotărât mai curând să interpretez decât să buchisesc: „Puricel!" Alte hohote de râs. Era Pericle.

Nici la şcoală lucrurile n-au mers strălucit. Ţin minte că în clasa întâi am fost ridicat din bancă şi pus să povestesc ce se întâmplă într-o ilustraţie bucolică agăţată de tablă – un băieţel şi o fetiţă culegeau floricele într-o poieniţă de la marginea păduricii. Prostul-gust al desenului şi culorilor mă paraliza – da, aveam simţ estetic, măcar atâta aveam. N-am putut să scot o vorbă. „Stai jos, şapte" mi-a zis profesoara. Până în ziua de azi n-am reuşit să înţeleg de ce şapte, de ce nu mai mult sau mai puţin. Cum putea fi notată tăcerea mea pe care o găseam, la urma urmei, expresivă? În fine, nu prea ştiam ce caut la şcoală.

După serbarea de la sfârşitul clasei întâi – nu luasem, bineînţeles, nimic, nici premiu, nici menţiune, iar maică-mea era vag supărată, rănită în intuiţiile ei pedagogice, şi ne-am întors împreună acasă în tăcere –, am vrut să-mi dovedesc bunele intenţii şi am luat o carte cu nişte legende, o carte mare cu coperţi negre, şi mi-am plimbat ochii prin ea prefăcându-mă că citesc. Prefăcătoria asta vinovată a durat câteva zile, după care am preferat să stau pe balcon şi să mă uit la nori.

La sfârşitul clasei a doua însă, nu mai puteam să trişez. Trebuia să scriu în caietul de lecturi o pagină despre *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu. S-a ales praful de norii mei şi de cerul cel mai frumos pe care l-am văzut vreodată. Am deschis cartea şi am început lupta. Nu vreau să fac aici nicio judecată asupra valorii literaturii lui Sadoveanu. S-a spus că e un mare scriitor, probabil că e, uneori mi s-a părut şi mie că ar fi, dar *Nicoară Potcoavă* mi-a întunecat un an din copilărie. Fiecare frază era un supliciu, mă răsuceam mereu pe-o parte şi pe alta, citeam ba cu voce tare, ba în gând, încercam să ţin în mâini firele cuvintelor şi totul se destrăma.

Scanned with CamScanner

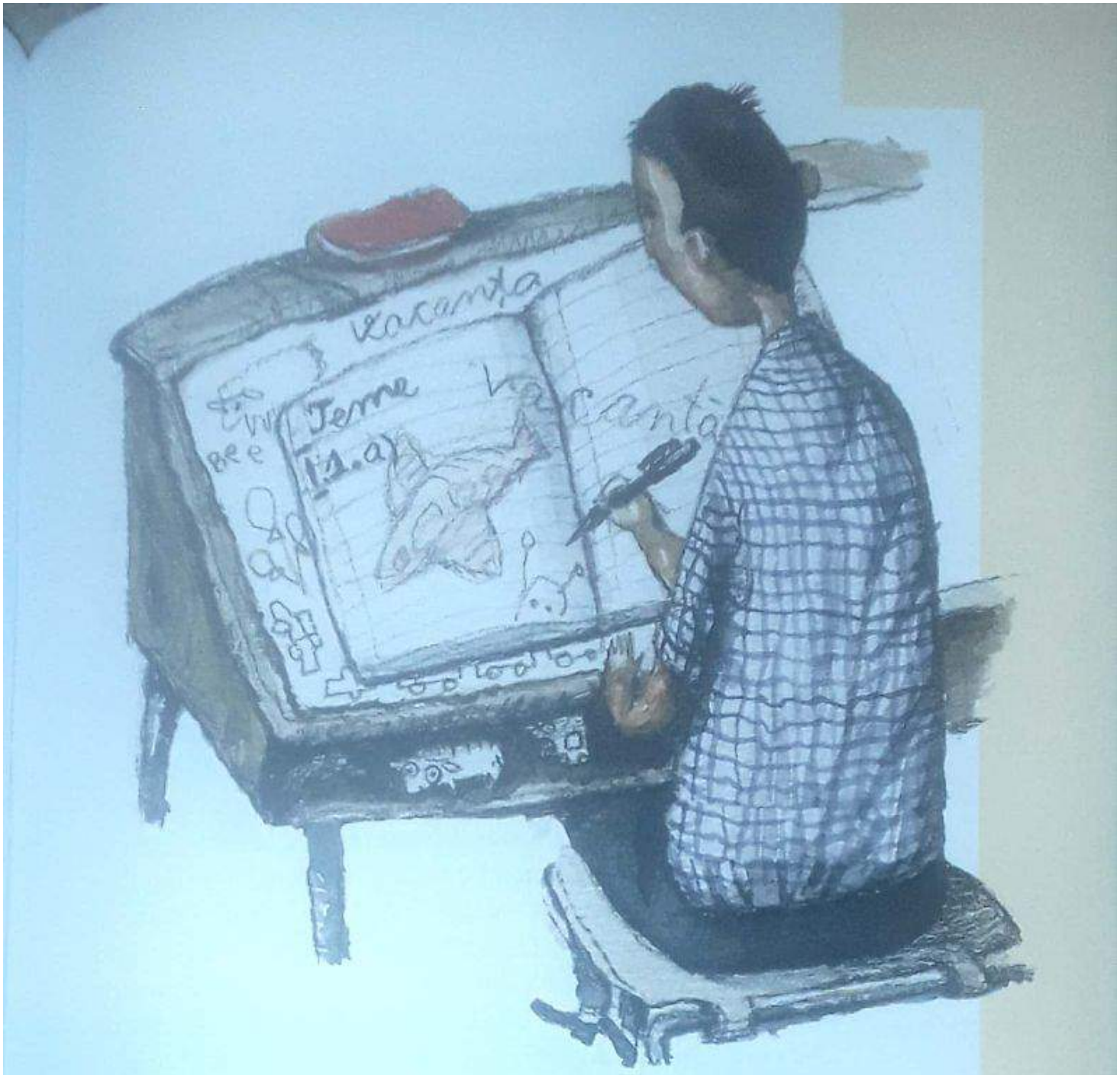

După ce izbuteam cu chiu cu vai să parcurg o jumătate de pagină, luam pixul, făceam un semn după punctul care încheia ultima frază citită şi mă sculam din pat extenuat. Nu am cunoscut în viața mea o plictiseală atât de obositoare şi o oboseală atât de plictisitoare. Îl uram pe Sadoveanu, îl uram şi pe Nicoară Potcoavă – bănuiesc că trebuie să fi fost un personaj din roman, altminteri tot ce țin minte e că apăreau acolo nişte cazaci de pe Nipru care făceau nu ştiu

Scanned with CamScanner

ce, de fapt tot felul de oameni cred că făceau nu știu ce – adică exista o acțiune, cum aș zice acum –, numai că asta nu-mi spunea nimic, absolut nimic. Era un calvar. Dacă aș fi avut în mână altă carte, poate că aș fi învățat mai repede și mai bine să citesc, dar eu mă înnămolisem în *Nicoară Potcoavă* la fel ca Varus în Pădurea Teutoburgică, și Sadoveanu mă descreierisea în fiecare zi, în ritm constant, mereu egal cu sine. Spre toamnă, când deschideam cartea vedeam pe cele două pagini din față șase-șapte semne.

În fine, deși – dintr-un simț al datoriei pe care nu-l înțeleg – am progresat foarte lent până la sfârșitul clasei a doua, n-am reușit să termin *Nicoară Potcoavă*. Niciodată. Habar n-am ce s-a întâmplat cu acei vajnici și vioi cazaci de pe Nipru și cu celelalte personaje care mi s-au șters din minte. Nu spun că am simțit vreo frustrare din pricina asta. Și totuși *Nicoară Potcoavă* a avut un efect de durată asupra mea, un efect mult mai subtil decât ar fi bănuit Sadoveanu că poate trezi în cititorii lui: mi-a dizolvat sfârșitul cărților. Acum, că a trecut atâta vreme, caietul de lecturi în care am încropit un text aproximativ e o sumă de atomi disparați, iar la fel trebuie să fie și cartea care a zăcut un an pe noptiera mea, acum îmi dau seama că nu mai țin minte sfârșitul cărților. Toate sfârșiturile s-au diluat, s-au topit. Ce a rămas din cărți e mai curând atmosfera vagă fabricată din detalii accidentale (cazacii de pe Nipru!), însă atunci când îmi zic „Stai, dom'le, dar de fapt cum se termină cartea cutare?" descopăr că sunt obligat să inventez finaluri plauzibile pentru mine, și probabil absolut neplauzibile pentru bietul autor. Mai mult, în felul ăsta simt că poveștile nici nu se sfârșesc, că nimic nu poate și nu are dreptul să fie definitiv, că nu există concluzii, că-mi trăiesc lecturile într-un labirint de posibilități prin care mă plimb semi-inconștient. Și atunci mi se pare că un autor serios de romane nu ar trebui să ofere nici măcar finaluri multiple (s-a făcut, fără mare efect), ci pur și simplu să nu scrie finalul, să spună la urmă cam așa: „Eu mă opresc aici, dar cartea nu se termină. La drept vorbind, nu știu cum se poate termina."

Scanned with CamScanner

Toate gândurile astea sunt pesemne rezultatul lenei mele infantile, nedibăciei mele care se ascunde în Haşomer şi al poruirii obsesive de a privi cerul şi norii. Coşmarul repetat că te afli din nou la şcoală şi ai să fii scos la tablă ia la mine forma obligaţiei de a continua *Nicoară Potcoavă*.

Scanned with CamScanner

Cărți buclucașe

george ardeleanu
neagu djuvara
caius dobrescu
ioana nicolaie
ioana pârvulescu
doina ruşti

Scanned with CamScanner

George Ardeleanu

În copilărie visam să devin... paracliser. Eram fascinat de sunetul clopotelor și mai ales de modul în care paracliserul stingea lumânările cu degetul. Mie nu-mi reușea niciodată acest gest, mereu mă ardeam la degete. Am ratat însă o asemenea prestigioasă carieră și am ajuns... profesor. Am predat și într-un spital de copii cu diverse boli psihice (unde locuiam într-un castel), și elevilor de la Colegiul PRO (un colegiu pentru elevii supradotați), elevilor din Valea Jiului și celor de la Școala Normală din București. Acum predau la Facultatea de Litere din București. Am avut, deci, experiențe didactice aluritor de... diverse. În ultimii ani m-am ocupat cu precădere de scriitorul N. Steinhardt, pe care vi-l recomand cu multă căldură, mai ales atunci când veți fi liceeni.

Scanned with CamScanner

Înainte de a şti să citesc...

Am zărit-o într-un raft mobil din mica şi singura librărie din acel oraş din Transilvania. Mă atrăsese în mod irezistibil coperta cărţii: un tânar subţire, cu păr buclat, blond (era, de fapt, o perucă, dar pe vremea aceea nu ştiam ce este aia), îmbrăcat într-un frac verde cu dungi albe, bine strâns pe talie. Pantaloni albaştri până la genunchi, care se continuau cu ciorapi verzi de aceeaşi culoare cu fracul. Încălţăminte, credeam eu, care s-ar potrivi mai bine unei domnişoare decât unui domn. În mână tânărul ţine o floare imensă, dar necunoscută mie. Câteva litere frumos caligrafiate, pe care începusem să le identific, dar al căror sens general îmi rămăsese străin...

Eram în clasa întâi, învăţasem să scriem primele semne (bastonaşe, liniuţe, ovale şi aşa mai departe) şi o parte din litere. Totuşi, numele autorului şi titlul cărţii îmi scăpau. Eram cu bunica din partea tatei în acea librărie, nu mai ştiu de ce intrasem, în orice caz am bătut-o la cap până mi-a cumpărat-o. Chiar dacă ea era nedumerită şi mă întreba întruna de ce vreau să cumpăr cartea, de vreme ce încă nu ştiu să citesc. Aşa era. Însă coperta era fascinantă. Am ieşit bucuros din librărie şi am plecat spre casă, într-o altă localitate, lăsând în urmă orăşelul de provincie, pe care îl străbăteai într-un sfert de oră de la un capăt la altul.

Cartea m-a atras ea cât m-a atras, dar până la urmă am abandonat-o fără s-o citesc. Aveam s-o redescopăr mult mai târziu, cred că în vremea liceului, când, în sfârşit, am citit-o. Coperta se învechise destul de mult. Era vorba de *Candid sau optimismul* de Voltaire, un roman din 1759. Pe bune! Carte destul de lejeră la prima vedere, dar deosebit de profundă la o lectură mai atentă.

Scanned with CamScanner

Candid, personajul principal al romanului, este un tânăr puţin mai mare decât voi. Trăieşte în Vestfalia, în castelul baronului de Thunder-ten-tronckh. Este un băiat peste măsură de bun şi de blând, cu atât mai mult cu cât îl are ca profesor (de metafizico-teologo-cosmolo-tontologie!) pe Pangloss. Filozofia acestuia este că totul e bine în cea mai bună dintre lumile posibile. Tot ceea ce se întâmplă are un scop şi ţine de o armonie prestabilită. Chiar şi răul, oricât de hidos ar fi el. De aici optimismul său şi al învăţăcelului său. Personajele, toate, trec prin tot felul de nenorociri, în măsură să mai clatine din acest optimism. Candid este alungat din paradisul castelului pentru simplul motiv că se îndrăgostise de domnişoara Cunigunda, fiica baronului. Este înrolat cu forţa în armata „bulgarilor" (adică a prusienilor), este pus la şmotru, biciuit de tot regimentul, vede ravagiile războiului dintre „bulgari" şi „abari" (francezi) şi constată că toţi sunt la fel de cruzi, se îmbarcă apoi pe o corabie spre Lisabona, trece prin furtuni, naufragii, cutremure de pământ, este arestat la Lisabona şi supus unui proces de flagelare – în timp ce Pangloss este spânzurat –, călătoreşte pe mări şi oceane, ajunge la Buenos Aires, apoi în Paraguay, apoi în Eldorado, apoi din nou în Franţa, în Anglia, la Veneţia, pentru ca la sfârşit, împreună cu prietenii săi, pierduţi şi regăsiţi de mai multe ori (Cunigunda, baba, Pangloss, Martin), să-şi cultive grădina pe undeva pe lângă Constantinopol. Singura experienţă fericită pare să fie cea din Eldorado, unde adună o imensă avere în aur, pe care apoi o pierde în întregime, în dorinţa de a o salva pe Cunigunda. Aceasta este în cele din urmă salvată, după ce trecuse prin nenorociri la fel de cumplite precum cele prin care trecuse Candid. S-a urâţit însă foarte mult, nu mai este Cunigunda de altădată... Toate personajele trec prin experienţe dramatice, însă Pangloss rămâne la vechea lui convingere: aşa trebuia să se întâmple şi Binele nu poate fi decât acesta...

Eu n-am avut „noroc" de asemenea maeştri. Cu toate acestea, optimismul meu seamănă cu al lui Candid. Urcă sau coboară precum mercurul dintr-un termometru...

Scanned with CamScanner

Ei bine, între gestul cumpărării cărții lui Voltaire, înainte de a ști să citesc, și cel al lecturii propriu-zise au fost, firește, alte cărți care mi-au marcat copilăria. Între altele, una care sunt sigur că vă e cunoscută și vouă: *Aventurile lui Tom Sawyer* de Mark Twain. Nu mă apuc acum să vă „povestesc" romanul, pot să spun însă că trei sunt scenele care mi-au plăcut cel mai mult și pe care le citeam obsesiv. În primul rând, cea în care Tom este pus de către mătușa Polly, duminica, să văruiască un gard. Cred că vă dați seama că nu are deloc chef de așa ceva, mai ales că treaba cu pricina îi dă peste cap toate planurile din ziua aceea. Începe să văruiască totuși gardul, când la un moment dat apare Ben Rogers, imitând vaporul „Marele Missouri" și mușcând cu poftă dintr-un măr. Îl ia peste picior pe Tom Sawyer, însă

Scanned with CamScanner

acesta își vede netulburat de treabă, plimbând bidineaua tacticos peste scândurile gardului, apropiindu-se și îndepărtându-se de gard pentru a arunca o privire scrutătoare, de artist, asupra „operei". Ben începe treptat să-și schimbe atitudinea, este atras de arta lui Tom și începe să-l roage să-l lase și pe el să încerce. Tom îi spune că nu se poate, că ce-o să zică tușa Polly, că ea ține mult la gardul ăsta pentru că e la stradă, că au vrut și alții, Sid ori Jim, să vopsească, dar nu le-a dat voie, că, dacă ar fi după el, poate, dar așa... Ben începe să-l roage cu cerul și pământul, îi oferă mărul după care „artistului" oricum îi lăsa gura apă, iar Tom, șovăind, chipurile, îl lasă să vopsească, având aerul că-i face o mare concesie. Apar și alți „proști" la orizont, iar tactica lui Tom se dovedește infailibilă. În câteva ore, gardul este vopsit impecabil, iar Tom se alege cu o avuție impresionantă: un zmeu bine cârpit, un guzgan mort, sfoară de legănat, douăsprezece bile, o cheie care nu deschide nimic, un soldat de plumb, o zgardă de câine, un pisoi chior, niște plăsele de briceag și... lista poate continua pe o pagină întreagă. Lecția pe care o învață Tom de aici este că, pentru a face pe un om, fie el copil sau matur, să-și dorească ceva, trebuie să-i înfățișezi acel lucru ca greu de obținut...

A doua scenă, pe care o citeam mai mult în secret, este cea în care Tom suportă pedeapsa destul de aspră a învățătorului în locul iubitei sale Becky Thatcher, pentru ca la sfârșit aceasta să-i șoptească: „Ah, Tom, ce suflet nobil ai!".

Dar cea mai teribilă scenă mi se părea cea din capitolul XXXIV al romanului: este cea în care Tom Sawyer și Huckleberry Finn găsesc în peșteră comoara lui Joe Indianul. Această scenă o citeam împreună cu prietenul meu din copilărie de sute, de mii de ori. Am citit-o în toate anotimpurile, ani în șir, dimineața, la prânz și seara, în toate locurile imaginabile: în cameră la mine sau la el, în curte, în grădină, în pod, pe malul râului, în pădure, în șopron, în pivniță, într-un butoi imens de tipul celui în care se ascundea Huck. De fiecare dată când ajungeam la fraza „Măiculiță Doamne!!! Huck, ia te uită ce-i aici! Era, vezi bine, lădița cu comoara",

Scanned with CamScanner

ochii ne sticleau și înnebuneam pur și simplu de fericire. Era ca și când am fi găsit-o noi.

Lucrurile nu s-au oprit însă aici. Ne-am decis noi înșine să plecăm în căutarea unei comori. Știam din roman că astfel de comori se găsesc sub dușumeaua caselor bântuite de stafii, în insule îndepărtate ori sub craca unui copac uscat, în locul unde îi cade umbra la miezul nopții. Cum primele două variante nu ne stăteau la îndemână, ne-am decis pentru cea de-a treia... Știam noi un astfel de copac aflat într-o pădure la doi kilometri de casă... Zis și făcut! Într-o noapte, după ce amânaserăm destul de mult o așa aventură, am așteptat să se culce părinții noștri și pe la ora unsprezece, înarmați cu un târnăcop prăpădit și cu o lopată, am plecat spre locul știut. Ne lipsea doar briceagul „Barlow veritabil". Am ajuns cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții și, vezi bine, am așteptat până la 12. Am început să săpăm exact în locul unde cădea umbra copacului la ora aceea. Treaba mergea destul de greu, pământul era foarte întărit. Eram transpirați leoarcă, începuserăm să obosim. Era cât pe ce să renunțăm, când am auzit un zgomot ca de scândură izbită cu târnăcopul. Am început să săpăm mai departe, tremurând de emoție. Nu mică ne-a fost mirarea când am zărit, din ce în ce mai clar, capacul unei lăzi. Nu era la fel de putrezită precum cea din romanul lui Twain. Am deschis-o cu oarecare greutate, aveam pielea ca de găină, și... ce credeți că era înăuntru? Ei bine, înăuntru era o carte deschisă. Pun pariu că nu știți ce carte era! Sau... poate v-ați dat seama. Era chiar *Aventurile lui Tom Sawyer*, o ediție ceva mai veche decât a noastră, deschisă la pagina pe care o savuraserăm de atâtea ori. Cum se întâmplase asta... vă las pe voi să ghiciți... Începuse să tune, fulgerele răspândeau lumini ca de stroboscop; un astfel de flash strălucitor ne-a înlesnit să citim încă o dată:

— Măiculiță Doamne! Ia te uită ce-i aici!

Scanned with CamScanner

Neagu Djuvara

Moș Neagu Djuvara, ajuns nonagenar, evocă cu duioșie pățaniile cărții mult iubite, cumpărate la vârsta de nouă ani: *POEZII de Mihai Eminescu*, editate în 200 de pagini de G. Adamescu în 1921. A cărat-o miraculos cu el peste șapte mări și șapte țări, până la Cercul Polar, apoi și până în buricul Africii. Acum e tot nelipsită pe mescioara lui de noapte.

Cititor împătimit, a scris el însuși multe cărți: de filozofie a istoriei, de istorie, amintiri, chiar și un roman inspirat din peripețiile unui călător îndrăzneț de acum două veacuri. I-a plăcut să scrie și pentru cei aflați pe la începuturile drumului lung al cunoașterii: *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, *Cum s-a născut poporul român?*, *Mircea cel Bătrân și luptele cu turcii*, *De la Vlad Țepeș la Dracula Vampirul*.

Scanned with CamScanner

Povestea unei cărți, de-a lungul unei vieți

În septembrie 1925, intram în clasa a treia a școlii primare de la Sinaia. Împlinisem nouă ani cu câteva zile înainte. Școala primară de la Sinaia era într-o clădire măreață, aproape ca școlile de la București, că de, eram într-un orășel regal și școala fusese inaugurată de însăși bătrâna regină Elisabeta, „Carmen Sylva"! Și învățătorii erau de mâna întâi și îl iubeam pe domnul Jianu, care mi-a fost dascăl în toate clasele primare. Pesemne că de la el căpătasem de-atunci pasiunea pentru Eminescu.

În acea toamnă 1925, am cumpărat de la mica librărie-papetărie de pe bulevardul Ghica, chiar în fața drumului pe unde coboram de acasă, de pe dealul Furnica, volumul *Mihai Eminescu – Poezii*, cu introducere și notițe de G. Adamescu, membru corespondent al Academiei Române, Editura Cartea Românească, București. Cartea e destul de subțire, 200 de pagini, însă pe hârtie grosolană, copertă gălbuie, cu margine de culoare portocalie. Eu am crezut, ceva vreme, că aceasta era opera completă a lui Eminescu!

Mi-a fost carte de căpătâi vreme de zeci de ani, citită de nenumărate ori din scoarță-n scoarță; patru poezii le-am învățat pe de rost – *Luceafărul*, *Făt-Frumos din tei*, *Mai am un singur dor* și *Scrisoarea III*, pe primele două ținându-le minte fără greș până azi. Când am plecat să studiez în Franța, la 12 ani, întâi la liceul național de la Nisa, mai târziu la Paris, cartea a fost, bineînțeles, una dintre puținele cărți românești pe care le-am luat cu mine.

Când a venit războiul, iată că nu-mi mai pot aduce aminte care a fost soarta cărții. Căci prăbușirea Franței în mai-iunie 1940 m-a prins la Paris cu susținerea tezei de doctorat în

Scanned with CamScanner

Drept; şi dacă aş fi luat-o când m-am întors grabnic în ţară, cum de-aş fi avut-o cu mine în curieratul către Stockholm la 23 august '44? O uitasem deci la Paris, în graba mea, la 13 iunie 1940, patru zile înainte de capitularea Franţei... Ca s-o regăsesc şapte ani mai târziu, după ani de militărie, de participare la război, apoi faimoasa misiune la Stockholm. Altfel cum de aş fi avut-o, de asemenea cu mine, în Africa, în 1961, atunci când mi-am început aventura în Republica Niger, singura aventură voită din viaţa mea?! Toate celelalte au fost... de la Dumnezeu. La Niamey, Niger, am plecat cu doar două cărţi româneşti: aceasta cu poeziile lui Eminescu şi masiva Biblie în traducerea lui Gala Galaction. Zic masivă, pentru că nu e în *papier-bible*, un soi de hârtie subţire şi rezistentă, de aceea a şi ajuns varză, de mi-e ruşine, dar alta nu vreau. Aceste două sfinte cărţi mi-au salvat „româna" în cei 23 de ani în sudul Saharei şi, pesemne de aceea, azi, unii critici găsesc limba mea „cam arhaizantă". O fi.

Dar staţi! Pentru cartea lui Eminescu de-abia acum începe aventura. Pe la mijlocul anilor '70, mai era alt nebun român la Niamey. Îl chema Mihai Tănăsescu. Mai tânăr cu vreo 15 ani decât mine, era, vădit, din buna burghezie. Zicea că e rudă cu Alice Cocea, dar l-am bănuit de puţină mitomanie. Vioi, deştept, excelent bridgist, era însă instabil şi arţăgos. Fugit din ţară în '47 sau '48, la 17 ani, apucase o bursă de studii la Paris şi începuse arhitectura. Dar n-a avut răbdare să isprăvească şi plecase în Africa, simplu antreprenor într-o societate franceză de construcţii publice. Curând se certase cu superiorii şi trecuse la altă societate şi apoi la alta, iar când l-am cunoscut la Niamey, îşi lansase mica lui întreprindere, asociat cu un african mic, rotund, jovial şi care-l încânta pe Tănăsescu – *Tana*, pentru francezi – cu incredibilele lui cuceriri. Tana însă, pe lângă munca grea pe şantiere sub soare tropical, campionate de bridge şi participare la „campionatele" de alt soi ale tovarăşului african, începuse şi să tragă puţin (puţin cam mult) la

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

măsea. Comenzile erau rare. Călcându-mi pe inimă, de două ori l-am rugat pe Diori Hamani, preşedintele republicii, să-i încredinţeze câte o lucrare. În cele din urmă, venise însă falimentul.

Atunci, ajutat băneşte de alt localnic, se transformase în crescător de pui. După carte. Culmea e că, după un an, avea o mare crescătorie de pui de găină de rasă, cu instalaţiile cele mai moderne în acea izolare africană. Dar un funcţionar de la Ministerul Agriculturii, tâmpit şi invidios, i-a născocit nu ştiu ce bubă administrativă imaginară şi, într-o dimineaţă, câteva camioane trimise de minister au ridicat miile de pui de i-a dus la o fermă de stat. (De prisos să spun că acolo, după şase luni, au murit toţi puii.) Tănăsescu, săracul, să turbeze. Văzând că toate protestele şi recursurile nu dădeau niciun rezultat (preşedintele, care fusese atât de prietenos cu mine, era de-acum răsturnat de un militar), a făcut proces guvernului, cu bunăvoinţa unui avocat francez, un corsican dârz. Dar nu mai avea niciun sfanţ. Nici casă. Ca să-şi mai cumpere o pâine şi o salată, l-a ajutat avocatul. I-am mai dat şi eu câte ceva. Ca adăpost însă, n-a găsit altceva decât o colibă de lemn părăsită de un pescar. Avea doi stâlpi în mal şi doi în fluviul Niger. Dimensiunea, cam de un pat şi jumătate. Mi-era tare milă de el, dar starea mea financiară precară – îmi blocaseră salariul de vreo cinci-şase ani, pe când francul pierdea 10% pe an – nu-mi îngăduia să-l ajut prea mult. Atunci, într-o zi, m-a rugat să-i împrumut poeziile lui Eminescu. Cum să pot refuza? Cu inima în dinţi, i-am adus cartea. Când au venit ploile torenţiale de vară, s-a surpat o parte din acoperişul cabanei. L-a reparat parţial, acoperind picioarele patului cu o muşama. După un an, miracol, Tănăsescu a câştigat procesul. Guvernul i-a vărsat o despăgubire de două milioane de franci. A plecat la Paris şi n-am mai ştiut de el de atunci. La plecare, îmi restituise cartea. Îşi închipuie oricine în ce hal – paginile umezite, multe dintre ele încreţite şi pătate ruginiu. Am expus-o,

Scanned with CamScanner

delicat, la soare, răsfoind-o cu grijă. Când a fost de tot uscată, am încredințat-o unui meșter legător local. Mi-a făcut o copertă frumoasă de piele neagră. Și așa a mai trăit cartea iubită încă 35 de ani; așadar, cu totul, 85 de ani și, cu voia lui Dumnezeu, merge mai departe.

Scanned with CamScanner

Caius Dobrescu

Am scris povestea care urmează, după câte îmi aduc aminte, în 1987, pe când fiica mea cea mare, Noemi, avea un an. Aveam de gând, desigur, să i-o citesc, însă, până când a ajuns ea la vârsta poveștilor, am uitat că scrisesem ce scrisesem. Când am fost întrebat dacă vreau să particip la acest volum, am spus că da, fiindcă mi-am amintit că acest text există pe undeva și m-am hotărât să dau de el. Spre surpriza mea, am reușit. La descifrarea și transcrierea lui m-a ajutat fiica mea cea mică, Flavia. Nici ea nu mai este, în sens strict, la vârsta poveștilor, fiindcă are paisprezece ani. Totuși, ne-am gândit amândoi că întâmplările istorisite aici au sens nu doar pentru picii cărora nu le place încă să citească, ci și pentru adolescenții care fie au și ei această problemă, fie ar vrea să-și amintească de vârsta la care au descoperit pentru prima dată ce înseamnă cu adevărat o carte.

Despre mine: am publicat câteva cărți de eseuri și critică literară, două romane și câteva volume de poezii (unul dintre ele: *Spălându-mi ciorapii*).

Scanned with CamScanner

Cartea care mirosea urât

Aceasta este o poveste despre o carte cu poveşti. Era odată o carte cu poveşti şi cu foarte multe desene. Părea cam veche şi ponosită, iar desenele ei erau cam gălbejite şi demodate. Ştiţi voi, cu zâne din alea subţiri, Feţi-Frumoşi ca nişte campioni la inele şi împăraţi cu barba exagerat de cârlionţată. Toate bazaconiile astea care în general te plictisesc. Dar, dacă te uitai mai atent, îţi dădeai seama că desenele aveau totuşi ceva special, ceva cum nu se mai găseşte astăzi. Erau subţiri şi gingaşe ca nişte umbre chinezeşti. Omuleţii din ele păreau atât de sinceri, cu ochişorii lor de pui de focă. Până şi zmeii sau Muma-Pădurii care pregăteşte otrăvuri, ba chiar balaurii cu *n* capete aveau ceva fragil, delicat, încât ai fi zis că adie sub ochii tăi ca nişte pânze de păianjen.

Dar cine să mai stea să se uite la carte şi la desenele ei? Fusese alungată în fundul unui cufăr, laolaltă cu tot felul de păpuşi cu capul spart, ciorapi rupţi de ţi-ar fi ieşit toate degetele prin ei, hăinuţe atât de peticite că n-ai mai fi putut spune ce culoare avuseseră la început şi pe care le purtaseră probabil, de-a lungul timpului, multe generaţii de copii, rachete de badminton cu corzile, dacă nu şi cozile, rupte şi câte şi mai câte. Cartea se simţea tare singură. Toate celelalte lucruri din cufăr se văicăreau şi muştruluiau în gura mare Timpul care le-a îmbătrânit prea repede şi pe oamenii nerecunoscători, mai ales pe copiii cei atât de vicleni încât, când ţi-e lumea mai dragă, te trezeşti că s-au făcut mari şi nu mai dau doi bani pe tine. Cartea însă nu zicea nimic.

Tăcea şi ţinea în ea toată supărarea. Tăcea şi tăcea. Până într-o bună zi, când a început să miroasă. N-aş şti să spun dacă aşa a vrut ea, sau pur şi simplu i s-a întâmplat. Dar

Scanned with CamScanner

mirosea tot mai tare și tot mai rău. Ce mai, mirosea ca un sconcs, mirosea așa cum ciorapii, de exemplu, nu-și aminteau să fi mirosit nici în cele mai negre clipe, nici ei și nici altcineva din neamul lor.

Lucrurile din ladă pur și simplu n-o mai suportau. Acum nu-i mai urau pe oameni, o urau pe ea. Un timp nu i-au spus nimic. Apoi au început să curgă aluziile, cum ar fi: „oare cine-o fi stricat aerul pe-aici?" sau „cine-ar fi crezut că o carte poate fi atât de nesimțită?". Sau: „știu pe cineva pe-aici care-ar merita să i se rupă cotorul". În cele din urmă, însă, s-au apucat s-o înjure pe față. O urau de moarte, da.

Cu timpul, mirosul răzbătu prin pereții lăzii și se împrăștie în toată încăperea în care se afla lada. Încăpere în care stătea un băiețel pe care, desigur, mirosul îl supăra și îl chinuia. Astfel încât se apucă, într-o bună după-amiază, să controleze prin toate colțurile și ungherele. În prima zi n-a

Scanned with CamScanner

căutat în ladă. Nici în a doua zi. În cea de-a treia zi a căutat, dar n-a ajuns la carte. Toate celelalte obiecte au început să se frământe de ciudă și au decis că trebuia acționat în așa fel încât, la o nouă perchiziție, vinovata să poată fi poată fi descoperită și arestată. Până la urmă, o bătrână rachetă de badminton știrbă s-a strecurat cu greu până la ea și, gâfâind, a tras-o la suprafață (deși cartea nu voia să se miște de la locul ei și se zbătea cu disperare, desigur, atâta cât era posibil în înghesuiala aceea teribilă).

Astfel încât, după alte câteva zile, când băiatului, înnebunit că nu găsea nicăieri sursa mirosului nesuferit, îi veni din nou în gând să verifice lada, ce credeți? – cartea era chiar acolo, la îndemână, deasupra tuturor celorlalte lucruri, larg desfăcută și mirosind mai rău ca niciodată. Băiatul, mânios, o luă și vru s-o azvârle pe fereastră. Dar…

Vedeți, băiatul acesta era un mare zgârcit. Nu există în lume, sau cel puțin nu exista în acel moment, un băiat mai zgârcit decât cel despre care vorbim aici. Să vă dau un exemplu: dacă mama lui îi dădea bani pentru, să zicem, portocale, el prefera să cumpere de câțiva lei vitamine (cam câte socotea că ar fi ajuns în organismul lui dacă ar fi mâncat pe bune zemoasele citrice), iar restul banilor îi punea în pușculiță. Ei bine, băiatul acesta zgârcit s-a gândit deodată că ar fi fost mai bine ca, în loc să arunce cartea, s-o vândă la anticariat. Cum era duminică, a așteptat până a doua zi, îndurând neclintit mirosul acela cumplit, cu gândul la câștigul pe care avea să-l obțină.

Dimineața, de cum au plecat părinții lui la serviciu, băiatul s-a dus în baie, a luat toate sticluțele cu parfum, toate sprayurile familiei, plus aftershave-ul tatălui lui, și a „îmbălsămat" cum s-a priceput el mai bine biata carte. Apoi a pus-o într-un sac de plastic și a dus-o la un anticariat. Anticarul era un om bătrân, care nu vedea bine, nu auzea grozav dar, mai ales, avea simțul olfactiv atât de slăbit, încât n-ar fi simțit nimic nici dacă un dihor i-ar fi dat cu coada pe la nas. Când băiatul îi arătă cartea pe care voia să i-o vândă, el nu simți

Scanned with CamScanner

decât un ușor miros de parfum. Care îi aminti instantaneu de doamna anticăreasă, de mireasma ei de pe când era tânără, de pe când se plimbau amândoi prin parc, pe la fanfară... Din acele vremuri până astăzi, doamna anticăreasă nu mai mirosise a parfum, ci mai mult a sărmăluțe, a cozonaci sau a detergent pentru rufe. Nu că i-ar fi părut rău după parfumul de altădată, dar... pur și simplu își amintise, și uite că asta îl făcuse să-i devină simpatică acea carte veche și terfelită. Așa că o cumpără, o așeză într-un raft mai liniștit, mai umbrit, după care uită cu totul de ea.

Cartea zăcu acolo mult timp, mirosind rău și tot mai rău. De cum intra cineva în anticariat, de cum i se părea că se apropie cineva de ea și, mai ales, din clipa în care simțea că ar putea s-o aleagă cineva, ei bine, începea să miroasă atât de puternic, încât i-ar fi alungat până și pe cei trei purcelușI din cocinile lor. Astfel încât clienții începură să ocolească anticariatul. Bietul bătrân nu știa ce să mai creadă. Aranja cărțile cât mai ordonat, le lipea și răslipea, când nu aveau, le punea coperți de carton pe care scria autorul și titlul cu carioca, în diferite culori. Atârnase poze, reproduceri după tablouri, pe toți pereții anticariatului. Ba chiar își adusese televizorul de acasă, doar-doar va atrage clienți. Vedeți, bietul om, cu mirosul lui beteag, nu-și putea da seama de unde venea necazul.

Dar iată că, într-o zi, intră în anticariat o fetiță. Micuță-micuță, cu două codițe, dintre care una pe jumătate desfăcută, cu șorțulețul șifonat și cu șiretul de la unul dintre pantofi târându-se în urma ei ca o codiță lungă-lungă. Fetița ducea în spinare, gâfâind, un ghiozdan de două ori mai mare decât ea. Era nepoata anticarului. Trecea ea din când în când pe la magazin, dar nu prea des. Pe de o parte, fiindcă nu-i plăcea să citească, iar pe de altă parte, fiindcă bunicul o certa mereu. „Uită-te la surioara ta geamănă", îi spunea el, „vezi ce harnică e, și ce ordonată?". Fetița se ducea și se uita, însă niciodată nu i se părea că surioara ei chiar atât de grozavă încât să te oboseşti să semeni cu ea.

Scanned with CamScanner

Ei bine, tocmai această nepoțică se învârti în ziua aceea prin tot anticariatul, răsfoi într-o doară mai tot ce se putea răsfoi și în cele din urmă ajunse și la cartea noastră. De cum o atinse, cartea se zgribuli și începu să miroasă urât. Și mirosi ea așa, și tot mirosi, dar degeaba. Și știți de ce? Pentru că fetița o fi avut ea multe năravuri, dar nu și pe acela de a-și șterge nasul când îi curgea. Avea nasul atât de înfundat din cauza asta, încât lumea se mira cum de mai reușește să respire. Așa că nici nu se sinchisi de mirosul cărții. O răsfoi, se uită la desenele îngălbenite și îi plăcură atât de mult, că nici nu se mai mișcă de lângă carte până ce nu o dezlipi de acolo bunicul ei, care trebuia să închidă magazinul.

Dar a doua zi micuța se înființă iar. A treia zi, la fel. Încet-încet, trecu și la rândurile scrise, silabisi azi un cuvânt, mâine o propoziție, și uite-așa, de unde nici nu voia s-audă de citit, după o săptămână era în stare să citească absolut singură o poveste de aproape trei pagini.

La început, cartea, după cum vă închipuiți, răspândise mirosuri dintre cele mai grele. Cu atât mai mult cu cât, de cum privirile fetiței începură să alunece peste rândurile ei, își dăduse seama că are de-a face cu o cititoare lipsită de orice experiență, nesigură, leneșă, delăsătoare. Se simțise profund jignită și se străduise să miroasă cât putea ea de rău. Dar când văzu că fetița nu se lasă, că o citește cu tot mai multă atenție, că-i întoarce paginile ușor și migălos, că o leagănă ca pe un bebe înainte să o așeze înapoi în raft, ba mai mult, când o auzi spunându-i bunicului ei că a luat nouă la citire, ei bine, cartea noastră începu să se simtă tot mai legată de cititoarea ei. De câte ori micuța se apropia de ea, înceta să miroasă urât. Ba chiar se străduia să-și amintească mirosul de parfum și lavandă cu care venise la anticariat, ca s-o întâmpine pe fetiță.

În mod cu totul straniu, deși fetița cu nasul înfundat nu simțea mirosurile urâte, ei bine, mirosul cel bun îl simți. Și îi plăcu atât de mult, încât luă obiceiul să-și mai curețe din când în când nările, ca să poată adulmeca mai bine poveștile

Scanned with CamScanner

pe care le citea. Nu e, deci, de mirare că într-o zi fetița se hotărî să ia cartea cu ea acasă. La început, vru s-o șterpelească. O scoase tiptil din raft și era gata să și-o strecoare în ghiozdanul ei cât toate zilele, când cartea se smuci din mîna ei și se lovi de un teanc de volume așezat pe un scaun alăturat. Teancul se dărâmă și făcu atâta zgomot încât până și urechile bătrînului anticar tresăriră, iar el veni repede să vadă ce s-a întâmplat. Vedeți, cartea nu voia să se lase furată. Fetița se simți atât de prost când îl văzu pe bunicul ei apropiindu-se nedumerit, încât o podidiră lacrimile și o zbughi pe ușă-afară. Abia după câteva zile îndrăzni să se întoarcă. Nu-i povesti bunicului ce-avusese de gând să facă, dar cartea socoti că asta nu are chiar atâta importanță, din moment ce fetița se simțea foarte vinovată.

De data aceasta nu mai încercă niciun truc, ci îl rugă pe bunicul ei să-i dea cartea de tot, punând atâta pasiune în glas și ajungând până în punctul în care mai avea puțin și izbucnea în lacrimi. De fapt, bătrânul anticar se bucură teribil în sinea lui să-și vadă nepoata atât de pasionată de citit, astfel încât, dacă păru să reziste un timp, asta nu fu decât ca să-i întărească micuței convingerea că urma să dobândească un lucru rar și prețios. Așa se face că, voioasă și parfumată, chiar dacă înghesuită printre manuale, caiete, penar și nenumărate cotoare de mere și învelișuri de sandvici uitate acolo de cine știe când, cartea părăsi anticariatul în ghiozdanul noii sale prietene.

Acasă, fetița nu o arătă nimănui. O ținea în camera ei și, din când în când, citea sau recitea câte o pagină. În fiecare zi, însă, se uita la desene. Cartea era foarte fericită, stătea cuminte la locul ei de sub pat, unde era răcoare și bine, deși cam mult praf pentru gustul ei, și aștepta. Când fetița venea de la școală sau de la joacă, o lua de acolo și o așeza pe masă. Iar cartea se deschidea singură, plină de veselie și parfumată.

Într-o bună zi, când ușa se deschise și când tocmai se bucura că-i aude pașii, distinse deodată și niște pași mai mici, parcă vătuiți, în urma acestora. Ceea ce o făcu puțin

Scanned with CamScanner

bănuitoare. I se păru ciudat și că, în loc să vină direct la ea, ca de obicei, prietena ei umblă mai întâi prin toată camera. O auzea cotrobăind prin dulap, prin toate sertarele, cu pașii aceia vătuiți mereu pe urmele ei. Să fi fost cineva străin? Dar într-un târziu îi văzu sandalele apropiindu-se de pat și îi recunoscu chipul când se aplecă să o ridice. Cartea fu atât de bucuroasă, că uită de toate bănuielile. Când se văzu ridicată în brațe, realiză și de unde veneau pașii aceia vătuiți. Erau ai unui motan uriaș, negru-albăstrui, care acum miorlăia în dreptul ușii privind fix înspre ea. Se simți cuprinsă din nou de neliniște și tulburare. Dar nu mică îi fu bucuria când, uitându-se mai bine la fetiță, o văzu, ca niciodată, îmbrăcată cu haine frumoase, proaspăt spălate și călcate, cu guleraș alb, apretat, cu părul frumos pieptănat și prins în două codițe ordonate. Doar sprâncenele păreau puțin mai groase și mai întunecate, dar asta nu-i atrase atenția în mod deosebit.

Fetița păru să ezite un timp, apoi o așeză încet-încet pe masă. Veselă, cartea se desfăcu singură în fața ei. Fetița scoase un chicotit și începu să întoarcă paginile, atât de grăbită și de neglijentă cum nu fusese nici măcar la prima lor întâlnire. Din când în când se oprea totuși și chicotea. De câte ori chicotea ea, părea să miaune și motanul albăstrui, pe care nu-l mai vedea, dar despre care bănuia că se învârte printre picioarele fetiței.

Deodată se întâmplă ceva cu totul ieșit din comun. Fetița încetă cu răsfoitul, privi îndelung la desenul la care se oprise, zâmbi ciudat și deodată, harșt!, rupse pagina. Cărții nu-i venea să creadă. Încă nu simțea nicio durere. Surpriza fusese atât de mare, încât nici nu mai înțelegea ce simte. Când, ce să vezi?, fetița, harșt!, încă o pagină. Și până să apuce cartea să se dezmeticească, harșt!, îi mai rupse una. Acum suferința devenise atât de puternică încât nu mai lăsa loc pentru nedumerire. Durerea o inundase cu totul, avea febră, tremura, așa că nu realiză când fetița se răsuci pe călcâie, deschise ușa camerei și dispăru, urmată de motanul ei.

Voi nu știți cât de tare suferă o carte când îi rupi paginile. Mai tare decât un fluture dacă îi smulgi aripile sau decât un

Scanned with CamScanner

papagal când îi smulgi penele. Sau decât un cățel, dacă îi tai coada. Suferă atât de tare, încât eu vă doresc să n-aveți parte niciodată nici măcar de-a zecea parte dintr-așa o suferință.

Cartea rămăsese întinsă pe masă. Își pierduse cunoștința. Își reveni abia când auzi ușa camerei bufnind de perete și o zări din nou pe fetiță. E drept că acum nu mai era însoțită de niciun motan, că avea șorțulețul șifonat și pătat, că o codiță era aproape de tot desfăcută. Cartea suferea atât de tare, încât nu mai putea da atenție unor asemenea detalii.

— Ce cauți pe masă? întrebă fetița.

Cartea se chirci în ea însăși și începu să miroasă, să miroasă, să miroasă. Cum între timp fetița luase obiceiul să folosească batista, iar năsucul îi era curat ca un pahar, de data asta fu lovită din plin de duhoare. Mirosul cărții nu mai era cel al plictiselii și amărăciunii, cel pe care-l răspândea pe vremea când se cunoscuseră ele, ci era mirosul urii și al fricii, care, spun oamenii de știință, este cel mai urât miros din lume. Oricine în locul acelei fetițe ar fi fugit de-acolo mâncând pământul sau ar fi înhățat cartea și ar fi azvârlit-o pe geam. Dar fetița nu dădu nici un pas înapoi. Mai ținându-și respirația, mai respirând pe gură, reuși să se apropie și să o răsfoiască încetișor, cu multă grijă. Când descoperi prima pagină smulsă, se înfioră. Când o descoperi pe a doua, fața ei se strâmbă de durere. Când o descoperi și pe a treia, izbucni în lacrimi și, strângând cartea la piept, fără să-i pese de mirosul îngrozitor, îngână:

— Săraca de tine, uite ce ți-a făcut! Cum a putut să fie așa de rea?

Cartea o auzi, dar nu înțelese nimic. Ea nu știa că fetița avea o soră geamănă. Chiar dacă o auzise vreodată pe prietena ei pomenind de așa-ceva, acum, din cauza durerii, nu putea face conexiuni între informații. Așa că, în continuare, mirosi la fel de urât. Atât de urât, încât biata fetița abia mai putea să suporte. Încă plângând, ea luă cartea sub braț și se repezi pe ușă-afară. Fugi pe un coridor cam întunecos (cartea apucă să înțeleagă că între timp se lăsase seara) și se opri în fața unei uși decorate cu afișul unei reprezentații de operă.

Scanned with CamScanner

Prin gaura cheii venea o lumină slabă. Fetița se aplecă și privi. Ce văzu îi îngheță sângele în vine: la lumina veiozei, sora ei stătea la masă, cu motanul albăstrui cocoțat lângă ea, cu o pereche de foarfece în mână, pregătită să decupeze desenele de pe paginile pe care le smulsese cu atâta cruzime. În ce scop? Poate pentru carnețelul ei cu amintiri. Căci trebuie să știți că sora geamănă a fetiței avea un carnet cu scoarțe îmbrăcate într-un material decorat cu flori multicolore în care prietenele îi scriau poezii, în care punea flori la presat și în care... lipea imagini pe care le decupa din reviste.

Fetița apăsă fără prea multă convingere pe clanță. Știind că sora ei era plină de mistere și secrete, se așteptase ca ușa să fie închisă, dar, când o văzu deschizându-se, nu se mai gândi la nimic și se năpusti înăuntru, strigând:

– Urâcioaso, te spun că mi-ai rupt cartea!

Surprinsă în prima clipă, sora cea îngrijită și frumos pieptănată își reveni imediat și începu să chicotească. Arătând cu foarfeca spre fetiță îi spuse calm motanului:

– Asmodeu, dă-o pe isterica asta afară de-aici.

Vedeți voi, fetița noastră era foarte curajoasă, dar, după cum sora ei știa prea bine, avea o frică teribilă de toate felinele, explicabilă, probabil, în cazul leilor și panterelor, dar de-a dreptul ciudată atunci când se manifesta față de orice pisică domestică. Astfel încât, atunci când Asmodeu se repezi spre ea, fetița scăpă cartea de sub braț și se retrase cu un gest reflex spre ușă, încremenind chiar în prag. Motanul se opri și el o secundă, apoi, încet-încet, cu un mieunat moale, aparent nevinovat, dar de fapt amenințător, continuă să se apropie de fetiță. Și cine știe ce i-ar fi putut face dacă, spre ghinionul lui, n-ar fi dat cu nasul drept în mirosul îngrozitor pe care cartea, care se deschisese la contactul cu podeaua, îl răspândea. Și dacă, în consecință, n-ar fi paralizat instantaneu, prăbușindu-se apoi pe o parte, amețit ca o muscă.

Văzând aceasta, fetița își plesni palmele de bucurie. Se repezi și ridică de jos cartea, îndreptându-se hotărâtă spre sora ei, care o privea cu gura căscată, parcă refuzând să accepte ceea ce vedea. Însă, când fetița ajunse la trei pași de

Scanned with CamScanner

ea, sora cea îngrijită şi frumos pieptănată ridică paginile pe care le smulsese din carte deasupra capului şi, prinzându-le între fălcile foarfecii, pe care o ţinea în cealaltă mână, scrâşni:

— Cară-te de-aici! Imediat!

Dar fetiţa întinse şi ea cartea spre sora ei şi strigă:

— Uite! Ea ţi-a făcut asta!

În acel moment, cartea slobozi un miros atât de înfiorător, încât sora geamănă scăpă paginile şi foarfecele din mâini şi se prăbuşi cu capul pe masă, complet ameţită. Numai că duhoarea era atât de puternică (gândiţi-vă că la ură şi frică se adăugaseră acum şi mânia şi disperarea), încât nici fetiţa noastră nu prea se mai putea ţine pe picioare. Legănându-se şi strângând cartea sub braţ, cu ultimele puteri, încercă să ridice de jos cele trei pagini căzute din mâna surorii ei. Însă totul îi juca prin faţa ochilor. Era atât de ameţită, încât se prăbuşi în genunchi.

Trebuie să ştiţi, ca s-o judecaţi corect, că biata carte încă mai suferea, aproape la fel de cumplit ca în clipa când i se smulseseră paginile. Când o văzu, însă, pe fetiţă căzând şi se gândi că sora geamănă şi Asmodeu şi-ar putea reveni fără ca ea să mai aibă puterea de a-i adormi la loc, dar, de fapt, mai ales când se gândi că o judecase pe nedrept şi că, iată, acum ajunsese să-i facă rău fără să vrea singurei ei prietene, cartea îşi stăpâni din toate puterile durerea şi, încet-încet, începu să-şi schimbe mirosul. Se strădui să miroasă frumos, atât de frumos cum nu mai mirosise niciodată.

Vă daţi seama că, în noile condiţii, fetiţa s-a dezmeticit şi s-a înzdrăvenit, a luat paginile şi a fugit înapoi în camera ei, unde s-a închis cu zece lacăte şi şi-a oblojit cum s-a priceput prietena. A doua zi, a dus cartea la bunicul ei şi amândoi au lipit la loc cele trei pagini cum au putut mai bine. Aşa încât cartea, chiar dacă puţin invalidă, mai trăieşte şi astăzi. Fetiţa s-a legat şi mai mult de biata carte convalescentă şi, tot răsfoind-o, a învăţat să citească excelent şi a tras de aici tot felul de învăţăminte extrem de folositoare. A devenit ordonată şi... N-are rost să le înşir pe toate aici, nu-i aşa?

Scanned with CamScanner

În schimb, sora ei... Ei bine, aflați că sora ei a început să chiulească de la școală, a devenit tot mai dezordonată, nici măcar nu-și mai ștergea nasul, ba chiar era să se apuce de fumat. De ce? o să vă întrebați. Pur și simplu pentru că toată-ziua-bună-ziua, însoțită de motanul Asmodeu, pe care altfel îl neglija și care din cauza asta slăbise de-abia se mai ținea pe picioare, nu mai făcea altceva decât să caute cartea bucălașă prin toată casa, hotărâtă s-o facă tăieței. Poate n-o să credeți, dar avea mereu la ea o mască de gaze, ca să se ferească de mirosul cărții, când avea să pună în sfârșit mâna pe ea. Cum a făcut rost de acea mască? Ei, asta ar fi o cu totul altă poveste.

Dar ceea ce ea nu știe (și noi n-o s-o lăsăm să afle niciodată, nu-i așa?) este că fetița nu se desparte niciodată de cartea ei, că o duce în ghiozdanul ei la școală (chiar dacă acesta e tot mare cât un aragaz și tot încărcat până la refuz), că ies împreună la joacă (ea ținând cartea ascunsă sub bluziță) și că noaptea dorm amândouă, îmbrățișate. Cartea miroase în continuare. Nu îngrozitor de urât, desigur. E drept, nici uimitor de frumos. Ci mai degrabă calm, plăcut și foarte, foarte discret.

Scanned with CamScanner

Ioana Nicolaie

Am vrut să fiu, pe rând, zână, astronaut, stewardesă, croitoreasă, informatician, medic stomatolog. La nouă ani, învățătoarea m-a pus să citesc în fața clasei compunerea. La zece ani, am început să scriu un roman. Îmi ratam așa primele ocupații visate. N-aveam de ales, încetul cu încetul deveneam scriitoare. Am publicat cărți de versuri, romane, dar și *Aventurile lui Arik*, un volum pentru copii – pe *google* găsiți mai mult despre toate. Scriind despre Celo, nu m-am simțit om mare. Fiindcă unele povestiri sunt uși spre vârste uitate.

Scanned with CamScanner

Ieşirea

1.

Mă cheamă Sumer, dar în Celo, unde trăiesc, doar semnul de pe haină contează. Al meu e de IG, adică îngrijitor, ceea ce nu e chiar rău. Am fost cândva un IC – inginer de computere –, dar nu-mi mai amintesc despre asta. Pe-atunci, cred, am început să inventez alfabetul. Aveam darul în mine, îmi zicea Zora, dar nicio grijă, că o să dispară. Îl folosise oare vreunul din noi? Mersese vreun temerar mai departe? Se spune că strămoşii noştri puteau să citească. Azi gândim şi vedem, vorbim şi-apoi facem din toate o pastă. Trăim într-un cocon de imagini. Cei de la RU – reparații umane – ne pregătesc capul fix pentru asta. Avem tot ce ne trebuie, lumea-i un tort. Pe marginea lui, de jur-împrejur, este Sera. Acolo, într-un minuscul dreptunghi, lucrez. Am grijă de viitoarea plantație: mai precis, de noii puieți. Un mare noroc, fiindcă aşa, pe furiş, îmi fac rost de coajă. O presez, o lipesc şi, când prin tavanul cabinei văd cele trei luni, încep, iată, să scriu. Deocamdată doar eu înțeleg cuvintele astea. Nu mai am vopsea pentru azi – e greu s-o prepar –, dar poate reuşesc să-mi procur mai multe semințe. Zora mi-a promis că m-ajută.

2.

Muncim toți ca să trăim. Avem sarcini precise, cei de la RU ni le pun în minte de la-nceput. O scanare de creier şi, gata, ştii în amănunt ce să faci. Eu se pare că am fost o eroare. M-au *şters* şi-abia îmi amintesc de mine ca IC – inginer de computere. Zora îmi spune puțin despre asta. Dar în Celo totu-i reglat, am acum altă viață. Mi-a luat trei rotații de lună să sfârşesc alfabetul. Timp în care am tot amânat *verificarea*.

Scanned with CamScanner

Nu voiam ca RU să-mi strice creația. Acum, chiar după o *curățare*, aș putea-o reînvăța. În cabine avem toți libertate. Putem folosi jetoanele pentru plimbări în lumi fabuloase. Sau ne conectăm fără plată la programul general. Prin casca-minune te relaxezi incredibil. Cei de la computere sunt maeștrii iluziei. Ne dau gratuit porții de irealitate. Abia de curând am reușit să le refuz. Mă ajută poate și cuvintele astea. Dar și planul meu de-a obține o cartelă de spațiu. Fac economii, costă enorm. Ca IC – inginer de computere – ar fi fost altceva, aș fi primit desigur mai multe jetoane. De fapt, toți ceilalți câștigă mai mult– IG, inginerii de alimente, IE, inginerii de educație, IP, inginerii de programare, ca să nu mai vorbesc de cei de la RU, reparații umane, sau IT, inginerii de transport. Dacă n-aș fi făcut vreo greșeală, aș fi fost avansat. Și-aș fi avut Ieșirea mereu la picioare. Dar aici, în partea de jos, e mai greu. Nici nu știu de când tot adun pentru primul meu drum. Dar totuși nu sunt un N – adică Nimic – ca să-mi pierd orice speranță. Să-mi iau gratuit pastila de viață și să nu mă mai desprind de programul general. Un N, e sigur, nu va ieși niciodată.

3.

„În Celo nu există secrete", îmi spune Zora. Suntem aici, în cabină, încerc să o învăț să citească. Ea a rămas IC și n-ar vrea să-și piardă poziția. Noroc că-n timpul liber ne putem vedea. În grădina centrală e prea aglomerat. Dar aici, în micul meu spațiu, ne putem lăfăi în cele două fotolii. Scot scoarța din nișă și fac noi semne pe ea. Zora se minunează. „E prea greu!" „Dar toți au putut cândva să citească! Sunt sigur de asta. Cei de la RU – reparații umane – ne-au luat darul." Îi spun Zorei cât de mult îmi doresc o plecare. Dacă aș avea coordonatele, aș putea găsi ceva. Se spune că un IT – inginer de transport – s-ar fi întors cu o comoară: un obiect misterios, închis într-o casetă specială. Îl ține ferit, e fără de preț. Dacă ar mai trăi colecționari, i-ar fi mai ușor să înțeleagă. Ar putea fi un prim carusel de imagini. Din cele adevărate, străvechi, de când nu

Scanned with CamScanner

găsirea totul din computere, ci și din mințile noastre. Poate că-n piesa aceea rară se vede ce era înainte. „Visezi, Sumer, n-a existat vreun *înainte*. Celo a fost mereu casa noastră. Dincolo de el este golul. Avem zilnic acces la imagini de-afară." „Da, Zora, trăim apărați sub lunile noastre. Dar undeva trebuie să fie mai mult." Zora nu vrea să continue discuția. E prietena mea veche, un IC respectat, și, chiar dacă nu-mi spune, știe exact ce-am greșit. „Potolește-te, Sumer, vrei s-ajungi un Nimic?" În Celo nu putem fi decât fericiți. Și totuși Zora mă privește cu multă tristețe. „Îți dau eu încă două jetoane!"

4.

„În Celo, pe planeta a treia din sistemul nostru unisolar, se naște viața", prind o conexiune. O tai imediat, m-am săturat de-atâtea imagini. Am în sfârșit cartela de spațiu. Azi, după program, mi-am fixat și plecarea. Nu-mi trebuie instructaj, știu pas cu pas ce-i de făcut. Afară nu se poate trăi, e un continuu bombardament de radiații. De aceea plătești: transportorul, costumul special, transplantul de prim-ajutor. Poți pleca la întâmplare și-atunci nu știi în ce nimerești: o crevasă, nori toxici, scurgeri de lavă. În caz de pericol, transplantul te-aduce instantaneu înapoi. „Excursiile noastre au loc în siguranță" aud încă reclama. Unii preferă trasee exacte, o porțiune fixă de rocă, un mal cu nisip. Sau mici adăposturi de unde admiră furtuni. Dar eu îmi doresc altceva, aș da orice să găsesc o relicvă.

„Sumer, am o urgență!" se conectează brusc Zora. „Vor să mă *curețe*... Vin chiar acum la Seră!" Intru în panică, nu mai sunt atent la răsaduri. De ce să-i facă una cu asta? Ce vor cu ea? Pulsul îmi crește cu trei unități. O văd cum se apropie, mi se pare frumoasă. „Sumer, mi-e teamă c-or să mă *șteargă*. Și-apoi n-o să mai știm niciunul ce s-a întâmplat." „Hai să ne

Scanned with CamScanner

plimbăm. Nu-i prudent să vorbim aici." E foarte agitată. „Ascultă-mă bine, Sumer! Erai printre seniorii IC, te descurcai cel mai bine. Totul a fost normal până ai început să te ocupi de plecări. Acolo ai descoperit ce nu trebuia. Ai făcut un raport, l-ai trimis în Consiliu. În aceeaşi noapte ai fost *curăţat*. S-a zvonit apoi că transportoarele greşeau destinaţia, că nu operau corect coordonatele. Dar totul a mers ca şi-nainte, călătoriile au continuat. Cei de la RU şi-au făcut treaba, în scurt timp nu s-a mai vorbit deloc despre asta... Dar tu ai uitat alfabetul..." „Cum adică *am uitat*? Am muncit enorm pentru semnele astea..." „Nu, Sumer, de data asta le-ai recuperat. Fiindcă le ştiai dinainte, apucaseşi să le descifrezi. Dăduseşi de un colecţionar care avea o materie rară: friabilă, în parte distrusă, pe anumite porţiuni cu desene minuscule, dar clare. Îi spunea hâr-tie. Ai fost incredibil, ai pus la punct programe speciale, n-aş fi crezut că o să-i dai drăciei de capăt. Când te-*au şters*, te pregăteai să ne faci o primă demonstraţie." „Nenorociţii... ce mi-au făcut..." „În Celo, dragul meu, totu-i perfect. Greşelile sunt imediat corectate. Acum e rândul meu. Cei de la RU mă vor prelua după-amiază. Mâine voi fi altcineva."

5.

Sunt pregătit, am fixat cartela în cadru. Zora e sus, în Sistem, sper să nu fie surprize. Cei de la RU lucrează curat, nu te iau de la muncă. Am nevoie de coordonate, n-are rost să ies la întâmplare. E vital, deci, ca Zora să rezolve enigma. Vreau să ştiu exact traseul IT-ului – inginer de transport – despre care se spune ca are relicva. Echipamentul e gata, transplantul funcţionează. „Spaţiul se va plia în punctul cerut. Uşa se va deschide şi vei ajunge Afară..." mi se recită în creier. Zora e acolo, într-un minut îmi trebuie informaţia. Mi-e groază că s-ar putea să nu o găsească. „Te vei întoarce în punctul din care ai plecat." Tehnicienii îşi văd de clienţii din transportoare. Au costume de IT – ingineri de transport –, sunt nişte privilegiaţi. Dau să deschid conexiunea spre Zora, dar este blocată. Un Îngrijitor n-ar putea accesa niciodată

Scanned with CamScanner

un IC. Hai, Zora, intră, te rog, în rețea! Hai, Zora... „Sumer, totul e gata. Vei trăi o aventură totală." Tehniciana îmi zâmbește radios. „Introdu, te rog, coordonatele!" Hai, Zora, șoptesc, hai odată! Dacă nu reușește, e în zadar. Tremur deja de încordare. „Sumer, totu-i în regulă? Ai nevoie de un RU? Introdu, te rog, coordonatele!" Cei de la RU te scapă de toate. Hai Zora, că altfel chiar e degeaba. Și mintea, brusc, mi se deschide spre un singur ecran. Mesajul! Mulțumesc, Zora, m-ai salvat. Tastez cifre, litere, lumina e aburoasă. Văd în ea dreptunghiul care înseamnă Plecarea. Apăs deja pe clanță.

6.

Sumer a ieșit din Celo în anul unu și ne-a arătat soarele. Zora a preluat imaginile și le-a pus instantaneu în Sistem. Am fost orbiți, am plâns, iar unii dintre noi au simțit pentru prima oară durerea. Trăisem până atunci într-o lume-minciună. Eram setați de la naștere, hrăniți mereu cu imagini, recondiționați. Credeam că transportoarele chiar duc undeva, însă doar unul era conectat la adevărata ieșire. Un singur IT din fiecare generație știa coordonatele. Fără Sumer și Zora n-am fi văzut pădurile, iarba, cerul și-atâtea ființe fantastice. Fără ei, n-am fi ieșit încă din Celo. Nu ne-am fi despărțit de imagini, de lunile false, nu ne-am fi lăsat ochii să vadă. Fără Sumer, n-am ști nici azi alfabetul. Și nu ne-am strădui să căutăm urme, să găsim vestigii, să-nțelegem începutul lui Celo.

În arhivele noastre, Sumer e reprezentat lângă Zora. La piept ține cea mai cunoscută relicvă găsită de el. Pe ea putem *toți* citi: „Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*". Iar dedesubt, scris de mână: *prima mea carte*.

Scanned with CamScanner

Ioana Pârvulescu

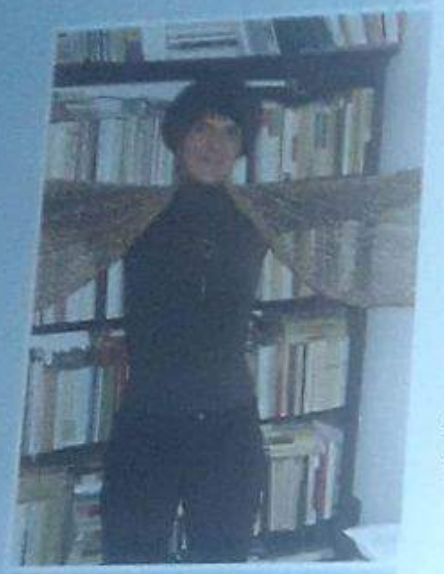

M-am născut la Braşov şi-am copilărit, cu o droaie de rude interesante, într-o casă foarte veche, plină de defecte şi de personalitate (probabil personajul principal al acelor ani). Împreună cu fratele şi verii mei o exploram din pod până-n pivniţă, căutam în ea comori şi tuneluri secrete. Nu le-am găsit niciodată, dar am descoperit, în schimb, aventura şi misterul. Şi romanele. Mai târziu, după ce m-am mutat la Bucureşti, am început să călătoresc prin tunelurile timpului şi să scriu cărţi. Vina pentru toate astea, e limpede, o poartă numai casa braşoveană, cu locuitorii ei cu tot.

Scanned with CamScanner

Prima carte cu secret

Era o zi de vară care topea toate contururile şi făcea oraşul să pară moale ca o cocă. Oamenii se refugiaseră prin case, străzile erau pustii, numai soarele călătorea încet de tot de-a lungul lor, umplând rigolele de lumină. Aşa că ne-am adunat cu toţii în pivniţa noastră răcoroasă, unde erau trântite alandala obiecte care nu se potriveau unele cu altele, aşa cum se întâmplă şi cu oamenii care nimeresc la o petrecere unde nu cunosc pe nimeni şi se miră ce caută ei acolo, într-o asemenea companie. O sobă de bucătărie cu plită neagră devenise suportul pentru un stativ plin cu eprubete prăfuite, o ladă umplută pe sfert cu nişte cartofi zbârciţi, cărora le crescuseră mustăţi tari şi albe se învecina cu câteva perechi de schiuri, un fotoliu cu arcurile ieşite stătea lângă un radio uriaş, de pe vremuri, şi tot aşa, vă închipuiţi ce se poate strânge, timp de mai multe generaţii, într-o pivniţă de casă veche transilvană.

Era vacanţă şi, fiindcă afară era neobişnuit de cald pentru un oraş de munte, nu prea aveam ce să facem. Când am spus că „ne-am adunat cu toţii" mă gândeam la cei patru copii din casă. Verişoara mea Dina avea 14 ani şi ştia o mulţime de lucruri despre viaţă, care pe mine mă lăsau cu gura căscată. Era o fată frumoasă, avea păr şaten, breton, ochi albaştri, alungiţi, ca-n picturi. Fratele ei (şi vărul meu), Dorin, semăna bine cu ea, numai că avea 12 ani şi era de pe atunci foarte băieţos. Amândoi, cum aţi observat deja, au nume care încep cu D, aşa au vrut părinţii lor. Cât despre părinţii mei, au pus şi ei o condiţie: numele copiilor să fie fără *r*, sunet pe care mama n-a învăţat niciodată să-l pronunţe cum trebuie. Fratele meu, Mihai, avea pe-atunci 10 ani, ochi foarte

Scanned with CamScanner

pătrunzători, verzi ca pădurea, și era cel mai vioi din grupul nostru, venea mereu cu câte o idee antrenantă. Cât despre mine (mă cheamă Ioana), eram cea mai mică și, cu siguranță cea mai nătăfleață dintre toți, abia terminasem clasa întâi. Credeam orice mi se spunea, luam totul în serios și nu înțelegeam deloc metaforele, așa că e de mirare că tocmai eu am ajuns, s-ar zice, scriitoare. De pildă, odată, când mergeam prin parc agățată de mâna unei mătuși, iar un domn glumeț s-a uitat la mine și mi-a spus: „Uite ce ochi negri ai, de ce nu te-ai spălat pe ei azi-dimineață?", mătușa a râs, iar mie mi-au dat lacrimile: mă spălasem! Mă spălam în fiecare dimineață! Sau în ziua asta călduroasă despre care vă povestesc, când Dina, care se așezase pe brațul fotoliului cu arcurile ieșite, ne-a zis, oftând cam teatral, „Doamne cât e de cald, m-a lovit în moalele capului!", m-am uitat la ea îngrozită și parcă așteptam să văd o gaură sau dimpotrivă, un cucui în creștetul ei șaten. Îmi închipuiam căldura ca pe o măciucă, iar capul Dinei având undeva, sub păr, „un moale" al lui, ca o vizuină. Mi-am dus repede mâna la cap ca să văd dacă am și eu moalele capului meu, dar, din fericire, al meu era tare peste tot. Și tocmai atunci am auzit-o pe verișoara mea spunând:

— Fata asta e cam tare de cap.

Ei, da. După ce ne-am tot foit căutând o idee bună de distracție, Dorin, care aduna încă de pe atunci povești de familie, ne-a întrebat dacă știm despre bătrânul nostru unchi, mă rog, să zicem unchi, de fapt o rudă foarte îndepărtată, care ține un anticariat. Eu nu știam de el, știam doar, întâmplător, ce înseamnă un anticariat, fiindcă aveam unul în apropiere de școală și treceam des pe lângă vitrina lui cu cărți închise și deschise. Așa că, atunci când Dina s-a uitat la mine și mi-a spus că nu are nicio legătură cu cariile sau cu anti-cariile (eram mereu amenințați de părinți că dacă nu ne spălăm pe dinți, o să facem carii), cred că n-o să vă mirați că m-am bosumflat. Habar n-aveam de ce are un nume atât de cariat, dar știam, oricum, că înăuntru se vând și se

Scanned with CamScanner

cumpără cărți vechi. Am aflat cu destulă mirare că băieții, Dorin și fratele meu, fiecare pe contul lui, îl vizitaseră deja pe acest foarte îndepărtat unchi:

– E o figură, a spus Dorin care stătea pe o oală de bucătărie mare și roșie, întoarsă cu gura în jos, o să vedeți, pare cam țicnit, da-i bun ca pâinea caldă. De mult de tot, magazinul cu toate cărțile alea a fost al lui, acum e doar vânzător în el, a adăugat vărul meu.

De unde știa băiatul ăsta atâtea lucruri? Era cel mai tăcut dintre noi, da' când vorbea spunea mereu lucruri surprinzătoare.

– Chestia e, a spus fratele meu, că omul ăsta e cineva.

– Cum adică? m-am mirat eu.

Credeam, pe atunci, că toți oamenii sunt cineva. Credeam că și eu sunt cineva, lucru de care nu mai sunt chiar atât de sigură azi. Fratele meu își smulgea o coajă de sânge închegat de pe genunchii mereu juliți și se pregătea s-o mestece:

– Păi da, se pare că el a inventat pixul cu pastă.

Am rămas cu toții muți de uimire și de admirație, doar era ruda noastră! Ba chiar, acum, că știam ce-a făcut, poate că era chiar o rudă mai apropiată decât părea. Mai târziu, când am început să înțeleg mai multe, părinții mi-au confirmat că „unchiul" ăsta inventase, în adolescență, un pix cu pastă, numai că o făcuse „artizanal", doar pentru el. Inventatorul oficial al pixului e altcineva, nu mă întrebați cine, mai bine căutați singuri.

Și-atunci am auzit glasul plin al Dinei:

– A, păi vreau neapărat să-l cunosc *și io*...

Am îngânat-o imediat, ca ecoul, cum făceam adesea:

– Păi vreau să-l cunosc *și io*!

Dina s-a sculat de pe brațul fotoliului stricat și și-a luat geanta, Dorin de pe oala roșie de bucătărie, folosită cândva la fiertul sarmalelor, și și-a luat șapca cu cozoroc, fratele meu și-a luat ochelarii de soare de care era tare mândru și eu m-am luat după ei. În pivniță fusese bine, dar acum, cu adevărat, căldura ne-a lovit în moalele capului (iar pe mine în

Scanned with CamScanner

tarele capului). Şi cum nicăieri nu era umbră, am mers de-a lungul străzilor topite până la marginea de sus a oraşului cu case vechi, unde, într-o curte interioară lunguiaţă, plină de iarbă şi tufe, îşi avea bătrânul anticar intrarea în magazinul lui de comori. Ne-a primit de parcă ne cunoştea dintotdeauna şi ne-am împrietenit imediat, deplin, cum, uneori, te împrieteneşti cu un personaj dintr-o carte. Numai că el era om viu, dar, ce să vă spun, avea dreptate Dorin, era un pic ciudat şi semăna într-adevăr cu un personaj de roman. Avea o barbă cât toate zilele, cred că ar fi încăput un cuib de pitulice acolo, o barbă cu fire albe şi negre foarte creţe, iar deasupra ochilor, sprâncenele erau ca streşinile de la casa noastră. Din mijlocul bărbii apărea o gură mucalită, care-şi ţinea râsul prizonier în interior, iar ochii străluceau de luminiţe cum rareori am văzut. Acum, că mă gândesc, era şi foarte palid, dar asta se vedea greu, din cauza bărbii. În vacanţa aia am trecut aproape în fiecare zi pe la el.

*

Avea nenumărate obiecte de scamatorie la care, eu, una, nu mă săturam să mă uit. Baghete magice ca nişte tuburi din care ieşeau metri întregi de şaluri colorate, subţiri ca pânza de păianjen, sfere roşii, cu cavităţi ascunse, care se deschideau prin două locuri şi-ţi arătau mereu alt interior, din unul puteai să scoţi o bilă mică, altul era gol, cărţi de joc cu diverse trucuri şi doi porumbei albi care se lăsau mângâiaţi pe aripi. Omul ăsta singuratic nu obosea să inventeze (nu degeaba era el inventatorul pixului!) ceva nou în jocurile noastre vechi: ne punea, de exemplu, să facem un concurs de fugă. Desena o linie cu creta pe trotuar, în faţa curţii, şi-n loc să spună: „Cine trece primul linia de sosire câştigă!", spunea invers:

— Câştigă cine ajunge ultimul!

Hm, asta ne deruta pe toţi şi, dacă pentru felul tradiţional de concurs eram oarecum pregătiţi, la concursul în care trebuie să pierzi nu ne pricepeam niciunul, nici măcar eu,

Scanned with CamScanner

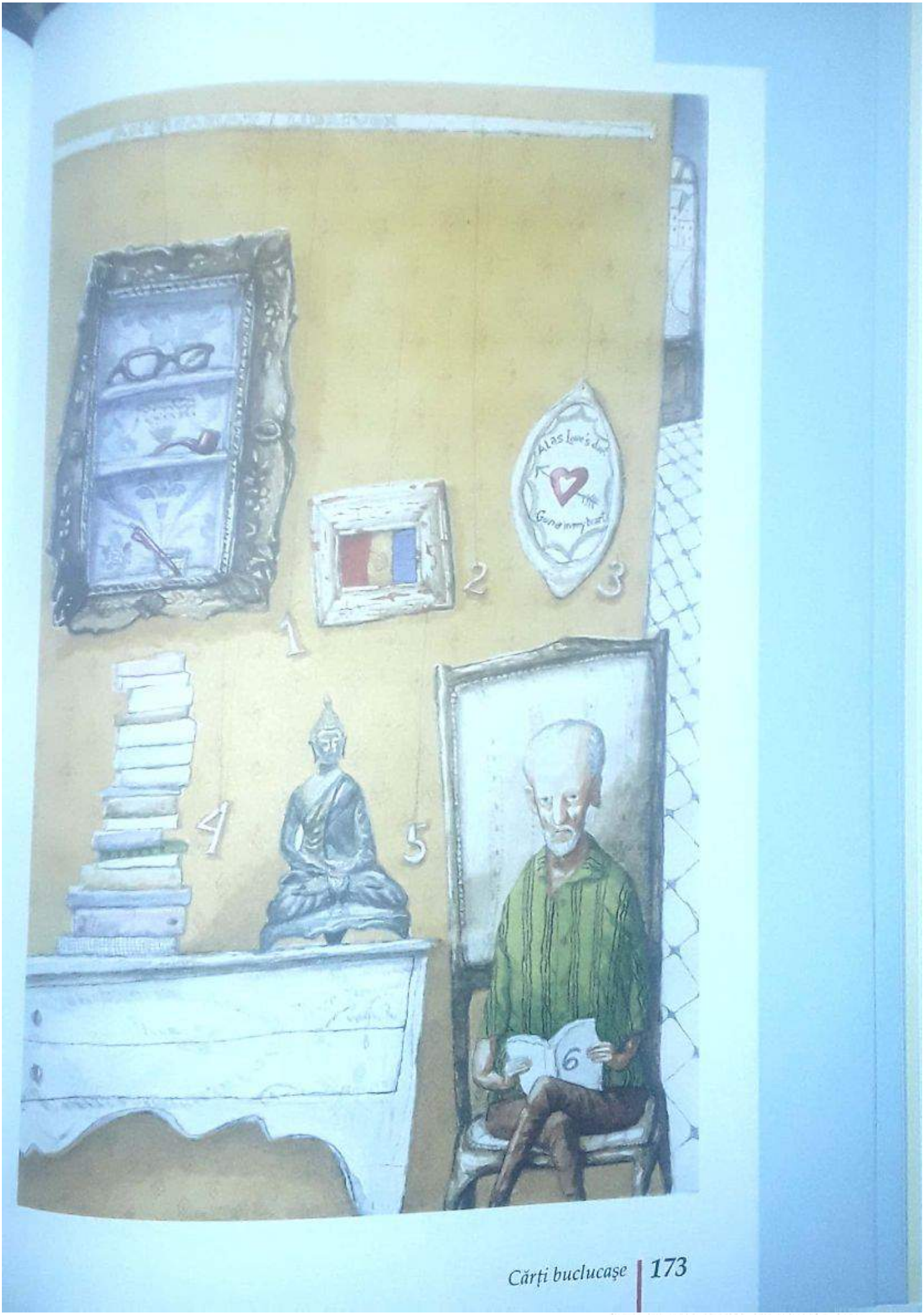

Scanned with CamScanner

fiindcă primeam întotdeauna un metru avans de la ceilalți trei, din cauza vârstei, așa că aveam șansa mea. (Între timp pot să vă spun că m-am mai antrenat, ba chiar am ajuns un fel de specialistă a jocurilor pierdute.) Alteori ne dădea bomboane cu stafide trase în ciocolată, o minunăție, dar ca să le primim trebuia să rezolvăm probleme de logică dintr-o carte a lui, *Clubul micului logician*: „Tatăl Mioarei are 5 fete-cucuiete: Pe primele 4 le cheamă Chacha, Cheche, Chichi, Chocho. Cum o cheamă pe-a cincea?" Am fost foarte mândră de mine, abia învățasem vocalele, a, e, i, o, u, așa că am spus repede:

— Chuchu!

— Ciuciu! – mi-au replicat ceilalți privindu-mă cu milă, da' de unde, o cheamă Mioara.

Or fi știut problema dinainte? Sau, alta: „Ești la un concurs de fugă. Îl depășești pe cel de pe poziția a doua, pe ce poziție ești?" Să nu spuneți prima, cum am spus eu. Sau încă: „Ești tot la un concurs de fugă, 100 de metri plat, să zicem, îl depășești pe cel de pe ultima poziție, pe ce poziție ești?" – vedeți bine că fugeam tot timpul, chiar când stăteam pe scaun. Bateți-vă capul, dacă vreți, mie îmi plăceau doar așa și râdeam când le auzeam. Dar ceilalți trei reușeau, când și când, să le dea de capăt. Erau, în orice caz, mai interesante decât cele de la școală. La asta, cu „îl depășești pe cel de pe ultima poziție" fratele meu a spus că e imposibilă și a primit ca premiu tot cornetul cu bomboane. Sper că ați înțeles de ce! Sau povestea cu concursul de cămile, care parcă era din *1001 de nopți*: „Cică demult, demult, doi fii de șeic au fost puși la un un concurs de alergare cu cămilele prin deșert. Toată averea tatălui urma să-i revină *celui a cărui cămilă va ajunge ultima* la linia de sosire. (Ah, șeicul ăsta semăna cu anticarul nostru). Așa că fiii rătăceau prin deșert și riscau să nu mai ajungă niciodată la liman, iar concursul să nu se sfârșească nicicând. S-au oprit într-o oază plină de miresme, au descălecat și-au cerut sfatul unui înțelept faimos. Acesta i-a spus la ureche fiecăruia ce să facă și, deodată, ambii tineri au încălecat și au luat-o nebunește la galop spre țintă. Ce le-a spus înțeleptul?"

Scanned with CamScanner

Ne distram grozav cu prietenul nostru, anticarul, şi sunt sigură că şi el cu noi. Doar că el stătea tot mai mult aşezat şi uneori părea, chiar şi-aşa, sleit de puteri şi-atunci ne ruga să plecăm acasă. Eu îi vorbeam cu *tu*, că doar eram rude, iar pe-atunci toţi oamenii erau *tu* şi rude pentru mine, fratele meu îi spunea *dumneata*, iar Dina şi Dorin îi ziceau *dumneavoastră*. Şi-ntr-o zi, Dina, care se gândea la toate ca un om mare, a hotărât că trebuie să-i facem şi noi un cadou, de ziua lui. Aveam cu toţii bani puşi deoparte şi ne-am gândit să-i luăm un ceas antiacvatic. Nu mă întrebaţi la ce i-ar fi folosit, poate doar să facă baie în cadă, cu el, dar nouă ne plăcea cum sună: un antiacvatic pentru un anticar.

– Când e ziua dumneavoastră de naştere? a întrebat politicos verişoara mea.

Şi eu, imediat, îngânând-o ca ecoul:

– Când e ziua ta de naştere?

Şi fratele meu, bucuros, punându-şi ochelarii de soare, ca pentru a se ascunde:

– Avem o surpriză pentru dumneata.

Dorin n-a zis nimic, dar aşteptarea i se citea în privirile albastre. Vă închipuiţi că *oricine* ar fi fost fericit să răspundă. Dar unchiul nostru inventator nu era oricine. S-a uitat la noi toţi, ne-a primit în ochii ăia plini de lumini care îi străbăteau repede-repede, ca stelele căzătoare pe cerul de august, şi ne-a trântit:

– E secret!

Nu pot să vă spun cât am încercat să-i smulgem secretul, nu trecea zi să nu aducem vorba de ziua lui şi să-l implorăm să ne-o spună, că n-o s-o afle nimeni niciodată, rămâne între noi – şi făceam semnul încuierii gurii cu o cheie imaginară. Dar el o ţinea pe-a lui, că aniversarea lui e secretă, că n-o ştie nimeni, că nu poate să ne-o spună. I-am întrebat şi pe părinţii noştri, dar ei fie că nu ştiau prea multe despre această rudă îndepărtată, fie că nu voiau să ne spună nouă lucruri care ne depăşeau. Şi-ntr-o zi – se apropia, din păcate, sfârşitul vacanţei – plictisit sau înmuiat, probabil, de rugăminţile noastre, unchiul anticar ne-a spus secretul după obiceiul lui ciudat, adică într-un fel care-l făcea să fie şi mai secret:

Scanned with CamScanner

— Ziua mea n-o mai sărbătoresc de mult, fiindcă de ziua mea mi s-a întâmplat, cândva, o mare nenorocire. A venit istoria peste mine și mi-a luat tot ce iubeam. Dacă, totuși, vreți s-o aflați, căutați-o aici, în anticariat. *E la vedere, pe o carte.* E legată cumva de o femeie. Dacă descoperiți cartea, veți afla când e ziua mea de naștere și o s-o sărbătorim împreună, la anul, fiindcă anul ăsta a trecut deja.

Eram spre sfârșitul lui august, așa că aveam deja o informație importantă. Ziua lui era cândva între ianuarie și septembrie. Patru luni de toamnă și iarnă erau eliminate.

*

Vă plac secretele? Eu cred că fiecare om trebuie să aibă un secret al lui, ca să fie cu adevărat frumos. Și mai cred că fiecare carte trebuie să aibă o viață secretă a ei ca să fie cu adevărat bună. Secretele astea nu-i bine să fie dezvăluite decât oamenilor frumoși pe dinăuntru. Când îți pierzi un secret sau îl află cine nu trebuie, e ca și cum te-ai împuțina, ca și cum ai scădea în înălțime, în loc să crești. Dar dacă-l spui unui om cu suflet mare, asta te întărește. Secretele cărților dăinuie ani de zile. Cărțile care au un secret pot fi citite și după o sută de ani, și după o mie de ani. De obicei, scriitorul le-a scris pentru că a avut o mare durere tainică sau ca să înveselească pe cineva trist sau ca să uite că el însuși e foarte bolnav sau ca să câștige dragostea cuiva care nu-l băga în seamă sau ca să pună un strop de aventură în viața lui monotonă. Dar asta nu trebuie să se vadă în carte, cartea se preface că nu știe secretul scriitorului. Și scriitorul se preface față de carte că nu-i cere să-și dezvăluie ascunzișurile, o lasă chiar să-l mintă. Dar secretul adevărat există totuși și îl leagă pe scriitor de carte, și-apoi leagă cartea de cititori.

Însă, la șapte ani, n-aveam eu habar de asemenea lucruri. Cum v-am spus, nici nu pricepeam aproape nimic cum trebuie. Cu mintea mea mică de-atunci nu-mi puteam imagina decât că ziua de naștere a prietenului nostru e titlul unei cărți. Dar de ce spusese că-i vorba și de-o femeie? Se

Scanned with CamScanner

pare că și ceilalți au gândit la început așa. Și-am prins să ne uităm la toate cotoarele din raft, împărțindu-ne frățește și verișorește munca, fiecare vreo douăzeci de rafturi, ca să găsim un titlu de tip 1 iulie (asta e ziua Dinei), așa ceva, plus un nume feminin. Și-am tresărit cu toții când vărul meu a găsit o carte de Erich Kästner care se chema *Ziua de 35 mai*. A, asta da zi de naștere! Dar când i-am spus-o, unchiul nostru a râs fără să-și deschidă buzele, cum râdea el, mai mult pe dinăuntru, și a spus că tare i-ar fi plăcut să fie născut într-o asemenea zi și că își va alege data de 35 mai pentru viitoarele aniversări. Când a rostit promisiunea asta s-a umbrit la chip, am observat cu toții. Apoi ne-a mai dat un indiciu:

– Luna e bună, dar ziua e alta, cum cred că v-ați dat seama și singuri.

O, de-acum era floare la ureche. Cartea pe care o căutam avea ceva cu *mai*. Atunci Dina a remarcat că *mai* poate să apară în titlu și altfel decât ca nume al unei luni.

– Ceva de genul „Au *mai* trecut *șapte* zile", a completat fratele meu – care a înțeles imediat – adică, cum ar veni, 7 mai.

(Nu degeaba rezolva el primul problemele din cartea *Clubul micului logician* și, în paranteză fie spus, a ajuns profesor de matematică.)

Am dat de o mulțime de titluri cu cifre *Cinci săptămâni în balon*, *Ocolul pământului în optzeci de zile*, *Douăzeci de mii de leghe sub mări*, *Capra cu trei iezi*, iar despre cărțile cu nume de femei, ce să vă spun, erau nenumărate, în română, în franceză, în engleză, în germană. Am descoperit în rafturile cercetate de mine chiar una care se numea *Ioana*, dar când l-am întrebat pe anticar dacă s-o citesc, mi-a spus că-i cam tristă. Cu toate astea, n-am găsit vreo carte care să ne dezvăluie data secretă, nici eu, nici ceilalți.

*

Este cruzimea vârstei, care te face să-ți abandonezi prietenii, să nu le mai dai niciun semn de viață până când se întâmplă să-ți vină de la ei un semn de moarte. Când am

Scanned with CamScanner

început școala, ne-am făcut tot mai puțin timp să mergem la anticariat. Verișoara mea se îndrăgostise de-un băiat dintr-a opta, și, ca s-o imităm, încercam și noi să ne găsim iubirea vieții, chiar și eu, deși nu înțelegeam prea bine ce poate însemna asta. Mi se părea deci că iubirea vieții mele e un coleg al fratelui meu, pe care îl chema, pe numele de familie, Honigberger și care avea niște ochi ca mierea de blânzi și de brun-aurii. Problema asta, dragostea, vreau să zic, ne înghițea acum tot timpul, uitasem cu totul de logică și de cărți. Și cu vreo două săptămâni înainte de Crăciun a sosit pe adresa noastră un plic în care era o scrisoare cu chenar negru. Din el am aflat că anticarul murise. Se pare că era deja foarte bolnav când l-am cunoscut noi, era și foarte bătrân, și atunci abia ne-am dat seama că obosea nespus de ușor, că stătea mereu așezat, că respira greu. Poate că noi i-am înseninat puțin ultimele luni de viață, ne-au spus părinții, ca să ne consoleze, fiindcă abia atunci ne-am speriat și ne-am necăjit că n-am mai trecut pe la el. N-am mai prins așadar aniversarea următoare a prietenului nostru, iar ziua lui a rămas astfel, ani de zile, pe 35 mai, dacă înțelegeți ce vreau să spun.

Magazinul i-a fost preluat de altcineva, o persoană străină, obișnuită, cuminte, care nu știa nimic despre scamatorii, probleme de logică și concursuri de fugă în care iese primul cine sosește ultimul.

Între timp ajunsesem studentă la Facultatea de Litere, care, dacă vă interesează, e un fel de facultate de cărți. Am aflat aici, între altele, că „anticariat" vine de la *antic*, nu de la *anti-*. Și-ntr-o zi din luna mai, privind fără mare chef o listă de cărți de citit pentru un examen, văd câteva titluri de Mircea Eliade. Mai întâi am găsit nuvela *Secretul doctorului Honigberger*, care m-a făcut să tresar. Numele îmi amintea de un băiat cu ochii de miere, coleg cu fratele meu, și de începutul clasei a doua. Apoi cuvântul „secret" m-a dus cu gândul la bătrânul anticar care ne învățase să iubim secretele. Nu știu de ce am presimțit că o să aflu acum, curând, ceva teribil de important. Și chiar atunci am mai văzut un alt titlu,

Scanned with CamScanner

Și deodată literele mi s-au părut străbătute de mici lumini, ca stelele căzătoare pe cer, într-o zi de august: de după perdelele copilăriei mi-a apărut în față o curte cu bălării și o încăpere cu comori, în care patru copii au vrut să afle ziua de naștere a unui om plin de inventivitate, ca să-i poată dărui un ceas antiacvatic. Cum spusese anticarul? Că ziua lui e la vedere, pe o carte. Că e legată de o femeie. Romanul lui Eliade se numea *Maitreyi*, numele unei fete din India. Ați înțeles, nu?

Mai-treyi. Și-n minte mi-a revenit coperta romanului pe care bătrânul anticar îl ținea chiar sub nasul lui și-al nostru, pe o măsuță, unde avea casa de marcat. De-atunci, în fiecare an, pe 3 mai, mă gândesc la cea mai frumoasă și mai plină de cărți vacanță a copilăriei mele. Și tare-aș vrea să am cui să dăruiesc un ceas antiacvatic.

Scanned with CamScanner

Doina Ruşti

Impresionată de *Odiseea* lui Homer, Doina Ruşti a învăţat greaca veche. Într-o zi de toamnă, după ce tradusese din *Cyropedia* lui Xenofon, a ieşit să se plimbe. Era fericită ca şi cum ea însăşi ar fi trăit viaţa glorioasă a lui Cyrus cel Mare. Şi cum aluneca în lumina de septembrie, a dat cu ochii de un pisic cenuşiu, care îşi întindea labele pe un gard. Şi privindu-i indiferenţa aurită, a căzut din cartea lui Xenofon, direct în euforia acelei pisici, înţelegând fără efort că nici o sută de istorii ale altora nu se compară cu propria aventură. Dar, bineînţeles, bucuria asta independentă şi pisicească nu are valoare decât dacă citeşti măcar o sută din experienţele celorlalţi.

Povestea Doinei Ruşti este cuprinsă în romanele *Omuleţul roşu*, *Zogru* şi *Fantoma din moară*.

Scanned with CamScanner

Dincolo de poarta mov

Bineînțeles, a existat și pentru mine o primă carte, citită cu greu și cu sudoare. S-a întâmplat demult, pe vremea în care mă rugam de toată lumea să-mi citească. Nu eram încă la școală, iar în familie aveam numai oameni amatori de lecturi grăbite. În special, voiau să-mi turuie la repezeală câte o frază de prin cărțile pe care le citeau ei și niciunul nu stătea omenește, ci făcea și altceva în timpul ăsta, încât trebuia să-i urmăresc prin toată casa. Bunică-mea citea cărți voluminoase, din care întotdeauna atârna câte o limbă de mătase roșie. Ea se fâțâia cel mai mult și știam pe unde este după locul în care vedeam flamura căzută dintre pagini. Dacă-și lăsa cartea în balcon, precis udase florile pe-acolo și făcuse și-o pauză de lectură pe canapeaua verde. Iar dacă dădeam cu ochii de câte un volumaș răstignit pe câte o margine de scaun, eventual și c-o scrumieră alături, știam sigur că tatăl meu era prin zonă.

Cu toate că-i convingeam cu greu să-mi citească, erau foarte amatori de povestit. Și era destul de enervant, pentru că nimeni nu spunea o poveste așa cum era în carte. Fiecare avea idei, înfloriturи și episoade care îmi rupeau sufletul. Lipsa lor de respect față de cuvântul scris m-a indignat în așa măsură, încât m-am hotărât să-nvăț să citesc.

Găsisem pe-atunci o carte cu pagini cartonate și ilustrate. Personajul era Helga, pe care o și vedeam în carne și oase, alergând prin sufrageria noastră ori sărind coarda pe aleea din fața casei. Pe fiecare pagină era un mic text, cu litere negre, ca niște ochi licăritori, încât aveam impresia că în orice moment ar putea să-și schimbe poziția.

Scanned with CamScanner

Îmi citise cineva cartea, cred că tata, însă în grabă şi cam fără să se uite peste litere. Acesta era încă un lucru insultător: de la bunici, la părinţi, mătuşi sau alte rude, aflate în trecere, toţi, fără excepţie, ridicau ochii din carte în timpul lecturii şi se uitau la mine, ca şi cum m-ar fi tras în piept. Eram absolut încredinţată că nu spuneau tot, că citeau pe sărite, că omiteau tocmai părţile tari.

Aşa am început să caut sensul literelor scrise pe foaia care arăta ca o şarlotă de lămâie.

Îmi aduc aminte cum stăteam pe canapea, cu un morman de creioane colorate lângă mine. Scosesem la întâmplare o carte din bibliotecă. În timpurile acelea detestam să scriu pe caiete, pentru că aproape toate erau liniate, ceea ce mă făcea să mă simt ca un câine ţinut în lesă. Prin urmare, scriam pe cărţi, mâzgăleam de fapt paginile tipărite, ca şi cum tipăritura n-ar fi fost decât un fond inofensiv, un decor fără nicio importanţă.

Nuanţele de mov şi lila erau preferatele mele. Cum primeam o cutie de creioane colorate, cum înşfăcam movul, pe care îl ascuţeam cu pasiune.

Prin urmare, am ales o carte din bibliotecă, pe care o consideram total neînsemnată, o carte cu coperţi bleu, iar în paginile ei de maculator am desenat apăsat, cu vârful moale al creionului meu lila, conturul impozant al literei *H*.

A fost prima literă şi primul mister pe care l-am dezlegat.

Cu acest semn, ca o poartă, începea cartea despre Helga, al cărei nume îmi intrase în suflet cu multă vreme în urmă. M-am chinuit îndelung să-l scriu şi-mi mai amintesc şi-acum literele inegale ori încercările numeroase prin care am trecut ca să-l fac să-ncapă pe o singură pagină. Evident, pe-o pagină din acea carte, pe care mă hotărâsem să-mi încerc creionul mov. Şi-n timp ce părinţii mei păreau mai preocupaţi de cartea mâzgălită decât de lucrul esenţial care era marea mea aventură de cititor, mi-am continuat căutarea printr-o muncă atât de complicată, încât şi astăzi îi mai simt apăsările.

Scanned with CamScanner

Scanned with CamScanner

Toată povestea despre Helga am dezlegat-o literă cu literă. Copiam silueta semnului grafic peste textul aproape cenușiu al cărții de terfeleală, apoi desenam alături câte un obiect, dar mai ales câte o persoană, al cărei nume începea cu acea literă. Și nu era deloc ușor. Cum prindeam pe cineva, îl și luam la întrebări despre numele unei litere și verificam pe urmă dacă nu cumva o mai scrisesem, foșnind foile cărții, care între timp devenise o adevărată capodoperă. Literele îngroșate, capetele cu ochi holbați și sprâncene arcuite ori pisicile făcute din două ovale tronau pe fiecare păginuță maronie.

Într-un timp lung, lung ca un vis, am reușit să aflu numele tuturor semnelor din cartea Helgăi. Și-ntr-o după-amiază de iarnă, cu ferestre albe-bolnave, am citit-o, în sfârșit, pe toată. Avea patru pagini.

Iar când am închis-o, m-a apucat o tristețe mare, care venea nu din faptul că se epuizase un mister atâta vreme încălzit în creierul meu, ci pentru că mi-am dat seama că pur și simplu nu puteam să mă bucur de lectura primei mele cărți, fără să mă laud și celorlalți, familiei din cauza căreia mă apucasem de citit.

Anul următor am mers la școală, dar abia după încă un an am început să citesc și cărți fără poze. Pe la sfârșitul clasei a treia eram deja plictisită de povești „nemuritoare", dar n-am trecut la alte cărți până într-o zi de iunie, înfiptă pentru totdeauna în creierul meu.

Luasem de câteva zile vacanță și cotrobăiam prin încăperile de la periferia casei, când am dat de un birou vechi. Camera asta avea două ferestre aproape acoperite de coroana unui tei bătrân și ori de câte ori intram aici mi se părea că se mișcă deasupra mea pleoapele moi ale unor giganți binevoitori. Biroul era chiar lipit de pervazul uneia dintre ferestre.

Într-un compartiment îngust, închis c-o ușiță fragilă, am dat de câteva cărți fără coperți, jerpelite și abandonate una peste alta. În casa noastră se aruncau rareori lucrurile

Scanned with CamScanner

terminate, încât erau multe cotloane în care dormeau ordonat pălării tuflite, cești desperecheate, sipete fără balamale și alte chestii de care nu mai avea nimeni nevoie. Până și radioul din timpul celui de-al Doilea Război se mai lăfăia încă pe consola care păzea ușa bucătăriei.

Și cum stăteam chircită lângă vechiul birou, cu frunzele clipitoare în fereastră, am dat de-o carte subțirică, pătată și fără coperți, care intra direct în subiect. Chiar pe prima pagină care se păstrase, cineva povestea că, luându-și hainele cele mai bune, a urcat pe o corabie. Dar nici n-a ieșit bine în larg, și marinarii, care erau de fapt niște javre, i-au luat hainele lui cele frumoase, l-au îmbrăcat în zdrențe și l-au legat bine, plănuind să-l vândă în primul port. Profitând de un moment bun, povestitorul, care deja începuse să-mi fie simpatic, și-a desfăcut legăturile și s-a lăsat binișor pe cârmă, în apele mării. Cum țărmul nu era departe, a luat-o înot, ascunzându-se într-o pădure de stejari. Dar nici marinarii nu erau chiar așa de tâmpiți. Cum l-au văzut ieșind din apă, au și pornit în căutarea lui. Acum eram și puțin curioasă, dar mai ales mă temeam să nu-l prindă. Era clar că va scăpa, de vreme ce ajunsese să povestească, însă sunt prețuri și prețuri ale salvării. Cine s-ar mai bucura pentru un erou învingător, după ce a trecut prin atâtea nenorociri încât n-a mai rămas din el decât o cârpă bună de spălat vasele? Însă exact aici, când urmăritorii o luaseră după el, era o pată de tuș negru, sub care nu se mai vedea niciun cuvânt.

Am sucit cartea și pe cotorul ei, rămas întreg, am văzut mai întâi *118*, apoi, mai sus, două steluțe negre și un nume, pe care nu aveam să nu-l mai uit vreodată: *Homer*.

Am aruncat din nou ochii spre cărțile din vechiul birou. Printre ele se vedea un alt cotor identic și, după un timp, mi-am dat seama că era primul volum al aceleași cărți. Acesta se păstrase intact. Era un exemplar din Biblioteca școlarului, pe care se vedea și titlul, un cuvânt care mi s-a părut că se risipește pe țărmurile împădurite, unde încă stătea pitit

Scanned with CamScanner

povestitorul meu. Iar sonoritatea acelui titlu îmi mai răsună și-acum în minte, exact ca în ziua de iunie, în care am aflat pentru prima oară de *Odiseea* lui Homer, tradusă în proză de Eugen Lovinescu.

Pe atunci însă nu era decât o carte bleu, în două volumașe jalnice.

În fereastră se mișcau alene frunzele de tei, iar din pardoseala uscată urca un vag miros de migdale prăjite. Am deschis primul volum și-am înlemnit. Pe hârtia proastă, peste șirurile mărunțele de cuvinte, se încolăceau firele mov ale vechilor litere și-ale capetelor sprâncenate, care au fost cele dintâi intrări ale mele în inima unei povești. Chiar și *H*-ul, pe care îl considerasem un hotar, se găsea acolo, întărit cu multe linii liliachii, iar dincolo de el pulsa fără grijă *Odiseea* lui Homer. Și dând pagină după pagină, mi-am adus aminte nu doar povestea Helgăi, ci și poveștile mai mărunțele care țineau încă postamentul fiecărei litere.

Iar din tavanul înalt și chiar de dincolo de el, din cerul curat al lunii iunie, mi-a coborât în creier pulberea cenușie a unui regret fără margini. Gândul că ar mai putea să vadă și altcineva pisicile borțoase și literele diforme mi se părea criminal. Mă vedeam deja dând foc acelei cărți nevinovate, numai ca să scap de aventura mea mov. Dar nu m-am ridicat și nici măcar n-am închis cartea. Sub mâzgăliturile vechi pulsa vie povestea fugarului, de la începuturile ei, iar ochii nu mi se mai puteau desprinde de litera smolită și de firele ei seducător împletite într-o călătorie pe mările nevăzute încă de mine.

Și-atunci am rămas lângă biroul vechi, uitând cu totul de familie și de timp. Deschisesem poarta mov, luată pe sus în aventura unui erou care mi-era ca un frate. Nu mă

Scanned with CamScanner

mai aflam în nicio competiție și nici nu aveam ceva de dovedit. În imensitatea lumii nu existam decât eu și el. Nici glasul mamei mele, care mă căuta prin casă, nici ușa deschisă pe neașteptate nu m-ar fi făcut să ridic ochii din pagina pe care literele, în sfârșit, își pierduseră identitatea.

Scanned with CamScanner

Cuprins

Cuvânt-înainte de Florentina Sâmihăian / 5

Drumurile cărții și ale cititului
de Liviu Papadima / 7

Jocurile imaginației

Florin Bican – *Abecedarul meu nescris* / 11
Paul Cernat – *Cărți de bucate, enciclopedii, mâzgăleli* / 17
Ioan Groșan – *Cartea copilăriei mele* / 23
Dan Lungu – *Întâmplările manualului* / 27
Robert Șerban – *Jocul de noapte* / 33
Rodica Zane – *Lectura în trei, în doi, de unul singur* / 39

Salt în poveste

Cezar-Paul Bădescu – *Cititul ca un sport extrem* / 45
Laura Grünberg – *Într-o carte* / 49
Călin-Andrei Mihăilescu – *Pinocchio.1* / 59
Dan Sociu – *Cu mintea murată în poveşti* / 65
Cristian Teodorescu – *Cartea pe pâine* / 71
Călin Torsan – *Raza verde* / 77

Scanned with CamScanner

Jocurile descoperirii

Ioana Bot – *Pofta vine citind* / 83
Mircea Cărtărescu – *A patra inimă* / 89
Fanny Chartres – *Cuvinte descusute* / 99
Vasile Ernu – Karlsson de pe acoperiș *sau cum să-ți faci prieteni* / 111
Bogdan Ghiu – *Ce poți să faci cu o carte* / 117
Simona Popescu – *Leagănul pisicii* / 123
Vlad Zografi – *Sfârșitul cărților* / 131

Cărți buclucașe

George Ardeleanu – *Înainte de a ști să citesc...* / 139
Neagu Djuvara – *Povestea unei cărți, de-a lungul unei vieți* / 145
Caius Dobrescu – *Cartea care mirosea urât* / 151
Ioana Nicolaie – *Ieșirea* / 163
Ioana Pârvulescu – *Prima carte cu secret* / 169
Doina Ruști – *Dincolo de poarta mov* / 181

8678

Scanned with CamScanner

Volum coordonat de Liviu Papadima

Scriu pentru oameni mari: eseuri serioase, povestiri pline de umor, romane spectaculoase. I-am convins acum să intre în jocul nostru și să scrie și pentru cititorii mai mici.

Mari autori contemporani au hotărât să scrie special pentru voi. Jocul le-a plăcut și ce-a ieșit... veți descoperi în paginile cărții.

Au scris pentru voi:

Florin Bican
Paul Cernat
Ioan Groșan
Dan Lungu
Robert Șerban
Rodica Zane
Cezar-Paul Bădescu
Laura Grünberg

Călin-Andrei Mihăilescu
Dan Sociu
Cristian Teodorescu
Călin Torsan
Ioana Bot
Mircea Cărtărescu
Fanny Chartres
Vasile Ernu
Bogdan Ghiu

Simona Popescu
Vlad Zografi
George Ardeleanu
Neagu Djuvara
Caius Dobrescu
Ioana Nicolaie
Ioana Pârvulescu
Doina Ruști

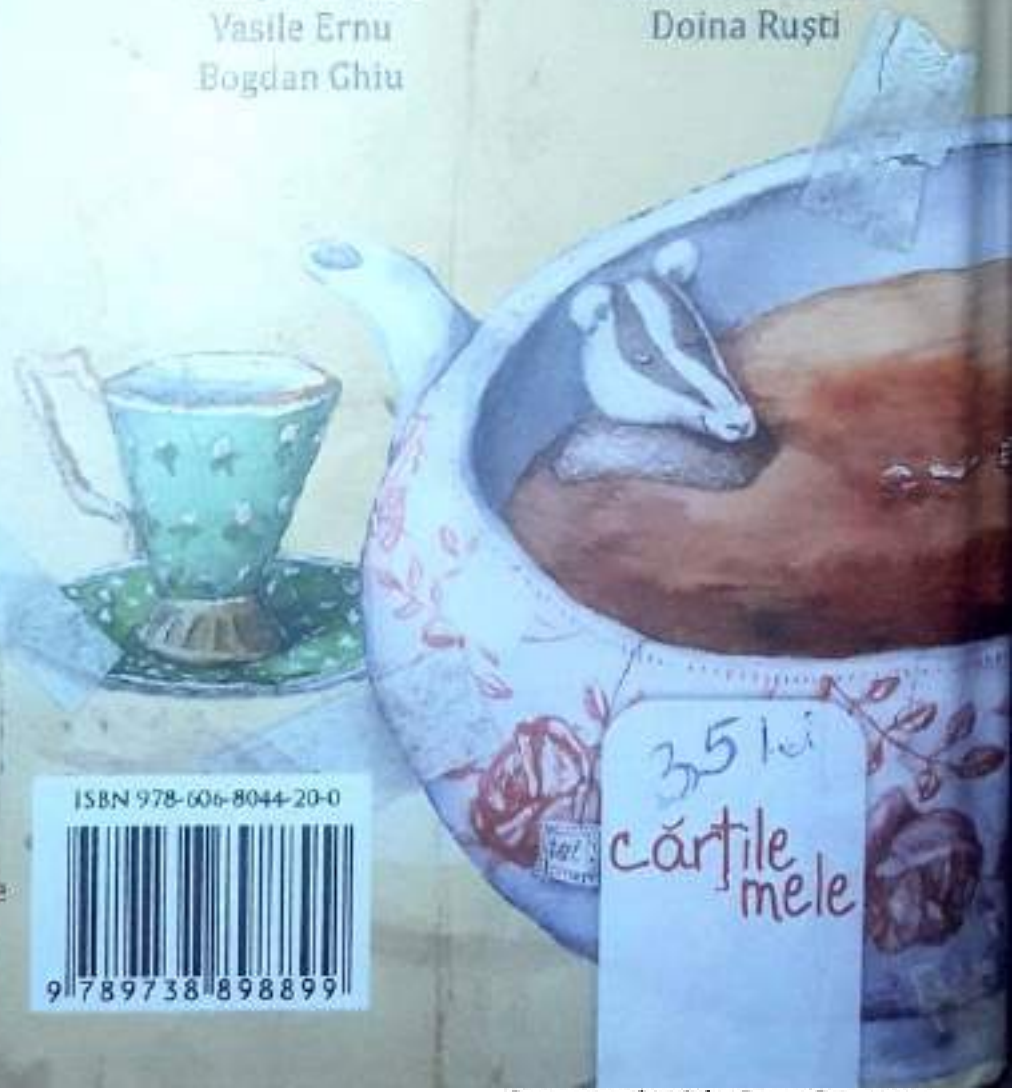

În aceeași colecție:
Ce poți face cu două cuvinte
Cui i-e frică de computer?

ISBN 978-606-8044-20-0
9 789738 898899

Scanned with CamScanner